

Verkiezingsprogramma D66 Overbetuwe 2018-2022

D66 krijgt het voor elkaar

Voorwoord Roel Eefting

(met dank aan Jan en Alexander)

Vertrouwen! De sleutel tot succes.

Waarom D66 nou zo cool is? Juist D66 Overbetuwe krijgt het voor elkaar! We doen dat met jullie: met elkaar samen verder bouwen aan vertrouwen!

De fractie heeft zich in de afgelopen vier jaar ingezet om de idealen van inwoners en de partij te realiseren. Luisteren, afwegen, ideeën opdoen, voorstellen doen en soms ook lastige besluiten nemen. Draagvlak en overeenstemming zijn voor D66 altijd belangrijke

pijlers, maar ook besluitvaardigheid. De afgelopen vier jaar hebben de twee coalitiepartijen heel veel voor

elkaar gekregen voor de samenleving en haar inwoners. Er is vertrouwen dat wij het voor elkaar krijgen. Dat blijven we ook de komende 4 jaar ook doen!

Foto: Sietinga Fotografie

Waarom moet ik me als lid voor D66-Overbetuwe inzetten?

Welk geloof je ook aanhangt, welke geboorteplaats je ook hebt, jij bent bij D66 de spin in het web. Met elkaar resultaten boeken met en voor de samenleving daar gaat het om.

Waarom moet ik als inwoner op D66-Overbetuwe stemmen?

Omdat D66 Overbetuwe de beste kandidaten op de lijst heeft staan die met en voor jou aan de slag gaan. Een daadkrachtig team dat de ingeslagen weg van de vorige periode verder wil afmaken. Het karwei afmaken, er is nog werk aan de winkel.

De gemeente speelt een steeds grotere rol in je leven. Zou het niet mooi zijn als jij een nog grotere rol in je gemeente zou gaan spelen. Dat begint vandaag en gaat met stemmen op 21 maart 2018 op D66 naar meedenken over beleid en meewerken aan su66'en in de komende vier jaren. Doe gewoon mee, mijn vertrouwen krijg je!

De hedendaagse en nieuwe D66 (burger)raadsleden Overbetuwe inspireren je graag op een wijze waarbij vertrouwen de basis is. Vertrouwen in mogelijkheden van jou voor de inwoners in de gemeente, voor jou als persoon en voor D66 Overbetuwe. In Gesprek met U! zal nog meer dan ooit het uitgangspunt zijn. Jouw mening telt!

D66 is in de Overbetuwe al sinds jaar en dag vertegenwoordigd in de gemeenteraad dankzij jou. Vanaf die plaats werken we hard aan de democratische, veilige, sociale, duurzame, ondernemersvriendelijke en liberale agenda. Daar zullen we zeker mee doorgaan.

D66 kijkt met tevredenheid terug op de samenwerking met onze coalitiepartij in de raadsperiode 2014-2018, en de ruimte die de gekozen open naar de inwoners gerichte bestuursstijl gaf. Of zoals een wethouder zei: "we staan met het gezicht naar de inwoners". Deze mede door D66 geïnitieerde transparante bestuursstijl heeft Overbetuwe veel goeds gebracht en D66 Overbetuwe wil daar dan ook mee doorgaan.

Met trots presenteer ik jou het verkiezingsprogramma D66 Overbetuwe, 2018- 2022. Een programma dat uitgaat van een positieve kijk op de toekomst. D66 Overbetuwe heeft vertrouwen in de toekomst. D66 neemt besluiten op basis van inhoudelijke argumenten en met visie voor de toekomst. Stem daarom D66! En zet je vooral actief in om onze gezamenlijke toekomst in deze mooie gemeente vorm te geven. Jij kunt mij 6 dagen per week bereiken, pak vooral ook die handschoen op. Samen maken we in vertrouwen de toekomst. D66 krijgt het voor elkaar!

Met groet,

Roel Eefting

Lijsttrekker D66 Overbetuwe

06-25076038

roeleeftingwesteraam@me.com

Leeswijzer

Dit programma voor de gemeenteraadsverkiezingen 2018 is opgemaakt in samenwerking met vele leden en belangstellenden uit de gemeenten Lingewaard en Overbetuwe. Dankzij de samenwerking tussen Lingewaard en Overbetuwe hebben we ook bij het opstellen van de beide programma's kunnen genieten van elkaars ideeën, ervaringen en denkkraft. Naast gesprekken met fractieleden en wethouders hebben we ook 'thematavonden' georganiseerd. Deze avonden hebben boeiende gesprekken opgeleverd met leden en niet leden en zijn een waardevolle bijdrage aan onze speerpunten gebleken.

Het programma is gebaseerd op het landelijke programma en opgesteld per thema. We beginnen met een samenvatting van onze kernwaarden en richtingwijzers; het fundament van ons politieke handelen, zoals die ook standaard is opgenomen in programma's voor de Tweede Kamer- en EP-verkiezingen. Deze vindt u in hoofdstuk 1.

Dan volgen de hoofdstukken van alle 11 thema's waarbij telkens begonnen wordt met de visie, de standpunten per onderwerp en wordt nog eens bij elk thema afgesloten met de speerpunten voor onze gemeente. Deze speerpunten zijn samengevat in de bijlage.

De thema's die aan bod komen zijn:

1. Onderwijs
2. Ondernemerschap, innovatie en werkgelegenheid
3. Bestuur en burger
4. Veiligheid
5. Duurzaamheid, natuur en milieu
6. Het sociale domein
7. Verkeer en mobiliteit
8. Ruimte om te wonen, werken en leven
9. Sport en bewegen
10. Kunst en cultuur
11. Financiën

Het is een lijvig document geworden. Dit programma is dan ook bedoeld als basis voor de campagne en als naslagwerk voor onze toekomstige raadsleden en coalitieonderhandelingen. We nodigen je uit om met ons mee te Dromen en te Denken, maar vooral ook om de komende vier jaar samen te Durven, Doen en Doorzetten!

Namens de programmacommissie voor D66 Betuwe,

Mariël de Vries

marieldevries@live.nl

Inhoud

VOORWOORD ROEL EEFING	2
LEESWIJZER	4
INHOUD	5
1.	INLEIDING KERNWAARDEN EN RICHTINGWIJZERS
	10
Wij willen een wereld waarin mensen vrij zijn in verbondenheid	10
De vijf sociaal-liberale richtingwijzers	10
Vertrouw op de eigen kracht van mensen	10
Denk en handel internationaal	10
Beloon prestatie en deel de welvaart	11
Streef naar een harmonieuze en duurzame samenleving	11
Koester de grondrechten en gedeelde waarden	11
2.	ONDERWIJS
	12
Sociaal-liberale visie	12
Belangrijkste onderwerpen	12
De gemeente schept de randvoorwaarden voor beter onderwijs	12
Wettelijke taken en bevoegdheden	12
Informeel invloed	13
De gemeente stimuleert de kwaliteit van het onderwijs	13
Passend onderwijs	14
Brede buurtscholen	15
Veiligheid op school: schoolgebouwen en conciërges	15
Aansluiting op de arbeidsmarkt	16
Kansen voor vluchtelingen	16
Verantwoording	16
Speerpunten	17
3.	ONDERNEMERSCHAP, INNOVATIE EN WERKGELEGENHEID
	19
Sociaal-liberale visie	19

Belangrijkste onderwerpen	19
Ruimte voor ondernemers	19
Ruimte voor innovatie	20
Eerlijke kans op werk voor iedereen	21
Regionale samenwerking als aanjager	22
Speerpunten	23
4.	BESTUUR EN BURGER
	25
Sociaal-liberale visie	25
Belangrijkste onderwerpen	25
Sterke lokale democratie	25
Sterk bestuur	25
Samenwerking	26
Democratische controle	26
Integriteit	27
Meer invloed voor inwoners	27
Inwoners snel en goed te hulp staan	28
Speerpunten:	29
5.	VEILIGHEID
	33
Belangrijkste onderwerpen	33
Preventie	33
Handhaving	34
Bescherming van de democratische rechtsstaat	35
Andere veiligheidsaspecten:	36
Speerpunten	36
6.	DUURZAAMHEID, NATUUR EN MILIEU
	37
2. Belangrijkste onderwerpen	37
Extra aandacht voor biodiversiteit	40
Natuureducatie	41
Speerpunten:	41

7.	HET SOCIALE DOMEIN	43
Sociaal-liberale visie		43
Transformatie		44
Jeugd		44
Zorg en welzijn		44
Werk en inkomen		45
Armoedebeleid		46
Speerpunten		47
8.	VERKEER EN MOBILITEIT	48
Sociaal-liberale visie		48
Belangrijkste onderwerpen		48
Lopen		48
Fietsen:		48
Openbaar vervoer:		49
Overstappen		50
Speerpunten		50
9.	RUIMTE OM TE WONEN, WERKEN EN LEVEN	52
Sociaal-liberale visie		52
Belangrijkste onderwerpen		52
Wonen		52
Openbare ruimte		54
Ruimtelijke ontwikkeling		54
Speerpunten		55
10.	SPORT EN BEWEGEN	57
Sociaal-liberale visie		57
Belangrijkste onderwerpen		57
Sport en bewegen in en rondom de school: de brede vakdocent		57
Sport en bewegen dragen bij aan een gezonde bevolking		58
Sport en bewegen in de openbare ruimte		58

Sport en Bewegen en lokaal sportaccommodatiebeleid	59
Sport en Bewegen: georganiseerd	59
Sport en Bewegen: ongeorganiseerd en commercieel georganiseerd	60
Grootschalige sportevenementen	60
Speerpunten	60
11.	KUNST EN CULTUUR
	62
Sociaal-liberale visie	62
Belangrijkste onderwerpen	62
Nieuwe doelgroepen	62
Aantrekkelijk cultuuraanbod	63
Speerpunten	65
12.	FINANCIËN
	66
Sociaal-liberale visie	66
Eenvoudig en eerlijk	66
Invloed voor mensen	67
Houdbare financiën	67
Betere democratische controle	68
Speerpunten	68
13.	BIJLAGE: SAMENVATTING VAN DE SPEERPUNTEN
	69
Onderwijs	69
Ondernemerschap, innovatie en werkgelegenheid	70
Bestuur en burger	71
Veiligheid	74
Duurzaamheid, natuur en milieu	75
Het sociale domein	75
Verkeer en mobiliteit	76
Ruimte om te wonen, werken en leven	77
Sport en bewegen	78

Kunst en cultuur

78

Financiën

79

1. Inleiding Kernwaarden en richtingwijzers

Wij willen een wereld waarin mensen vrij zijn in verbondenheid

Dit vormt al sinds onze oprichting de drijfveer achter het politieke denken en handelen van D66. Onze agenda start met zelfbeschikking, de vrijheid waarbinnen mensen zich kunnen ontplooiën. Die vrijheid kan alleen leiden tot rechtvaardige uitkomsten wanneer er sprake is van gelijke kansen. Uiteindelijk zouden talent, inzet en lukrake pech of geluk de enige factoren moeten zijn die het succes van het individu bepalen. En niet je afkomst, religie of de rijkdom, positie of opleiding van je ouders.

Voor ons zijn deze vrijheid en kansengelijkheid echter niet afdoende. Als iedereen zich heeft ontplooid is daarmee niet de kous af. Wij willen vanuit onze verbondenheid sociale rechtvaardigheid. Dus als iemand pech heeft gehad bij het verdelen van de talenten, of is gestruikeld in het leven, dan laten we die persoon niet achter. Daarbij kijken we niet alleen naar de mensen in onze directe omgeving of de medemens van vandaag. Onze verbondenheid reikt verder dan de landsgrenzen en betreft ook de generaties na ons. Daarom willen wij keuzes maken die toekomst vast zijn.

Bij bovenstaande streefwaarden hoort ook een eigen perspectief op de overheid en op macht. Wij denken niet dat de overheid de maatschappij kan ontwerpen of kan vormen naar een blauwdruk. Gelukkig niet. Tegelijkertijd vinden wij ook niet dat de beste overheid per definitie een minimale overheid is die achterover leunt. In onze ogen hebben we soms een sterke overheid nodig om vrijheid, kansengelijkheid en sociale rechtvaardigheid mogelijk te maken. Maar een overheid die een dergelijke verantwoordelijkheid op zich wil nemen, kan snel tot een instrument van onvrijheid worden. Daarom willen wij duidelijk gecontroleerde macht.

De vijf sociaal-liberale richtingwijzers

Gedreven vanuit deze waarden maken D66-politici hun keuzes. In dit verkiezingsprogramma vindt u concrete oplossingen voor vraagstukken die nu spelen. Maar de dagelijkse praktijk van het werk in de Tweede Kamer is gevarieerder dan wij nu kunnen voorspellen. Daar zijn ongetwijfeld vraagstukken bij die in dit programma beperkt of zelfs geheel niet aan de orde komen. Daarom hebben wij onze uitgangspunten en ideeën vertaald in vijf 'richtingwijzers'. Deze zal een gekozen D66-vertegenwoordiger hanteren bij het nader invullen van toekomstige politieke keuzes:

Vertrouw op de eigen kracht van mensen

Wij vertrouwen op de eigen kracht en ontwikkeling van mensen. Daarom zien we de toekomst met optimisme tegemoet. Mensen zijn zo creatief dat ze steeds opnieuw zelf oplossingen vinden. Wij willen dat de overheid deze kracht, vindingrijkheid en creativiteit van mensen ondersteunt en ruimte geeft. De sleutel voor verandering ligt bij mensen zelf en wij willen dat de overheid daarbij aansluit. Wat mensen voor zichzelf en anderen kunnen doen is veel belangrijker en effectiever dan wat de overheid kan doen.

Denk en handel internationaal

Samenlevingen zijn op steeds meer verschillende manieren met elkaar verbonden. Wij staan open voor de gehele wereld en sluiten niemand uit. Bij alles wat we doen, vragen we ons steeds af welke effecten dat heeft op anderen in deze wereld. Wij onderkennen dat Europa steeds meer ons binnenland wordt. Internationale samenwerking en economische vooruitgang zijn de sleutels naar

een wereld met minder oorlog en conflicten. Daarbij handelen wij steeds pragmatisch, nuchter en op basis van feiten.

Beloon prestatie en deel de welvaart

Mensen zijn niet gelijk, wél gelijkwaardig. Mensen zijn verschillend en wij willen dat de overheid ruimte laat voor die verschillen. Wij streven naar economische zelfstandigheid voor zoveel mogelijk mensen en vinden dat mensen die uitmuntend presteren daarvoor een beloning verdienen. Wij willen een dynamische, open samenleving waarin iedereen de ruimte krijgt om zijn eigen beslissingen te nemen en iedereen zich op zijn eigen manier kan ontwikkelen. Wij vinden het vanzelfsprekend om welvaart met elkaar te delen. We willen dat zoveel mogelijk mensen meedoen in het maatschappelijk en economisch proces, want daar worden we allemaal beter van. Voor mensen die zichzelf niet kunnen redden dragen we een gezamenlijke verantwoordelijkheid.

Streef naar een harmonieuze en duurzame samenleving

Wij willen de wereld om ons heen tegemoet treden met respect en mededogen. Dat geldt voor de mensen om ons heen en voor onze omgeving. De aarde is niet van ons en dus geen gebruiksartikel. We willen stoppen met het uitputten en vervuilen van onze leefomgeving. We willen dat in de discussie over natuur en milieu niet het behoud, maar de aantasting van natuur en milieu beargumenteerd wordt

Koester de grondrechten en gedeelde waarden

De fundamentele waarden van onze samenleving zijn vrijheid voor en gelijkwaardigheid van ieder mens, ongeacht opvattingen, geloof, seksuele geaardheid, gerichtheid of herkomst. Lichamelijke integriteit, geweldloze oplossing van belangenconflicten en een respectvol gehanteerde vrijheid van meningsvorming en uiting, inclusief respect voor onze democratische rechtsstaat, zijn voor ons centrale waarden. Die waarden zijn universeel en zonder meer bovengeschikt. Wij beschermen de grondrechten van onszelf en anderen.

2. Onderwijs

Sociaal-liberale visie

D66 gaat uit van de eigen kracht van mensen. Mensen zijn vrij om keuzes te maken en hun leven zo in te richten als ze zelf willen. Een belangrijke voorwaarde daarvoor is gelijke kansen voor iedereen. Onderwijs is de belangrijkste aanjager van kansengelijkheid en persoonlijke ontwikkeling. We willen dat iedereen kansen krijgt voor zijn toekomst, ongeacht zijn afkomst. Onderwijs is bovendien essentieel voor het ontwikkelen van sociale vaardigheden en mondige mensen en voor het bevorderen van verbinding en dialoog. Onderwijs kan daarmee ook een antwoord zijn op de groeiende tweedeling. Dat begint dicht bij huis, op de basisschool en op het voortgezet onderwijs. Daar wordt de basis gelegd. Daarom maakt D66 zich hard voor goed onderwijs met eerlijke kansen voor iedereen, ook in onze gemeente.

Belangrijkste onderwerpen

De gemeente schept de randvoorwaarden voor beter onderwijs

D66 wil dat alle leerlingen worden gestimuleerd het beste uit zichzelf te halen. Daarvoor is aandacht nodig; voor leerlingen die moeite hebben om mee te komen, maar ook voor leerlingen die een extra uitdaging kunnen gebruiken. We willen dat er behalve voor cognitieve vaardigheden ook aandacht is voor lichaamsbeweging, de sociale ontwikkeling van het kind en eventuele problemen thuis. De gemeente kan, behalve door de uitvoering van haar wettelijke onderwijstaken en –bevoegdheden, het verschil maken voor kinderen door informeel haar invloed te gebruiken.

Standpunten

Wettelijke taken en bevoegdheden

- D66 wil een prettige leeromgeving voor alle kinderen. De gemeente is verantwoordelijk voor de huisvesting voor nieuwbouw en kan voorwaarden verbinden aan subsidies voor renovatie van bestaande schoolgebouwen. D66 wil dat scholen duurzaam zijn, multifunctioneel (brede buurtschool) en een prettig en gezond binnenklimaat hebben.
- D66 wil dat elke (basis)school minstens 1 rustlokaal heeft. Leerlingen moeten de mogelijkheid krijgen om zich af te sluiten en te richten op hun schoolwerk.
- D66 wil dat alle jongeren met een diploma van school gaan. Zonder startkwalificatie lopen jongeren een groter risico op (jeugd)werkloosheid. Samen met scholen slaan we de handen ineen om voortijdig schoolverlaten tegen te gaan. We houden een strakke verzuimregistratie bij, signaleren uitval tijdig en gaan spijbelen tegen. We willen dat de gemeente hier in het kader van de leerplichtwet beleid voor opstelt. Daarnaast zullen de leerlingen in een coachings-/begeleidingstraject geholpen worden om weer actief les te gaan volgen.
- D66 wil dat de gemeente goed samenwerkt in de uitvoering van de leerplichtwet met andere gemeenten als een onderwijsinstelling, bijvoorbeeld een ROC, in meerdere gemeenten is gevestigd. We voelen ons verantwoordelijk voor onze jongeren, niet tot de grens.
- D66 wil dat ouders met een kind met een lichamelijke of verstandelijke beperking dezelfde keuzevrijheid hebben voor de school van hun kind als andere ouders. Ook als dit gevolgen heeft voor de kosten die de gemeente maakt voor het leerlingenvervoer, als het kind door zijn beperking niet zelfstandig kan reizen.

- D66 wil in het onderwijs een tweedeling - tussen ouders met inkomen en ouders met minder inkomen - aanpakken. Extra aanbod voor bijvoorbeeld taalachterstand is een mogelijke ondersteuning. Daarnaast vervult buitenschoolse opvang een educatieve rol die niet toegankelijk is voor kinderen van ouders met minder inkomen.

Informele invloed

- D66 wil dat de gemeente haar invloed gebruikt om ervoor te zorgen dat alle ouders zoveel mogelijk vrijheid hebben in het kiezen van de school voor hun kind. Daarom willen we één aanmeldmoment voor alle basisscholen. De gemeente ondersteunt de basisscholen met het opzetten van dit systeem. Op die manier is de procedure transparant, is iedereen gelijk en kunnen we ons inspannen om alle ouders zoveel mogelijk tegemoet te komen.
- D66 wil nieuwe verbindingen ontwikkelen tussen onderwijs en jeugdzorg, om het ontstaan of escaleren van problemen zoals taalachterstand, schoolverzuim, pesten, schulden en een instabiele thuissituatie te voorkomen. Deze problemen beïnvloeden onder meer de leerprestaties van kinderen en jongeren. Professionals uit de jeugdzorg hebben de expertise om deze problemen op te lossen. De school is de aangewezen plek om kinderen te helpen. D66 wil inzetten op preventie.
- D66 wil dat de gemeente ervoor zorgt dat er een goede samenwerking is met en tussen schoolbesturen, ondersteuners, jeugdteams en uiteraard ouders, om kinderen het beste onderwijs te geven. Samen met alle betrokkenen werkt de gemeente een ambitieuze onderwijsagenda uit met de juiste (financiële) prikkels voor beter onderwijs.
- D66 wil dat leraren en schoolleiders en -bestuurders ruimte krijgen om te werken aan beter onderwijs. De gemeente ondersteunt hen daarin en spreekt een beperkt aantal indicatoren af waar op wordt gemonitord.
- D66 verwacht een actieve rol van de gemeente in het samenbrengen van het onderwijsveld en mogelijke partners, zoals het bedrijfsleven en kennisinstellingen.
- D66 stimuleert zelfstandige scholen om zich aan te sluiten bij een scholengroep. Dit verkleint het risico op bestuurlijke of financiële wantoestanden.
- D66 wil dat de gemeente activiteiten ontplooit om aan ouders van schoolgaande kinderen een structureel podium te bieden. Uitdagingen, belemmeringen en ideeën worden op die manier vroegtijdig ingebracht waarop verder geschakeld kan gaan worden.

De gemeente stimuleert de kwaliteit van het onderwijs

Het is niet de taak van de gemeente om te bepalen wat kwaliteit van onderwijs is of om er toezicht op te houden. Dat is de taak van de Onderwijsinspectie. De gemeente kan wel onderwijsinstellingen stimuleren om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren, juist waar deze tekortschiet. D66 heeft daar ideeën voor. Zo maken we werk van ons ideaal van gelijke kansen voor iedereen.

Standpunten

- D66 wil dat de gemeente stimuleringsmaatregelen invoert voor scholen die door de Onderwijsinspectie zijn beoordeeld als 'zwak' of 'zeer zwak'. We maken hier ook middelen voor vrij. De leerlingen verdienen beter onderwijs. Bovendien is er een reëel risico dat de inspectie tot sluiting overgaat: een drama voor leerlingen en leerkrachten.
- D66 wil dat de gemeente afspraken maakt met scholen die dreigen af te glijden, om te voorkomen dat ze worden beoordeeld als 'zwak' of 'zeer zwak'. Dit zijn bij voorkeur

inspannings-afspraken in plaats van resultaatsafspraken; we willen motiveren in plaats van afrekenen en ook voorkomen dat de bureaucratische druk toeneemt.

- D66 wil dat de gemeente middelen vrijmaakt zodat het mogelijk is om zwakke scholen subsidie te verlenen, zodat zij kunnen investeren in bijscholing van leraren of bijzondere projecten kunnen aanbieden, bijvoorbeeld om taalachterstanden te bestrijden.
- D66 wil deze afspraken maken met schoolbestuurders én leraren. Het is erg belangrijk dat leraren een stem hebben. Uiteindelijk bepalen zij de kwaliteit van het onderwijs. Bovendien kennen zij de problemen het beste. Afspraken kunnen betrekking hebben op schoolverzuim, schooluitval, slagingskans, pesten, doorstroom, taalachterstand, bewegingsonderwijs, etc. (Afhankelijk van het type onderwijs en de specifieke aandachtspunten in de betreffende gemeente of wijk.)
- D66 vindt het belangrijk dat kinderen zich breed ontwikkelen. We willen aandacht voor cultuur, techniek, gezondheid en natuur. We willen daarnaast onze kinderen voorbereiden op de samenleving van de toekomst; met aandacht voor talenten, burgerschap, digitalisering en seksuele en culturele verschillen. Zolang deze zaken niet landelijk zijn geregeld, stimuleren we als gemeente scholen om dit zelf te organiseren, bijvoorbeeld door samenwerkingen te initiëren en budget te reserveren.
- D66 wil dat bij Lichamelijke opvoeding op scholen ook nadrukkelijk wordt gekeken of kinderen al dan niet kunnen zwemmen. D66 vindt dat voor kinderen die niet kunnen zwemmen de school de mogelijkheid, door de gemeente mogelijk gemaakt, moet hebben deze kinderen zwemles aan te bieden. D66 wil investeren in extra (assistent-)leerkrachten. De werkdruk in het onderwijs is torenhoog. Daarnaast scoort het onderwijs van alle beroepsgroepen het hoogst in relatieve aantallen burn-out. D66 staat voor goed onderwijs. Dit betekent dat leerkrachten ook de mogelijkheid moeten krijgen om goed onderwijs aan te bieden. Meer handen aan dek betekent dat leerkrachten meer ruimte zullen krijgen om hun primaire onderwijstaken uit te voeren. Daarnaast moeten er door schoolbesturen oplossingen geboden worden om de werkdruk te verminderen.
- Lezen is belangrijk in de ontwikkeling van kinderen en dus voor de kwaliteit van het onderwijs. D66 vindt dat de gemeente de “bieb op school” moet stimuleren en faciliteren.

Passend onderwijs

Gedwongen thuiszitten is voor D66 nooit acceptabel. D66 is een voorstander van passend onderwijs waarbij elk kind een passende plek binnen het onderwijs krijgt. Het mag daarbij niet uitmaken of het kind hoogbegaafd is, of juist meer moeite heeft om mee te komen. Ieder kind verdient een eerlijke kans op onderwijs dat past bij zijn of haar capaciteiten. In de afgelopen raadsperiode is het passend onderwijs gedecentraliseerd naar gemeenten, die het uitvoeren in regionale samenwerkingsverbanden (gemeenschappelijke regelingen).

Standpunten

- D66 wil het passend onderwijs beter maken. Leerlingen moeten de aandacht krijgen die zij verdienen. Regionale samenwerkingsverbanden moeten transparant zijn. Ouders moeten weten waar ze aan toe zijn en niet van het kastje naar de muur worden gestuurd. Ook Speciaal Basisonderwijs (SBO) maakt hiervan onderdeel uit.
- D66 wil dat het passend onderwijs aansluit op de (jeugd)zorg. Ons uitgangspunt is dat het individuele kind de beste begeleiding krijgt. Hoe we gemeentelijke taken organiseren en

financieren mag niet een belemmering zijn. Daarom gaan we slimme verbindingen maken tussen passend onderwijs en (jeugd)zorg.

- D66 wil dat de wethouder de gemeenteraad tijdig informeert over ontwikkelingen in het passend onderwijs, zodat de raad kan bijsturen als dat nodig is.
- Voor D66 hebben voldoende begeleiding in de klas, kleinere klassen en oplossingen voor thuiszitters hoge prioriteit, ook om voortijdig schoolverlaten te voorkomen. Het is van groot belang dat de gemeenteraad goed op de uitvoering hiervan kan toezien.

Brede buurtscholen

D66 wil dat alle kinderen meedoen en zich breed ontwikkelen. D66 is daarom voorstander van brede scholen die naast goed onderwijs ook kinderopvang, voorschoolse educatie, buitenschoolse opvang, sport en cultuur bieden. Door dit brede aanbod kan de school beter inspelen op de individuele behoeften van een kind, talenten stimuleren en eventuele achterstanden tijdig signaleren. Bovendien kan een dergelijke school zich ontwikkelen tot ontmoetingsplaats in de buurt, waarop kinderen en ouders bij diverse activiteiten op school bij elkaar komen. Dat maakt het voor ouders ook eenvoudiger om werk en de zorg voor hun kinderen te combineren.

Standpunten

- D66 wil schoolbesturen stimuleren om bestaande scholen uit te bouwen tot brede buurtscholen (integrale kind centra). Op de eerste plaats fysiek, door het financieren van nieuwe schoolgebouwen waaraan eisen worden gesteld rond multifunctionaliteit. Daarnaast door het ondersteunen van huiswerkbegeleiding, zomer- en weekendscholen, stichtingen die zich richten op ouderbetrokkenheid, vroeg- en voorschoolse educatie, etc.
- D66 wil vroeg- en voorschoolse educatie voor alle kinderen vergoed wordt, in plaats van alleen voor kinderen van ouders die werken, want op die manier lopen kinderen van ouders die niet werken al vroeg achterstanden op. Bovendien: ieder kind heeft het recht om zich vanaf jonge leeftijd te ontwikkelen. D66 wil daarom, als dit landelijk niet wordt geregeld, hier gemeentelijk budget voor vrijmaken.

Veiligheid op school: schoolgebouwen en conciërges

Goed onderwijs hoort in een veilige leeromgeving met een goed binnenklimaat plaats te vinden, met een veilige plek om buiten te spelen. Hoewel huisvesting van scholen een wettelijke taak van gemeenten is, is de kwaliteit van schoolgebouwen in veel gevallen beneden de maat. Dat is nadelig voor de veiligheid en de leerprestaties van de leerlingen. Daarom willen we inzetten op de kwaliteit van schoolgebouwen.

Standpunten

- D66 wil dat de duidelijke kwaliteitsnormen voor schoolgebouwen met betrekking tot een gezonde en duurzame omgeving beter worden gehandhaafd.
- D66 wil duurzaam bouwen en verbouwen, en ruimte voor groene initiatieven als schooltuinen, groene schoolpleinen en groene schooldaken.
- D66 wil dat conciërges voor scholen behouden blijven. Een conciërge is de oren en ogen van de school, verricht klein onderhoud, ondersteunt docenten en weet wat er op school speelt. De conciërge draagt bij aan een veilige school en hoort bij de schoolgemeenschap. Bovendien neemt een conciërge docenten taken uit handen, waardoor docenten zich nog beter op de leerlingen kunnen richten.

- In verschillende gemeenten organiseert de D66-fractie de conciërge van het jaar-verkiezing, inclusief feestelijke prijsuitreiking, om de noodzaak van een conciërge op elke school over het voetlicht te brengen.

Aansluiting op de arbeidsmarkt

Het mbo is beroepsonderwijs, waar leerlingen voor een vak worden opgeleid. Het is daarom onwenselijk dat leerlingen worden opgeleid voor beroepen waar nauwelijks of geen werkgelegenheid in is. Landelijk maakt D66 zich er hard voor om het aantal opleidingen zonder aansluiting op de arbeidsmarkt terug te dringen, maar ook de gemeente heeft een taak.

Standpunten

- D66 wil dat de gemeente prognoses over economie en arbeidsmarkt deelt met relevante onderwijsinstellingen, zodat zij leerlingen beter kunnen voorlichten.
- D66 wil dat de gemeente actiever samenwerkt met scholen voor goede voorlichting aan scholieren over baankansen van opleidingen.
- D66 wil dat MKB-ondernemers in de regio de kans krijgen om invloed te hebben op de curriculumontwikkeling van ROC's en het vmbo. Zij weten immers uit de praktijk waar de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt kan worden verbeterd.

Kansen voor vluchtelingen

Nederland heeft de afgelopen jaren een groot aantal vluchtelingen opgevangen. Zowel voor henzelf als voor de samenleving is het van belang dat zij zo snel mogelijk de taal leren en over een startkwalificatie beschikken. De taal spreken en meedoen op de arbeidsmarkt is van groot belang om mee te doen in de samenleving.

Standpunten

- Daarom wil D66 specifieke aandacht voor statushouders en samen met scholen, ROC's en hogescholen onderwijs op maat aanbieden voor deze groep.
- Ook vluchtelingen die nog geen status hebben, moeten wat D66 betreft zo snel mogelijk Nederlands leren. Desnoods springt de gemeente financieel bij, als de middelen vanuit het Rijk hiervoor niet toereikend zijn. Zij verdienen een kans, en wij zitten niet te wachten op een integratieramp. Bovendien kunnen we op deze manier voorkomen dat nieuwkomers in de bijstand belanden; dit is behalve rechtvaardig een verstandige investering.

Verantwoording

Subsidiegelden voor scholen worden versplinterd toegekend en zijn niet altijd even transparant, met specifieke voorwaarden per subsidie en een tijdrovende papierwinkel voor scholen. D66 wil dit verbeteren.

Standpunten

- D66 wil dat het college de hoofdlijnen en voorstellen voor onderwijs uit het collegeakkoord uitwerkt in een educatieve agenda. Op die manier kunnen raadsleden hun kader stellende en controlerende taken goed uitoefenen.

- D66 wil zoveel mogelijk de scholen één totaalbedrag geven en daarover meerjarige prestatieafspraken met de scholen maken. Hierdoor kunnen scholen zelf beslissen hoe het geld het beste besteed kan worden, zonder al te veel administratieve rompslomp.
- Het is belangrijk om in gesprek te blijven. D66 wil daarom het initiatief nemen om alle schoolbestuurders minstens een keer per jaar uit te nodigen voor een gesprek met de gemeenteraad, om direct van hen te horen waar ze tegenaan lopen en wat de gemeente beter kan doen om de scholen te faciliteren om het beste onderwijs te geven.
- D66 wil dat de toekomstige wethouder onderwijs prioriteit geeft aan samenwerking met en tussen schoolbesturen. Schoolbesturen hebben op dit moment veel macht en zeggenschap over het onderwijs dat geboden wordt in de gemeente. Door een goede samenwerking kan de gemeente hierop invloed uitoefenen. Ook kan de wethouder onderwijs periodiek een inloopspreekuur voor leraren organiseren, om direct van hen te horen waar zij tegenaan lopen.
- D66 wil geld van de gemeente structureel gelabeld hebben zodat het voor het beoogde onderwijsdoel besteed wordt. Schoolbesturen moeten dit tevens kunnen verantwoorden.

Speerpunten

- D66 wil dat de gemeente nieuwe schoolgebouwen duurzaam en multifunctioneel bouwt. Bestaande schoolgebouwen moeten zoveel mogelijk duurzaam worden gemaakt.
- D66 wil conciërges op alle scholen en bij multifunctioneel gebruik van het schoolgebouw een beheerder om deze extra taken uit te voeren. Multifunctioneel gebruik van het schoolgebouw mag niet op het onderwijs rusten.
- D66 wil brede scholen en waar mogelijk Integrale Kind Centra's (IKC's) in elke kern. De openbare ruimte rondom scholen wordt kindvriendelijk ingericht.
- D66 wil dat de gemeente structureel verbinding legt tussen onderwijs, jeugdzorg en culturele instellingen zoals de bibliotheek. D66 wil zodoende dat problemen zoals taalachterstand, dyslexie, schoolverzuim en pesten in samenhang worden aangepakt. Hierbij dient nadrukkelijk aandacht te zijn voor een continue lijn van school naar jeugdzorg
- D66 stelt voor om structureel overleg tussen onderwijsveld en de gemeente vorm te geven. Bijvoorbeeld elk jaar minimaal een samenbindende en initiërende onderwijsdag binnen de gemeente. Waarbij de gemeente en onderwijs is vertegenwoordigd en samenwerkt aan een ambitieuze onderwijsagenda.
- D66 wil via een ambitieuze onderwijsagenda een actieve rol van de gemeente binnen het onderwijs in de gemeente. De gemeente moet in overleg zijn met het werkveld en in samenwerking plannen verwezenlijken.
- D66 wil een jaarlijkse rapportage inzake passend onderwijs en speciaal onderwijs binnen de gemeente en stimulerende maatregelen van de gemeente op dit gebied.
- D66 wil extra aandacht om laaggeletterden te bereiken en onderwijs te bieden.
- D66 wil aan bijzondere doelgroepen de mogelijkheid bieden om (school)zwemlessen te krijgen als onderdeel van de lichamelijke opvoeding
- D66 wil in de kernen waar geen bibliotheek is een B.O.S. (Bibliotheek Op School)
- D66 wil de inzet van het regionaal bureau leerlingzaken, dat jongeren tot 23 jaar zonder startkwalificatie begeleidt, intensiveren.
- D66 wil het leren van elkaar voor basisscholen stimuleren door middel van een onderwijsconferentie. Zo hoopt D66 onder meer onderwijs op basis van IPC (International Primary Curriculum) op basisscholen te bevorderen.

- D66 wil dat elke (basis)school minstens 1 rustlokaal heeft, met bijvoorbeeld pedagogiek stagiaires of klasse-assistent.
- D66 wil een huisvestingsfonds voor onderwijshuisvesting gerealiseerd zien"
- D66 wil voor Brede Scholen een beheerder die extra- en multifunctioneel gebruik van Brede Scholen bevordert en mogelijk maakt.
- D66 wil dat docenten/leerkrachten concreet ondersteuning geboden wordt om werkdruk vroegtijdig bespreekbaar te maken en op te lossen.
- D66 wil ouders die laaggeletterd zijn kosteloos taalcursussen aanbieden
- D66 wil dat de toekomstige wethouder onderwijs de hoogste prioriteit geeft aan de onderlinge samenwerking met en tussen schoolbesturen.
- D66 wil dat de gemeente jaarlijks een 'Onderwijs Ouders Activiteit' aanbiedt waar alle ouders van schoolgaande kinderen hun uitdagingen, belemmeringen en ideeën over opvoeding en onderwijs kunnen delen en voorstellen kunnen vormgeven om het op te (laten) pakken.
- D66 is van mening dat vluchtelingen op een goede en humane manier opgevangen moeten worden. D66 zal zich actief inzetten om minimaal de taakstelling zoals afgesproken in de Huisvestingswet na te leven. Daarbij staat D66 - indien de situatie daarom vraagt - open voor het realiseren van crisisopvang binnen onze gemeente.

3. Ondernemerschap, innovatie en werkgelegenheid

Sociaal-liberale visie

D66 vertrouwt op de eigen kracht van mensen. Voor ons zijn ondernemende mensen een basis voor een open en levendige maatschappij. Wij hebben vertrouwen in de vindingrijkheid die de ruimte tot ondernemen bij mensen los kan maken. D66 waardeert ondernemerschap dan ook positief. We willen dat het voor bedrijven en instellingen aantrekkelijk is om zich in de gemeente te vestigen en dat ondernemers er kunnen starten en groeien. Een gunstig vestigings- en ondernemersklimaat hangt met veel beleidsterreinen samen: met aantrekkelijke en veilige winkelstraten, een breed aanbod van cultuur en horeca, opgeleide werknemers, goede bereikbaarheid en een mooie en groene omgeving. De rol van de lokale overheid is daarin voor D66 onmisbaar.

In beginsel vinden wij dat mensen onderling vaak tot betere, efficiëntere en rechtvaardigere oplossingen kunnen komen dan de overheid, maar die laatste heeft wel een actieve, voorwaarden scheppende verantwoordelijkheid. Als de overheid duidelijke kaders schept, ontstaat er ruimte voor ondernemers. Door ondernemers mogelijkheden te geven, zorgen we er bijvoorbeeld voor dat er voldoende werkgelegenheid is en dat iedereen de mogelijkheid heeft om bij te dragen aan de samenleving. Op elk van deze terreinen werkt D66 aan verbetering. In dit hoofdstuk richten we ons op de pijlers van een sterke lokale economie: ondernemerschap, innovatie en werkgelegenheid.

Belangrijkste onderwerpen

Ruimte voor ondernemers

D66 wil dat de gemeente ruimte geeft aan particulier initiatief en ondernemerschap. Ideeën voor handel en bedrijvigheid willen we stimuleren en belonen. De regels om te starten of uit te breiden, gaan we eenvoudig, begrijpelijk en uitvoerbaar maken. Startende en duurzame ondernemers krijgen van ons extra steun.

Standpunten

- D66 wil meer ruimte door minder regels. Vaak kan een meldingsplicht in plaats van vergunningsplicht volstaan, denk bijvoorbeeld aan kleinschalige verbouwingen of kleine evenementen. Achteraf kan dit nog wel getoetst worden aan de regelgeving. Daarnaast wil D66 experimenteren met regelluwe zones.
- D66 is kritisch op de toeristenbelasting en precariobelasting voor terrassen. Toerisme is een verrijking voor de economie en terrassen zijn een verrijking voor de gemeente. Bovendien leveren deze belastingen bureaucratie op.
- De nieuwe omgevingswet is volgens D66 een uitgelezen mogelijkheid om het regelbestand tegen het licht te houden en te actualiseren. Ook welstandsnota's zijn niet altijd nodig, denk aan achteraf gelegen bedrijventerreinen. D66 hanteert de vuistregel dat elke regel zijn (oorspronkelijke) doel moet dienen.
- D66 wil ook procedures vereenvoudigen, door digitale volgsystemen en dossiers in te voeren voor veelvoorkomende aanvragen. Dit bespaart gemeente en ondernemer veel administratie. (Vanuit de rijksoverheid wordt hiervoor op dit moment het ondernemingsdossier ontwikkeld.)

- D66 wil naar servicegerichtheid voor ondernemers en wil het bedrijvenloket graag verder ontwikkelen en blijven zoeken naar minder regels, eenvoudige procedures door digitalisering van aanvragen en een klachtenbord.
- D66 wil dat er meer aandacht is voor startende en kleine ondernemers. Het ondernemersloket moet beter onder de aandacht gebracht worden. Ook moeten regionale en nationale portalen voor ondernemers meer bekendheid krijgen.
- Ruimte voor starters is duur. D66 wil dat de gemeentes stimuleert dat er bedrijfsruimtes gecreëerd worden waar starters zich kunnen vestigen
- Er moet een klachtenbord komen voor onverklaarbaar afgewezen vergunningen.
- D66 heeft zich er altijd hard voor gemaakt dat winkeliers en horecaondernemers de vrijheid hebben om zelf hun openingstijden te bepalen. D66 ziet functievermenging ('blurring') als een kans om mensen naar winkelstraten en culturele instellingen te trekken, zolang er geen sprake is van oneerlijke concurrentie.
- D66 wil dat de gemeente regie houdt als het gaat om de gebieden waar winkels en horeca zich kunnen vestigen. En dat winkelgebieden een passend standplaatsenbeleid hebben. De gemeente kan er op die manier voor zorgen dat er aantrekkelijke winkel- en uitgaansgebieden ontstaan. Dat is in het belang van inwoners, maar uiteraard ook van ondernemers. D66 wil leegstand oplossen door flexibel om te gaan met bestemmingen en waar nodig te saneren.
- Consumenten kopen steeds meer online. Ook traditionele winkels spelen hier op in, door producten online aan te bieden. Zij lopen echter tegen landelijke regelgeving aan die hen verbiedt hun magazijn op, bijvoorbeeld een bedrijventerrein, te gebruiken voor het opslaan van goederen voor internetverkoop, omdat dit voor de wet gezien wordt als detailhandel en dus in strijd is met het bestemmingsplan. D66 wil deze winkeliers tegemoet komen, door soepel om te gaan met bestemmingen.
- D66 streeft naar een gelijk speelveld voor alle ondernemers.
- D66 wil dat de gemeente goede randvoorwaarden scheidt voor ondernemers, door een goede (digitale) infrastructuur, OV en kinderopvang.
- D66 wil dat de gemeente een goede opdrachtgever is. De gemeente betaalt ondernemers op tijd en aanbestedingen verlopen transparant.
- We zien steeds vaker dat lokale ondernemers een gedeelte van de openbare ruimte, bijvoorbeeld een rotonde of een plantsoen, 'adopteren'. Dit heet brand urbanism. D66 vindt dit een positieve ontwikkeling. Ondernemers laten zien dat zij betrokken zijn met hun omgeving en het bespaart de gemeente geld. D66 staat er ook voor open dat crowdsourcing wordt ingezet voor gemeentelijke diensten.

Ruimte voor innovatie

Innovatie is belangrijk. De wereld om ons heen verandert voortdurend, en wij ook. D66 stimuleert innovatie, want we willen dat ook onze kinderen het weer beter krijgen dan wij. Ons uitgangspunt is dat innovaties bijdragen aan de oplossing voor maatschappelijke problemen. We denken bijvoorbeeld aan de energietransitie, lang en gezond leven, circulaire economie en nieuwe, duurzame en gezonde vormen van mobiliteit. Ondernemers die oplossingen ontwikkelen voor deze maatschappelijke uitdagingen kunnen rekenen op onze steun.

Standpunten

- D66 wil winkels en bedrijven stimuleren om keurmerken voor veilig, maatschappelijk verantwoord en duurzaam ondernemen te halen.

- Juist voor startende ondernemers kunnen we als gemeente het verschil maken. Zij zorgen voor (sociale) innovatie. D66 wil daarom lastenverlaging en tariefdifferentiatie voor startende ondernemers. Startende ondernemers betalen de eerste 3/5 jaar geen onroerendezaakbelasting (OZB). D66 wil daarnaast dat de gemeente stimuleert dat leegstaande (industrie)panden worden getransformeerd tot bedrijfsverzamelgebouwen voor zzp'ers en start-ups.
- D66 wil dat de gemeente onderwijsinstellingen, bedrijven en maatschappelijke organisaties samenbrengt en stimuleert om samen en vanuit hun respectievelijke achtergronden innovaties te ontwikkelen voor maatschappelijke uitdagingen (de zogenaamde 'kennis driehoek' of 'triple helix'). Bijvoorbeeld met gastdocenten uit het bedrijfsleven. Op die manier kunnen ondernemers theoretische kennis uit onderwijs en onderzoek gebruiken en worden studenten en onderzoekers uitgedaagd om na te denken over toepassingen. Innovatie ontstaat juist in regionale clusters, door de uitwisseling van kennis en toepassingen. Vaak is er een regionale ontwikkelingsmaatschappij actief, maar ook als gemeente kunnen we innovatie stimuleren, door ruimtes beschikbaar te stellen waar ondernemers elkaar kunnen ontmoeten, of door te werken met kennis- en opdrachtmakelaars die als intermediair optreden tussen ondernemingen en onderwijs- en onderzoeksinstituten. De gemeente kan ook als 'launching customer' innovaties aanjagen.
- D66 wil leges op duurzame bouwprojecten schrappen.
- D66 wil dat de gemeente 100% duurzaam inkoop.

Het buitengebied heeft grote waarde, zowel qua economie als qua natuur. We willen zuinig zijn op onze natuur en op een duurzame manier én economisch rendabel gezond voedsel verbouwen. Ook dit vraagt om innovatieve oplossingen, en een gemeente die (agrarische) ondernemers de ruimte en kansen geeft om deze oplossingen te ontwikkelen.

Standpunten

- D66 heeft drie prioriteiten voor het toetsen van de wenselijkheid van landbouwactiviteiten: duurzaamheid, volksgezondheid en diervriendelijkheid.
- D66 geeft agrarische ondernemers ruimte om een bijdrage te leveren aan landschap en natuur en aan de energietransitie, bijvoorbeeld door het bouwen van windmolens of het telen van gewassen voor energie, bioplastics of als grondstof voor medicijnen.
- D66 stimuleert agrarische ondernemers om hun kennis over voedsel en natuur te delen via scholen, stadsboerderijen en pluktuinen (al of niet in eigen beheer) en op deze manier bij te dragen aan de kennis van milieu en gezonde voeding. Daarnaast stimuleren we agrarische ondernemers om actief bij te dragen aan de kennisdriehoek; samenwerking met ketenpartners en kennisinstellingen kan ook hier leiden tot innovatie.
- Ook agrarische ondernemers krijgen van D66 meer ruimte voor functievermenging, bijvoorbeeld met zorgboerderijen, boerderijwinkels of andere vormen van recreatie of zorg.
- Leegstand verdient bijzondere aandacht. Leegstaande stallen en kassen worden vaak misbruikt om hennep te telen of xtc te produceren, en drugsafval dumpen in de natuur.

Eerlijke kans op werk voor iedereen

Iedereen draagt op zijn eigen manier en naar eigen vermogen bij aan onze gemeente. D66 wil ervoor zorgen dat iedereen ook daadwerkelijk kansen hiervoor krijgt. Werk is erg belangrijk. Werk biedt mensen de kans zich te ontplooien en leidt tot zelfredzaamheid en draagt bij aan geluk. Om

ervoor te zorgen dat er voldoende werk is, geven we op de eerste plaats werkgevers ruimte om te ondernemen. Voor mensen die structureel weinig kansen krijgen, gaan we een stap verder, door hen te helpen om zelf de baan te vinden die bij hen past.

Standpunten

- D66 wil een betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt, door in te zetten op voorlichting, studiebegeleiding en het aanbieden van stageplaatsen.
- D66 wil dat gemeenten, met name in de grensgebieden, beter samenwerken om vraag en aanbod van werknemers te matchen, bijvoorbeeld door het initiatief te nemen tot de oprichting van een grensoverschrijdend mobiliteitscentrum. D66 wil daarnaast ondernemers met buitenlandse werknemers begeleiden in de administratie van werknemers in de GBA (Gemeentelijke Basis Administratie). Dit voorkomt misstanden bij huisvesting of oneerlijke concurrentie op de arbeidsmarkt.
- D66 wil mensen met een uitkering helpen om zo snel mogelijk weer betaald werk te vinden. Daarom is goede samenwerking tussen en met het UWV, sociale werkplaatsen, uitzendbureaus en bedrijven belangrijk.
- D66 wil voldoende stage- en leerwerkplaatsen voor jongeren, arbeidsgehandicapten en mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. We gaan hierover eerst in gesprek met werkgevers. Als het nodig is, zetten we de gemeentelijke organisatie in om iedereen een eerlijke kans op werk te geven. Ook (oudere) mensen met een beroep waar steeds minder vraag naar is, moeten een kans krijgen om een ander vak te leren.
- D66 wil dat mensen met een bijstandsuitkering de kans krijgen om een opleiding te volgen of een onderneming op te zetten, zonder dat dit direct invloed heeft op de hoogte van de uitkering.
- D66 wil dat ook leerlingen die geen diploma hebben maar wel heel kundig zijn, begeleid worden naar een baan of een onderneming. Begeleiding moet niet alleen voor jongeren met een 'rugzakje' zijn

Regionale samenwerking als aanjager

D66 kijkt over (gemeente)grenzen heen, zeker als het gaat om ondernemerschap, innovatie en werkgelegenheid. Economische activiteit overschrijdt gemeentegrenzen: veel mensen werken in een andere gemeente en voor faciliteiten zoals een goede infrastructuur moeten we samenwerken met andere gemeenten en de provincie. D66 is overtuigd dat iedereen beter wordt van samenwerking, bijvoorbeeld op het gebied van de banenmarkt, innovatie, detailhandel en vestigingsbeleid.

Standpunten

- D66 wil een regionale visie ontwikkelen voor de detailhandel. Op die manier kan iedere gemeente zich richten op kansen, in plaats van elkaar wegconcurreren. Ze kunnen ook samen iemand aanstellen die nieuwe bedrijven naar de regio haalt.
- Bedrijfsinvesteringszones (BIZ) dragen bij aan de aantrekkelijkheid van bedrijventerreinen en binnensteden. Bedrijven bepalen zelf wat zij inleggen en hoe het budget wordt besteed. De gemeente kan ondersteunen door ondernemers bij elkaar te brengen, het budget te beheren en te voorkomen dat bedrijven meeliften.
- D66 wil dat gemeenten in de regio samenwerken aan gebiedspromotie om bijvoorbeeld werknemers, bedrijven, toeristen, naar het gebied te trekken, maar ook bijvoorbeeld op het

gebied van subsidies zoals EFRO (Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling) of Kaderprogramma's. Ook bedrijven spelen hier een rol in, dus is het belangrijk om informatie en dienstverlening in Engels of Duits te hebben.

- D66 wil dat gemeenten in de regio samenwerken om arbeidsmarkt en onderwijs op elkaar te laten aansluiten. We willen samen een compleet en aansluitend pakket van economische activiteit en innovatie ontwikkelen. Dat betekent dat we elkaar ook iets moeten gunnen, in plaats van met de ruggen naar elkaar te staan. Op die manier kunnen we ondernemers het beste stimuleren en ondersteunen.

Speerpunten

- D66 wil dat de gemeente ruimte geeft aan particulier initiatief en ondernemerschap
- D66 wil naar servicegerichtheid voor ondernemers en wil het bedrijvenloket graag verder ontwikkelen en blijven zoeken naar minder regels, eenvoudige procedures door digitalisering van aanvragen en een klachtenbord.
- D66 wil dat er meer aandacht is voor startende en kleine ondernemers door lastenverlichting en tariefdifferentiatie voor startende ondernemers en bedrijfsruimtes beschikbaar stellen waar starters zich kunnen vestigen.
- D66 wil dat de gemeente onderwijsinstellingen, bedrijven en maatschappelijke organisaties samenbrengt en stimuleert om samen en vanuit hun respectievelijke achtergronden innovaties te ontwikkelen voor maatschappelijke uitdagingen (de zogenaamde 'kennis driehoek' of 'triple helix').
- D66 heeft drie prioriteiten voor het toetsen van de wenselijkheid van landbouwactiviteiten: duurzaamheid, volksgezondheid en diervriendelijkheid en stimuleert agrarische ondernemers om hun kennis over voedsel en natuur te delen via scholen, stadsboerderijen en pluktuinen (al of niet in eigen beheer) en op deze manier bij de te dragen aan de kennis van milieu en gezonde voeding.
- D66 wil een betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt, door in te zetten op voorlichting, studiebegeleiding en het aanbieden van stageplaatsen, betere samenwerking met andere gemeenten en ondernemers in de grensgebieden.
- D66 wil mensen met een uitkering helpen om zo snel mogelijk weer betaald werk te vinden. Daarom is goede samenwerking tussen en met het UWV, sociale werkplaatsen, uitzendbureaus en bedrijven belangrijk.
- D66 wil voldoende stage- en leerwerkplaatsen voor jongeren, arbeidsgehandicapten en mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.
- D66 wil dat mensen met een bijstandsuitkering de kans krijgen om een opleiding te volgen of een onderneming op te zetten, zonder dat dit direct invloed heeft op de hoogte van de uitkering.
- D66 wil dat ook leerlingen die geen diploma hebben maar wel heel kundig zijn, begeleid worden naar een baan of een onderneming. Begeleiding moet niet alleen voor jongeren met een 'rugzakje' zijn.
- D66 wil dat de gemeente Overbetuwe in samenwerking met onder meer het Centrum Management Elst een ondernemersfonds/revolving fund opstart van 3 jaar met een jaarlijkse gemeentelijke inleg. Doel is om met die gelden (en onder voorwaarde van een gelijkwaardige cofinanciering van ondernemers) structureel marketingactiviteiten te verzorgen voor de ondernemers (in het centrum van Elst). Hierbij staat het aantrekken van extra bezoekers

centraal. Hoofddoel van de gemeente is om op deze manier de marketingactiviteiten eventueel ook voor alle andere kernen aan te bieden.

- D66 wil ruimte voor het parkeren van vrachtwagens op industrieterreinen.
- D66 wil ruimte voor duurzaam proeven, voelen en ruiken door ondernemers met streekproducten alle ruimte te geven.
- D66 wil faciliteiten voor inwoners en de aantrekkelijkheid van onze gemeente voor toeristen verbeteren door onder meer in te zetten op promotie van onze winkelkernen, parken, de vele mooie pleisterplaatsen, fietsroutes, evenementen en het plaatsen van openbare, genderneutrale toiletten op strategische plekken

4. Bestuur en burger

Sociaal-liberale visie

D66 streeft naar persoonlijke vrijheid, naar een samenleving waarin mensen zelf bepalen hoe zij hun leven inrichten, en waarin mensen vrij zijn in verbondenheid. Vrijheid in verbondenheid vereist de mogelijkheid voor mensen om te bepalen wie hen bestuurt, en wat die bestuurders doen. Uitgaande van persoonlijke vrijheid in verbondenheid met anderen is het van groot belang dat overheden zich aan de door henzelf gestelde regels houden en democratische verantwoording afleggen en controleerbaar zijn. D66 is daarom altijd een voorvechter geweest van een sterke democratische rechtsstaat waarop mensen invloed en inspraak hebben.

Belangrijkste onderwerpen

Sterke lokale democratie

De lokale democratie staat onder druk. Gemeenten krijgen steeds meer taken, politieke partijen hebben moeite goede mensen te vinden, de lokale journalistiek heeft weinig middelen, publiekstribunes zijn vaak leeg en de gemiddelde werkdruk van een raadslid is opgelopen tot 16 uur per week. Dat vraagt om verandering; een bestuur zonder tegenmacht is democratisch poreus.

Sterk bestuur

Een sterk bestuur neemt beslissingen in het belang van haar inwoners. Een sterk bestuur stapt over politieke tegenstellingen en (gemeente)grenzen heen en legt verantwoording af, ook als voor de uitvoering van taken een samenwerking met andere gemeenten nodig is. Samenwerking is niet alleen effectief, maar soms ook onvermijdelijk om taken goed uit te voeren, en daarmee in het belang van onze inwoners. Beslissingen die genomen worden in gemeenschappelijke regelingen, bijvoorbeeld welke zorg wordt ingekocht, raken onze inwoners direct. Daarom maakt D66 zich hard voor meer democratische legitimiteit en controleerbaarheid van samenwerkingsverbanden.

Standpunten

- Het dualisme gaat uit van de gemeenteraad als collectieve tegenmacht tegen het college van B&W als gemeentebestuur. Een tevoren vastgestelde meerderheid (coalitie) die gedurende een viertal jaren de minderheid (oppositie) naar willekeur kan uitsluiten, is hierdoor ongewenst en sluit een groot deel van de kiezers buiten het besluitvormingsproces. D66 wil daarom dat na de verkiezingen door de raadsfracties een Raadsakkoord op hoofdlijnen wordt gesloten.
- D66 is voorstander van samenwerking over grenzen heen, mits afspraken democratisch gelegitimeerd en controleerbaar zijn. Voor taken zoals (jeugd)zorg of afvalverwerking kan door samenwerking schaalvoordeel worden behaald en expertise gedeeld. De keuzes die worden gemaakt in de uitvoering van deze taken raken onze inwoners. Daarom moet de besluitvorming democratisch verlopen.
- D66 vindt dat samenwerkingsverbanden in de regel publiek moeten zijn. Zij vallen dan onder de Wet gemeenschappelijke regelingen, met (minimale) wettelijke vereisten ten aanzien van de transparantie, inspraak en verantwoording. Als er geen andere keuze is dan een privaat samenwerkingsverband, dan letten we in de gemeenteraad extra zorgvuldig op de manier waarop de verantwoording en de inspraak van inwoners, belanghebbenden en de raad wordt georganiseerd. Uiteraard geldt dit alleen voor

samenwerkingsverbanden waarin politieke keuzes worden gemaakt die invloed hebben op het dagelijkse leven van inwoners.

- D66 wil dat ieder samenwerkingsverband een duidelijk doel dient en wordt heroverwogen als dit doel uit zicht raakt. Het regelmatig heroverwegen van de nut en noodzaak vergroot de effectiviteit van het bestuur en de legitimiteit van het samenwerkingsverband. Bovendien voorkomen we op deze manier wildgroei. Als onze gemeente meer samenwerkingsverbanden heeft dan raadsleden, gaat dit ten koste van de democratische controleerbaarheid.
- Daarnaast ziet D66 er op toe dat het college aan zijn verplichting om een overzicht van alle samenwerkingsverbanden te publiceren voldoet. We verwachten ook duidelijkheid van het college over wie politiek verantwoordelijk is voor welke regeling.
- Om de democratische controleerbaarheid van samenwerkingsverbanden te vergroten, wil D66 nieuwe instrumenten ontwikkelen. We willen een rapporteurschap voor raadsleden en werken samen met D66-raadsleden in andere gemeenten. We willen ook dat de raad in principe is vertegenwoordigd in vergaderingen van deze samenwerkingsverbanden. Ook pleit D66 voor een jaarlijkse nota van verbonden partijen waarin een overzicht van de effectiviteit en doelmatigheid van alle samenwerkingsverbanden is opgenomen. D66 maakt zich er hard voor dat vertegenwoordigers van grote samenwerkingsverbanden in de toekomst rechtstreeks verkozen kunnen worden.
- D66 wil initiatieven van inwoners beter betrekken bij de gemeente, door ruimte en randvoorwaarden te scheppen, bijvoorbeeld als inwoners de groenvoorziening in hun buurt beter kunnen onderhouden dan de gemeente.
- D66 toetst ook stedenbanden altijd kritisch op goed bestuur; mensenrechten en democratie staan centraal en er mag geen sprake zijn van corruptie.

Samenwerking

D66 wil samenwerken met buurgemeenten om de dienstverlening aan inwoners te verbeteren. Vaak is die samenwerking te organiseren door samen afspraken te maken. Als dit echter leidt tot een woud aan afspraken, of tot samenwerkingsverbanden waarop we als individuele gemeente geen invloed of democratische controle kunnen uitoefenen, moeten we durven kijken naar andere oplossingen.

Democratische controle

Een goed bestuur is transparant en controleerbaar. Bij macht hoort immers tegenmacht. Uiteraard wordt het college gecontroleerd door de raad, maar ook anderen hebben een taak, zoals lokale media en initiatieven van inwoners.

Standpunten

- De gemeente communiceert begrijpelijk met inwoners, bij voorkeur op taalniveau B1, ofwel eenvoudige taal die de meeste mensen begrijpen, dat geldt dus ook voor de politieke vergaderingen die openbaar zijn.
- D66 wil dat het college zich houdt aan de uitgangspunten van de Wet open overheid, die mede door D66 is ingediend en op dit moment in behandeling is in de Eerste Kamer. Dat wil zeggen dat het college werk maakt van een goede informatiehuishouding, actieve openbaarmaking en geen misbruik maakt van Wob-uitzonderingsgronden.

- D66 wil een actieve gemeentelijke rekenkamer, met slagkracht. De rekenkamer helpt raadsleden en betrokken inwoners met het controleren van het college.
- D66 wil dat raadsleden de ruimte en ondersteuning krijgen om hun controlerende taken goed uit te voeren. Raadsleden moeten contacten onderhouden met inwoners en verbindingen leggen in de gemeente. Dat lukt niet als zij verdrinken in informatie- en vergaderstromen.
- Onafhankelijke journalistiek is belangrijk voor D66. Journalisten brengen de lokale politiek naar onze inwoners. Ze maken daarmee onze democratie krachtig. D66 wil de lokale journalistiek versterken, zonder dat de onafhankelijke positie van journalisten hierdoor wordt aangetast, bijvoorbeeld door een fonds op te richten met een onafhankelijk bestuur.
- D66 wil consistent en consequent beleid bevorderen door bij elk voorstel aan de gemeenteraad een paragraaf historie toe te voegen waarin eerdere besluiten die het voorstel raken worden vermeld.
- D66 pleit ervoor om iedere vier jaar een integraal beleidskader op te stellen. Voor de verkiezingen wordt al het beleid op hoofdlijnen geëvalueerd met input van partners. Op basis daarvan kan de nieuwe coalitie de politieke keuzes voor de komende vier jaar maken.

Integriteit

Een goed bestuur is uiteraard ook integer. Integriteit is volgens ons meer dan enkel je aan de regels houden. We willen dat bestuurders zich bewust zijn van de mogelijke belangenconflicten en de schijn vermijden. Hetzelfde geldt voor raadsleden en ambtenaren. Uiteraard beschermen we hen ook tegen ontoelaatbaar gedrag uit de samenleving.

Standpunten

- D66 wil dat bestuurders altijd aanspreekbaar zijn op mogelijke belangenconflicten of ontoelaatbaar gedrag. Indien nodig nemen we initiatief om het reglement van orde aan te passen, zodat mogelijke belangenconflicten op voorhand moeten worden gemeld. Het onderwerp moet bespreekbaar zijn, ook in de raad.
- D66 wil een duidelijk integriteitsbeleid voor ambtenaren, inclusief een sterke klokkenluiders-regeling.
- Steeds vaker worden lokale bestuurders, raadsleden en ambtenaren bedreigd of geïntimideerd. Voor D66 is dit onacceptabel. D66 wil dat er altijd aangifte wordt gedaan van bedreiging en intimidatie en dat zij indien nodig beveiliging krijgen. Tegen criminele organisaties die het lokale bestuur ondermijnen, treden we op.

Meer invloed voor inwoners

Voor D66 is het belangrijk dat de gemeente goed naar haar inwoners luistert. Juist omdat de gemeente beslissingen neemt die directe invloed hebben op inwoners. Maar ook omdat inwoners hun buurt het beste kennen en het beste weten wat er nodig is. Directe democratie en moderne vormen van inspraak zijn voor D66 een belangrijke aanvulling op de representatieve democratie. Dat vraagt de onlangs aangenomen Omgevingswet ook van de gemeenten. Voor D66 is het belangrijk dat iedereen kan inspreken en participeren, niet alleen hoogopgeleide of mondige inwoners.

Standpunten

- D66 verwelkomt ideeën en initiatieven die invulling geven aan meer invloed voor inwoners. Daarom willen we een participatieverordening opstellen, met een selectie aan instrumenten, zoals buurtrechten.
- D66 wil dat inwoners zo vroeg mogelijk in het besluitvormingsproces inspraak krijgen. Dan is er meer ruimte om rekening te houden met de wensen en bezwaren van inwoners. Uiteraard pas als het onderwerp voldoende tastbaar is voor inwoners, zodat zij de urgentie en de gevolgen goed kunnen inzien.
- D66 wil dat de gemeente vooraf duidelijke verwachtingen geeft voor de inspraak en achteraf uitlegt waarom suggesties wel of niet zijn overgenomen.
- D66 wil dat in samenspraak met wijk- en dorpsraden wijk- en dorpsbewoners meer te zeggen krijgen over waar het budget voor hun wijk of dorp aan wordt besteed. Door gebruik te maken van buurtbijeenkomsten en online inspraakmogelijkheden, kunnen veel wijkbewoners worden bereikt.
- D66 wil dat inwoners zelf een raadsvoorstel kunnen indienen, als zij hiervoor voldoende handtekeningen verzamelen. De gemeenteraad is dan verplicht dit voorstel in behandeling te nemen. We verwachten van inwoners dat zij in het voorstel aangeven welke maatregelen van de gemeente worden verwacht en hoe eventuele kosten worden gedekt.
- D66 wil dat voordat nieuw beleid wordt gevormd wordt aangegeven op welke wijze inwoners worden betrokken en of zij advies mogen geven, mogen instemmen of mogen beslissen of alleen worden geïnformeerd.

Inwoners snel en goed te hulp staan

De gemeente is er voor de inwoners. Dat betekent dat zij goede dienstverlening van de gemeente mogen verwachten. We willen dat inwoners en ondernemers goed en snel worden geholpen.

Standpunten

- D66 wil dat de gemeente ook buiten kantoortijden goed en in meerdere talen bereikbaar is.
- D66 wil de dienstverlening digitaal waar het kan en persoonlijk waar het moet. Informatie is goed te vinden op de website van de gemeente en inwoners kunnen digitaal een afspraak maken, digitaal producten aanvragen en de status van hun aanvraag digitaal volgen.
- We vinden het belangrijk dat inwoners laagdrempelig contact kunnen leggen met de gemeente, door bijvoorbeeld gebruik te maken van kanalen die inwoners ook dagelijks gebruiken, zoals WhatsApp. Niet iedereen kan goed overweg met internet. Daarom blijft het loket bestaan.
- D66 wil prestatie-indicatoren voor bijvoorbeeld de doorlooptijd van vergunningsaanvragen en de wachttijd aan de balie. Op die manier maken we de prestaties van de gemeente transparant.
- D66 is voorstander van een “groene golf-ambtenaar”, die inwoners en ondernemers van begin tot eind begeleidt in gemeentelijke procedures. Deze ambtenaren moeten ruimte krijgen om oplossingen te vinden.
- D66 wil de gemeentelijke regeldruk verminderen. De APV (Algemene Plaatselijke Verordening) wordt doorgelicht op verouderde en overbodige regels. Daarnaast komt er voor iedere nieuwe regel in principe een einddatum. Alleen na een positieve evaluatie wordt de regel voortgezet.
- D66 wil dat de gemeente er altijd naar streeft om conflicten op te lossen zonder juridische procedures. Dat betekent dat de gemeente aan de voorkant het gesprek aangaat om uit te

zoeken waar het probleem zit. Dit maakt de kans groter dat er een bevredigende oplossing wordt gevonden en kan ook kosten besparen.

Speerpunten:

- D66 wil beleids- en budgetvrijheid voor wijk- en dorpsraden. De raad stelt vooraf kaders qua procedure en hoogte van het bedrag.
- D66 wil dat de gemeentelijke organisatiecultuur probleemoplossend is, met doorpak vermogen en oog voor integraliteit en kruisbestuiving tussen de verschillende thema's.
- D66 wil volop ruimte voor inwoners initiatieven.
- D66 wil de klantgerichtheid van de gemeente verbeteren door onafhankelijke periodieke tevredenheidsonderzoeken onder inwoners en een onafhankelijke lokale ombudsman.
- D66 wil een positief bestuurlijk klimaat creëren zodat we als gemeente continu in de lerende/verbeterende modus werken.
- D66 wil dat de gemeente een (digitaal) burgerpanel realiseert.
- D66 wil dat de gemeentelijke toegankelijke en gebruiksvriendelijke website een nog positiever en actiever contact kanaal gaat worden. Blijvend optimaliseren als doel in het directe belang van de inwoners.
- D66 wil informatie sneller, compacter en dichter bij de inwoners brengen door het bevorderen en steunen van lokale media en een maandelijks (digitale) persconferentie door B&W.
- D66 wil dat de mogelijkheid en meerwaarde van verdere samenwerking met een buurgemeente onderzocht wordt, mits de afstand tussen bestuur en burger niet groter, maar liever kleiner wordt
- D66 wil voorkomen dat in de kernen waar geen of weinig participatie is van bewoners de leefbaarheid onder druk komt te staan. D66 wil daarom extra inzetten op het activeren van bewoners in die kernen en wijken. Niet iedere groep burgers is immers even goed in staat om mee te denken en te doen.
- D66 wil dat de folder bewonersparticipatie in makkelijke taal wordt uitgelegd. De huidige werkwijze is klantvriendelijk. D66 pleit voor meer eenvoud in proces en uitleg ervan aan inwoners.
- D66 wil vaker regietafels en workshops voor inwoners en organisaties organiseren. Daardoor kan meer gebruik worden gemaakt van kennis, ervaringen en ideeën van onze eigen inwoners.
- In de Omgevingswet komen geheel nieuwe manieren van inspraak en medezeggenschap van betrokkenen bij nieuwe plannen. D66 wil dat de gemeente zo snel mogelijk voorbereidingen treft om vooruitlopend op de invoering van de wet, de uitgebreide inspraak te organiseren.
- D66 wil dat de drempel verlaagd wordt en de mogelijkheden voor inwoners om zich te abonneren op adres specifieke informatie wordt uitgebreid.
- D66 wil een basisnetwerk opzetten voor organisaties met een maatschappelijke doelstelling.
- D66 wil geen toeristenbelasting invoeren

Heteren

- D66 steunt de plannen in het DOP van Heteren: 'Centrum aan de rivier': wensbeeld, een wandelbruggetje vanaf de kop Flessestraat richting winterdijk met balkon met uitzicht over het rivierenland. (Nb eigenaar en pachter zijn bereid tot samenwerking met Dorpsraad en Gemeente)
- D66 wil een 'Dorps rivieren ommetje', (DOP brochure blz.26).

- D66 wil herinrichting van de Kastanjelaan, zo complementeren ommetje wandelpad uiterwaardeplan. (Nb Een bewonerswerkgroep-Kastanjelaan wil samenwerken met Dorpsraad en Gemeente);
- D66 wil verrijking dorpsvoorzieningenstraat met maatschappelijke functies
- D66 wil planontwikkeling op 'Inbrei-woonlocatie' Flessestraat West/terrein Gerritsen', opname ruimtelijke programma voor inpassing maatschappelijke functies (Nb De Brede-school vertegenwoordiging en Dorpsraad willen samenwerken met de Woningbouw stichting Heteren en de Gemeente Overbetuwe) ;
- D66 onderschrijft de Gebiedsvisie Landschap woonzone Heteren zuid/westrand Wensbeeld, 'Heteren Zuidrand' (DOP brochure blz. 56), deze visie doorzetten voor het te herontwikkelen NOI terrein (eigenaar universiteit Wageningen). (Nb Wens in samenwerking opstellen, dorpsbewoners, Dorpsraad en Gemeente);
- D66 wil de fietsroutes-Heteren zoals in het DOP genoemd verbinden en een eenzijdig-tweerichtingsfietspad langs Achterstraat en Polderstraat realiseren. Wensbeeld, complementeren veilige fietspadroutes scholieren-voortgezet onderwijs naar overzijde Neder-Rijn en sporters-SDOO naar Bretagne sportpark;
- D66 steunt het vormgeven van het Dorpshuis (coöperatie/stichting). Wensbeeld, Dorpshuisfunctie creëren in De Bongerd, i.s.m. gemeente en Dorpsraad.

Oosterhout:

- D66 steunt de plannen voor het realiseren van het Dorpshart Oosterhout met herbestemming van de R.K. kerk voor dorpshuis met sportzaal en woonkamer voor ouderen, stimuleert het samengaan van de horeca en realisatie woningen voor ouderen, een park, een plein en reservering voor toekomstig integraal kind centrum (IKC) op het terrein.
- D66 steunt de plannen voor de bouw van 4 windmolens op Park 15, mits Oosterhout kan deelnemen in het omgevingsfonds.
- D66 stimuleert het inrichten van ommetjes in het dorp die verbinden met omgeving (Uiterwaarden, Park Danenburg, Park 15 en Nijmegen)
- D66 wil een veilige ruimte voor bewoners en recreanten op de dijk
- D66 wil een goede en veilige verbinding tussen het dorp, Elst en stad als alternatief voor het wegvallen buslijn 3
- De leefbaarheid van Oosterhout staat onder druk door alle ontwikkelingen rondom het dorp. D66 wil samen met bewoners van Oosterhout een nieuwe toekomstvisie ontwikkelen waarin verbinding en verhouding met stad, industrie en groen aandacht krijgt.
- D66 wil activiteiten voor ouderen en door jongeren, ook in samenwerking met Nijmegen blijven stimuleren
- D66 wil een goede verkeersdoorstroming en een veilige en snelle verbinding voor fietsers van Elst en Oosterhout naar Nijmegen en vice versa, ook in de toekomst.

Slijk Ewijk:

- D66 wil een integrale realisatie van park Danenburg, dus niet alleen stenen, maar vooral ook groen en fietsverbindingen
- D66 wil onderzoeken of het mogelijk is om een flexibele vervoersvorm tussen Slijk Ewijk en Oosterhout, Valburg en Park 15 te realiseren

Elst :

- D66 wil een nieuw multifunctioneel sport- en recreatiecentrum op de plek van De Helster
- D66 wil een onderzoek naar behoefte MFC's (MultiFunctioneel Centrum)/ontmoetingscentra/jeugdopvang
- D66 wil dat parkeren in het centrum van Elst gratis blijft
- D66 wil een integrale ontwikkeling van het Land van Tap in overleg met omwonenden en ondernemers
- D66 wil in overleg met omwonenden en de wijkraad het Galemпарк herontwikkelen
- D66 wil speelvoorzieningen in Westeraam-Oost versneld aanleggen
- D66 wil recreatieve routes voor voetgangers en fietsers tot een netwerk maken en aankleden met bankjes
- D66 wil een aantrekkelijke en veilige verbinding maken voor (winkelende) bezoekers van Elst tussen Station (perron 2) en Parkeergarage en de horeca en winkels van Elst

Reeth:

- D66 wil goed overleg over passende compensatie of alternatieven bewoners Reeth indien het RTG (Rail Terminal Gelderland) door gaat
- D66 wil een goede ontsluiting en doorstroming voor de bewoners als het RTG doorgaat
- D66 wil de cumulatieve effecten van overlast van een RTG beperken voor alle omwonenden
- D66 wil dat bewoners worden meegenomen in planontwikkeling
- D66 wil dat Reeth kan participeren in een omgevingsfonds van de nieuwe windmolens op Park 15.

Driel:

- D66 wil meer woningen voor ouderen in Driel
- D66 wil betere vervoersmogelijkheden vanuit Driel naar Elst en Arnhem
- D66 wil discussie over de 'witte vlekken' in de participatie van inwoners. De Dorpsraad in Driel is niet actief. Dat zou betekenen dat kansen voor een betere leefbaarheid in Driel blijven liggen. D66 wil bewoners activeren om met initiatieven te komen.

Zetten:

- D66 wil verbreding van de Stationsstraat (tussen de Wageningsestraat en de Veldse Hofstede) met 40 cm voordat Zetten-Zuid wordt ontwikkeld
- D66 wil Zetten-Zuid versneld ontwikkelen in combinatie met verkabeling van de hoogspanningsleidingen
- D66 stimuleert de ontwikkeling van een sportcampus bij het HPC
- D66 wil de ontwikkeling maatschappelijk vastgoed (toekomst Wanmolen, MFC) stimuleren
- D66 wil op de Veldstraat in Zetten een kleinschalige duurzaamheidswijk voor eigen behoefte van de Zettenaren laten realiseren van rond de 50 woningen met een unieke combinatie van Tiny Houses, seniorenwoningen en sociale woningbouw.

Herveld/Andelst:

- D66 Overbetuwe vindt het belangrijk dat in Herveld-Andelst ondanks de recente uitbreidingen het dorpse karakter blijft behouden. Het verenigingsleven en de lokale initiatieven in Herveld-Andelst zorgen ervoor dat het dorpse karakter blijft bestaan en zorgen voor eenheid binnen

dorp. D66 Overbetuwe vindt het belangrijk dat deze initiatieven blijven bestaan en dat de gemeente ervoor waakt dat deze niet verloren gaan door het beschikbaar stellen van de bij de dorpse cultuur passende ruimte.

- D66 Overbetuwe vindt het belangrijk dat de bewoners van Herveld-Andelst na het verdwijnen van het Hofplein op de Hoge Hof een plek houden waar men elkaar kan ontmoeten op een laagdrempelige manier. Het nieuwe multifunctioneel centrum zou hier een uitgewezen plek voor zijn. D66 Overbetuwe wil ervoor waken dat dit een plek wordt waar faciliteiten voor jong en oud zijn, er mogelijkheid is tot het nuttigen van simpele warme middagmaaltijd en er een huiskamergevoel heerst. Aansluitend is het belangrijk dat het multifunctioneel centrum goed bereikbaar is voor de minder mobiele mensen in het dorp.
- D66 Overbetuwe vindt het belangrijk dat er voor jongeren en minder vermogenden de kans bestaat om in het eigen dorp te (blijven) wonen. D66 Overbetuwe wil duurzame huurwoningen in Herveld-Andelst stimuleren en wil invloed uitoefenen op het realiseren van huurwoningen voor jongeren en ouderen op de plek waar de Hoge Hof nu staat.

5. Veiligheid

Sociaal-liberale visie

Zonder veiligheid is er geen vrijheid, democratie of recht. Mensen kunnen niet in vrijheid keuzes maken als zij niet veilig zijn en zich niet veilig voelen. D66 wil dat mensen zich vrij kunnen bewegen en in vrijheid keuzes kunnen maken over hoe zij hun leven vormgeven. Vanzelfsprekend ligt hier een taak voor de gemeente. D66 wil dat de gemeente zorgt voor de veiligheid van haar inwoners. D66 vindt dat ook de gemeente een rol heeft in het beschermen van onze democratische rechtsstaat, als fundament van de vrijheid van ons allemaal, tegen geweld, georganiseerde criminaliteit en andere vormen van ondermijning.

Het aantal meldingen van criminaliteit daalt de afgelopen jaren, maar het is onduidelijk in hoeverre dit komt door een dalende aangiftebereidheid en door verandering van de criminaliteit door de opkomst van nieuwe vormen van cybercriminaliteit. Wel voelen we ons steeds onveilig. D66 vindt het belangrijk de gevoelens van onrust serieus te nemen en ons tegelijkertijd bij het maken van veiligheidsbeleid niet te laten leiden door angst. Daarom kiezen we voor effectieve maatregelen in plaats van schijnveiligheid. We kiezen op de eerste plaats voor het voorkomen van criminaliteit, ook door de diepere oorzaken van criminaliteit en overlast bestrijden.

Het streven naar veiligheid kan ook weleens schuren met het streven naar vrijheid, zeker wanneer de privacy van mensen in het gedrang komt. D66 vindt dat vrijheden niet zomaar moeten worden opgeofferd en dat daarom altijd scherp gekeken moet worden naar de balans tussen vrijheid en veiligheid. Dit vraagt om een overheid die in het streven naar veiligheid de vrijheid van inwoners respecteert en hen te allen tijde gelijkwaardig behandelt.

Belangrijkste onderwerpen

Preventie

Preventie, oftewel: het voorkomen van criminaliteit en radicalisering, is voor D66 het uitgangspunt om veiligheid te verbeteren. Dit begint al vroeg, bijvoorbeeld door te investeren in onderwijs en het voorkomen van vroegtijdig schoolverlaten. Op die manier nemen we de oorzaken van criminaliteit en radicalisering weg. Preventie betekent ook dat we inwoners ondersteunen en mobiliseren om weerbaar te zijn tegen vormen van criminaliteit en overlast. Tot slot wil D66 de handel in softdrugs en prostitutie decriminaliseren.

Standpunten

- Een onderdeel van preventie waarbij de gemeente een belangrijke rol speelt is de uitstraling in een buurt. Een gemeente met schone straten, zonder kapot straatmeubilair en met werkende straatlantaarns kent minder criminaliteit en overlast. D66 vindt het daarom de taak van de gemeente om de openbare ruimte netjes te houden.
- D66 vindt dat mensen zelf ook een verantwoordelijkheid hebben. Iedereen kan een bijdrage leveren aan de veiligheid in de buurt door goed contact met de buren en door het plaatsen van o.a geschikte sloten op het huis.
- D66 wil dat de gemeente initiatieven van bewoners ondersteunt en hen inspraak geeft: bewoners zijn vaak zelf goed op de hoogte van de mate van veiligheid die zij in hun eigen leefomgeving ervaren.
- De politie is een organisatie van, voor en door de burger. De politie moet kunnen inspelen op lokale problemen en daarom moet de politie goed op de hoogte zijn van wat er gebeurt in de

gemeente of in een bepaalde buurt. De wijkagent speelt hierin een cruciale rol. D66 wil dat wijkagenten samen met de gemeente en welzijnswerkers in de wijken optrekken, in het geven van voorlichting, het aanwezig zijn bij inspraakmomenten en het op een laagdrempelige wijze aanspreekbaar zijn in de buurt.

- Daarnaast vraagt preventie om goede samenwerking tussen gemeentelijke diensten, scholen, zorg en welzijnsinstellingen, andere private initiatieven en de politie.
- Onze samenleving digitaliseert steeds meer. Daarom wordt digitale veiligheid steeds belangrijker. Dit vraagt om voldoende inzet en gespecialiseerde medewerkers om digitale diefstal en identiteitsfraude, maar ook online pesten tegen te gaan. Ook hier is preventie van groot belang. D66 wil dat de gemeente op de eerste plaats het goede voorbeeld geeft door haar digitale veiligheid goed op orde te hebben. De gemeente heeft ook een rol bij het verzorgen van de voorlichting aan inwoners en bedrijven over hoe zij hun digitale veiligheid kunnen verhogen. Hier valt ook voorlichting op scholen onder.
- D66 wil de veiligheid vergroten door het inzetten van meer BOA's (Buitengewoon Opsporings Ambtenaar).
- D66 wil dat de Gemeente mee gaat doen aan "Waar staat je gemeente".
- D66 wil criminaliteit en overlast verminderen door softdrugs en prostitutie uit de criminaliteit te halen en houden.

Softdrugsbeleid: Wietteelt leidt tot veel overlast, brandgevaar en criminaliteit. Opsporing brengt hoge kosten met zich mee. D66 is voor het reguleren van wietteelt en uiteindelijke legalisering van softdrugs. Ons doel hiermee is de gezondheidsrisico's van drugsgebruik te verminderen en de overlast en criminaliteit die gepaard gaat met illegale wietteelt te beperken. Regulering gaat wat D66 betreft samen met goede voorlichting en voldoende toezicht. Om verplaatsing van problemen te voorkomen, pleit D66 voor intensieve afstemming met buurgemeenten, soms ook over de grens.

Prostitutie: D66 vindt dat eenieder die vrijwillig kiest om te werken als sekswerker zelfstandig en veilig dit werk moeten kunnen doen. D66 is voorstander van een lokaal vergunningsstelsel om goede arbeidsvoorwaarden voor sekswerkers te scheppen, zodat zij onder veilige en verantwoorde omstandigheden hun werk kunnen doen. Dit is zowel in het belang van de sekswerker, als van de omgeving. Om misstanden tegen te gaan wil D66 naast maatregelen tegen uitbuiting en misbruik de positie van sekswerkers versterken. Als prostitutie ondergronds gaat, raken sekswerkers uit het zicht van instanties en dit bemoeilijkt de controle. Op deze manier worden sekswerkers kwetsbaar en kunnen zij in de gedwongen prostitutie belanden. Gedwongen prostitutie is een vorm van mensenhandel en daarom onacceptabel.

Handhaving

De preventieve aanpak kan niet altijd voorkomen dat het misgaat. In die gevallen komt handhaving in beeld. Handhaving kan plaatsvinden door de politie, maar ook door BOA's (buitengewoon opsporingsambtenaren) in dienst van de gemeente. Dit vraagt om een heldere afbakening van verantwoordelijkheden en goede samenwerking. Een belangrijk aandachtspunt voor D66 is dat er voldoende aandacht blijft voor lokale veiligheidsvraagstukken.

Standpunten

- D66 wil dat het driehoeksoverleg – het overleg waarin burgemeester, Openbaar Ministerie en politie spreken over veiligheidsonderwerpen – afspraken maakt over de inzet op lokale prioriteiten, bijvoorbeeld met zogenaamde 'handhavingsarrangementen'. De gemeenteraden moeten daarbij inspraak krijgen in de te maken afspraken.

- Gemeentelijke BOA's kunnen een rol spelen in de veiligheidsaanpak van de gemeente. De inzet van BOA's is wat D66 betreft altijd aanvullend aan die van de politie: BOA's moeten zich niet ontwikkelen richting een nieuw soort gemeentepolitie. Er moet een duidelijke verdeling van taken zijn. D66 wil dat de verschillende rollen en taken in een handhavingsarrangement worden vastgelegd. D66 wil voorkomen dat burgemeesters uit capaciteitsgebrek politietaken overhevelen naar BOA's.
- D66 streeft naar een effectief lokaal veiligheidsbeleid en dit vraagt om continue samenwerking binnen de veiligheidsregio. Een goede regionale samenwerking betekent dat ook lokaal de veiligheid beter kan worden gewaarborgd. Voor goede crisisbeheersing is deze samenwerking zelfs essentieel. Crisisbeheersing vraagt om ervaring en routine die alleen op regionaal niveau voldoende kan worden opgedaan.

Bescherming van de democratische rechtsstaat

De democratische rechtsstaat beschermt de vrijheid van ons allemaal. Ook de gemeente draagt wat D66 betreft verantwoordelijkheid in het beschermen van de democratische rechtsstaat. Op de eerste plaats willen we dat de gemeente onze privacy beschermt. Daarnaast verwachten we dat de gemeente een rol speelt in het tegengaan van ondermijning van de democratische rechtsstaat als gevolg van discriminatie, radicalisering en criminaliteit.

Standpunten

- D66 wil dat bij veiligheidsmaatregelen altijd rekening wordt gehouden met de invloed die deze maatregelen hebben op de privacy van inwoners. Het aantasten van privacy vraagt iedere keer om een zorgvuldige en transparante afwegingen. Voor D66 is het onacceptabel wanneer de politie etnisch profileert. De overheid moet mensen altijd gelijkwaardig behandelen en hun vrijheden respecteren.
- D66 verbiedt geen ideeën, maar er is geen ruimte voor het aanwakkeren van extremisme, discriminatie of (homo)haat. Extremisme kan een voedingsbodem zijn voor terrorisme. Daarom moeten wijkagenten en welzijnswerkers in gesprek blijven met mensen die in contact staan met extreme organisaties. Het is cruciaal er een centraal meldpunt is, zodat inwoners (signalen van) radicalisering kunnen melden en dat signalen van radicalisering vroegtijdig worden opgemerkt en opgepakt door nauwe samenwerking tussen politie, gemeente, scholen, (religieuze) instellingen en anderen. Daarbij is het essentieel dat de omgeving ook wordt betrokken om te proberen verdere radicalisering te voorkomen.
- Ondermijnende criminaliteit, dat wil zeggen criminaliteit waarbij de onderwereld en de bovenwereld verweven raken, zet de rechtsstaat onder druk. Corruptie, witwassen en intimidatie van gezagsdragers zijn hier goede voorbeelden van. Hierbij is de verwevenheid tussen de onderwereld en de bovenwereld ook op lokaal niveau een probleem. Om dit tegen te gaan is een goede samenwerking nodig tussen de gemeente, de politie en de bijzondere opsporingsdiensten.
- D66 wil een grote jaarlijkse actie waarin politie, de fietsenbranche en scholen kunnen meedoen en fietsen gecontroleerd worden op technische staat
- D66 wil een campagne met als doel bewustwording van met name scholieren om geen mobiele telefoons te gebruiken tijdens het fietsen.

Andere veiligheidsaspecten:

Kinderen moeten veilig aan het verkeer kunnen deelnemen. Gevaarlijke oversteeksituaties en andere risicopunten moeten worden aangepast. De weg, de fietspaden en ook de trottoirs moeten veilig en goed begaanbaar zijn.

De aanrijtijden van de hulpdiensten moeten aan de norm (blijven) voldoen. Dit moet goed gemonitord worden.

Het binnenklimaat op school moet gezond zijn. D66 wil dat scholen CO2-meters in de klas installeren.

Bedrijven, ook boerenbedrijven, moeten regelmatig gecontroleerd worden of zij voldoen aan alle milieueisen.

Speerpunten

- D66 wil criminaliteit en radicalisering voorkomen, bijvoorbeeld door te investeren in onderwijs en het voorkomen van vroegtijdig schoolverlaten. Goede samenwerking tussen gemeentelijke diensten, scholen, zorg en welzijnsinstellingen, andere private initiatieven en de politie is hierbij belangrijk.
- D66 wil dat inwoners door goede voorlichting weerbaar worden gemaakt tegen allerlei vormen van criminaliteit en overlast en dat de openbare ruimte goed onderhouden wordt om verloedering te voorkomen.
- D66 wil dat kinderen zich veilig voelen op school. Op elke school moet een pestprotocol zijn. Ook het binnenklimaat op school moet gezond zijn. D66 wil dat in elk lokaal een CO2 meter geïnstalleerd wordt. Kinderen moeten ook veilig naar school kunnen.
- D66 wil dat gevaarlijke oversteeksituaties en andere risicopunten worden aangepakt. Voetpaden, fietspaden en de weg moeten goed begaanbaar zijn.
- D66 wil een grote jaarlijkse actie waarin politie, de fietsenbranche en scholen meedoen en fietsen gecontroleerd worden op hun technische staat en kinderen bewust gemaakt worden van onveilig gedrag op de fiets.
- D66 wil actief voorlichting over preventie van criminaliteit aanbieden en de vorming van whatsapp groepen binnen wijken en buurten stimuleren of deelname aan '1dag niet'.
- D66 wil uitbreiding van het aantal jeugd- en jongerenwerkers om preventief overlast door jongeren te beperken
- D66 wil dat de aanrijtijden van hulpdiensten blijven voldoen aan de norm. Dit moet goed gemonitord worden
- D66 wil regelmatig controleren bij bedrijven, ook boerenbedrijven of zij voldoen aan alle milieueisen.
- D66 wil dat bij veiligheidsmaatregelen altijd rekening wordt gehouden met de invloed die deze maatregelen hebben op de privacy van inwoners.
- D66 streeft naar een effectief lokaal veiligheidsbeleid. Dit vraagt om continue samenwerking binnen de veiligheidsregio.
- D66 wil dat gezocht wordt naar een structurele oplossing voor de bezetting van de vrijwillige brandweerposten in Overbetuwe.

6. Duurzaamheid, natuur en milieu

1. Sociaal-liberale visie

D66 streeft naar een duurzame en harmonieuze samenleving, waarin ieder individu de vrijheid heeft om zijn of haar leven zelf in te richten. D66 is solidair met toekomstige generaties en wil dat ook de kleinkinderen van onze kleinkinderen van vrijheid kunnen genieten en zich kunnen ontplooien zoals ze zelf graag willen. Maar deze vrijheid is door de ecologische aantasting van onze aarde steeds minder vanzelfsprekend. De duurzame 'kwaliteit van leven' waarbinnen ieder individu de vrijheid heeft om naar eigen inzicht te leven staat onder druk: warmterecords worden aan de lopende band gebroken en regenbuien worden extremer. Door klimaatverandering, vervuiling, niet-duurzaam grondgebruik en uitputting van natuurlijke hulpbronnen teren we in op onze reserves en staat de vrijheid van steeds meer mensen – nú en in de toekomst - onder druk. Als sociaalliberalen geven wij onszelf bovendien expliciet rekenschap van de effecten die ons (niet-)handelen heeft op mens en natuur, ook in andere landen – waar de gevolgen van klimaatverandering soms harder en acuter gevoeld worden. Daarom staat D66 voor toekomst vaste politiek.

Ondertussen bungelt Nederland nog steeds onderaan in Europa als het gaat om het aandeel duurzame energie en duurzaam bodemgebruik. D66 is ervan overtuigd dat de transitie naar een duurzame samenleving economische kansen biedt. Het schoner, groener en gezonder maken van onze maatschappij is op korte termijn immers arbeidsintensief. Er zijn steeds meer groene banen, waarin mensen geld verdienen met het ontwikkelen van duurzame oplossingen. Denk aan de installateur die een huis isoleert, de fabrikant van zonnepanelen of windmolens of de innovator die van versleten visnetten tapijten maakt. Bovendien zullen de kosten van niet duurzaam produceren en ondernemen snel stijgen, waardoor onze concurrentiepositie ten opzichte van andere landen wordt aangetast. De kansen voor groene groei liggen in een nieuwe, circulaire economie, waarin door slim ontwerp en hergebruik afval niet meer bestaat. Landbouw zou moeten floreren met zo min mogelijk input. Dit alles wil D66 versnellen.

Gemeenten hebben in het bijzonder een rol om te zorgen dat de transitie plaatsvindt en dat deze zichtbaar en tastbaar wordt, door zelf het goede voorbeeld te geven en de transitie met duidelijke regels en gerichte stimulering te versnellen. Met de nieuwe Omgevingswet in zicht wil D66 alle duurzaamheidsmaatregelen in een vroeg stadium op gemeentelijk niveau verankeren. In de visie van D66 dient de overheid het verschil tussen duurzame en niet duurzame energie te compenseren en overbruggen met subsidies voor duurzame energie en strenge uitstooteisen aan fossiele energiecentrales. Op landelijk niveau wil D66 dat de vervuiler betaalt door het gebruik van fossiele grondstoffen zwaarder te belasten ten opzichte van duurzame energie. Omdat de vervuiler dus nog niet betaalt, is de prijs voor fossiele energie nog steeds lager dan de prijs voor hernieuwbare energie. Tegelijkertijd wil D66 arbeid minder zwaar belasten, zodat bedrijven gestimuleerd worden om te investeren in mensen, onderzoek en innovatie.

2. Belangrijkste onderwerpen

Energie en klimaat:

D66 streeft naar klimaat neutrale gemeenten. Dat is haalbaar als een slimme combinatie van maatregelen genomen wordt. De lijn richting is simpel: minder energie gebruiken en de energie die

je gebruikt duurzaam opwekken. Draaien aan de knoppen moet zowel via 'de wortel' (subsidies, voorkeursbeleid, CO2 als criterium in aanbestedingen) als 'de stok' (handhaving, normering).

De gemeente is mede ondertekenaar van het Gelders Energieakkoord. De doelstellingen zijn:

- Besparing van 1,5 % per jaar, dit komt overeen met 15 PJ besparing in energiegebruik in Gelderland in 2020 ;
- Toename van aandeel hernieuwbare energieopwekking naar 14% in 2020 (komt overeen met ca. 26 PJ);
- Stijging van dit aandeel naar 16% in 2023;
- Tenminste 1.800 banen te realiseren in de komende jaren.

Om deze doelstellingen te halen is handelen noodzakelijk!

Energiebesparing in de gebouwde omgeving en bij bedrijven

In het verkiezingsprogramma voor de Tweede Kamer stelt D66 voor dat gemeenten een plan maken hoe ze iedere wijk energieneutraal maken. De gemeente heeft - naast een voorbeeldfunctie door haar eigen gebouwen energieneutraal te maken - dan ook een belangrijke regierol op dit terrein. Energiebesparende maatregelen, zoals dubbel glas, geïsoleerde muren en groene daken, leiden tot een win-win-win situatie. Door woningen en bedrijfspanden energiezuiniger te maken, door bijvoorbeeld isolatie, aansluiting op een (duurzaam gevoed) warmtenet of zonnepanelen, wordt het milieu gespaard, heeft de gebruiker een lagere energierekening en wordt er werkgelegenheid gecreëerd. Maar informatie over de mogelijkheden, geschikte adviseurs of aannemers en de financiering zijn soms een probleem. Energiebesparing kan worden versneld door een zogenaamd 'revolventend fonds' – zoals voor verschillende doeleinden door het Rijk en sommige provincies al is gedaan - in te richten waaruit bewoners en bedrijven de eerste investering kunnen lenen. Daarna verdienen deze investeringen zichzelf terug door lagere lasten en vloeien de terugbetalingen terug naar het fonds. Daarnaast wil D66 via bindende afspraken woningcorporaties aanmoedigen hun vastgoed te verduurzamen. Omgevingsdiensten moeten ook de handhaving van de Wet Milieubeheer intensiveren, zodat bedrijven daadwerkelijk alle maatregelen nemen die zich binnen 5 jaar terugverdienen.

Zelf duurzame energie opwekken:

Gemeenten moeten volgens D66 zelf het goede voorbeeld geven door alle gemeentelijke daken te benutten voor zonnepanelen. Daarnaast wil D66 dat gemeenten braakliggende terreinen beschikbaar stellen voor zonneweides. Ook kunnen gemeenten de oprichting van coöperaties door bewoners voor dit doeleinde faciliteren met (kleine) subsidies en kennisuitwisseling.

Om de doelstellingen voor hernieuwbare energie te halen, zullen we ook windmolens op land nodig hebben. Dat blijft nog steeds de betaalbaarste vorm van duurzame opwekking van energie. D66 wil wel dat dit onder goede voorwaarden gebeurt. Windmolens moeten bijvoorbeeld zoveel mogelijk bij bestaande infrastructuur worden neergezet, zoals bij snelwegen. D66 wil dat omwonenden écht inspraak hebben over windmolens in hun omgeving en kunnen meepraten en meebeslissen over de locatie. Er worden eisen gesteld aan het geluid dat ze maken en mensen moeten altijd volwaardig gecompenseerd worden voor mogelijke schade.

Bij het verstrekken van gemeentelijke subsidies, zoals startersleningen, moet de gemeente de subsidieontvanger stimuleren de woning zo duurzaam mogelijk te maken, bijvoorbeeld door energiebesparende maatregelen te nemen.

Groene energie:

D66 streeft ernaar dat alle gemeenten in Nederland echt groene energie inkopen. Dat is wat D66 betreft geen 'sjoemelstroom' of certificaten van biomassa die is bijgestookt in kolencentrales. D66 wil dat gemeenten in het contract met hun leverancier bedingen dat deze additionele capaciteit (idealiter lokaal opgewekte zonne- of windenergie) realiseert ten behoeve van het gebruik van de gemeente. De gemeente moet hiervoor samenwerking aangaan met de lokale energie-coöperaties

Schonere lucht:

D66 wil dat in 2025 geen benzineauto's meer op de weg rijden. In gemeenten met druk verkeer gaan mensen gemiddeld meer dan een jaar eerder dood vanwege de roet en fijnstof. Elektrisch rijden betekent geen uitstoot en minder verkeerslawaai. D66 wil dat gemeenten elektrische auto, bus en vrachtwagen stimuleren - bijvoorbeeld door het beschikbaar stellen van voldoende laadplekken en subsidies voor vervanging van vervuilende voertuigen door elektrische - of dit op te nemen in de voorwaarden bij aanbestedingen voor openbaar vervoer. Uiteraard rijdt het college wat D66 betreft zelf ook elektrisch.

D66 volgt kritisch de discussie over fijnstof en aantasting van het woongenot als gevolg van houtkachels en openhaarden.

Afval als grondstof:

Om de transitie naar een circulaire economie te versnellen wil D66 dat gemeenten ervoor zorgen dat er zo weinig mogelijk restafval in de verbrandingsoven verdwijnt. Dat begint bij het scheiden aan de bron, bijvoorbeeld door omgekeerd in te zamelen. Hoe dan ook moet afval scheiden zo makkelijk mogelijk worden gemaakt. Dat betekent dat meer afvalbakken voor PMD, compost, papier en glas dan voor restafval. Daarnaast kan de gemeente zorgen dat de vervuiler betaalt door via een 'diftar systeem' ervoor te zorgen dat de afvalstoffenheffing per kilo afgerekend wordt in plaats van een vast tarief voor iedereen. Het restafval dat dan overblijft wil D66 alsnog scheiden in een na scheidingsinstallatie.

Duurzaam inkopen:

Gemeenten geven jaarlijks voor €60 miljard uit aan inkoop. D66 wil dat dit enorme bedrag ten goede komt aan ondernemers die duurzaamheid hoog in het vaandel hebben staan. Door de prijs vast te zetten en de markt te laten concurreren op duurzaamheid zorgen overheden ervoor dat er een race naar de top ontstaat op het gebied van duurzaamheid in plaats van een race naar de bodem op prijs. Dat vraagt om expliciete politieke en bestuurlijke aandacht voor het specificeren van de duurzame inkoopvraag, waarvan ook het terugdringen van vervoer een onderdeel is. Daarnaast wil D66 dat gemeenten waar mogelijk 'circulair' inkopen, door bijvoorbeeld een dienst (licht) in plaats van een product (lampen) in te kopen, waardoor de gemeente geen afval veroorzaakt. Indien mogelijk worden producten zoveel mogelijk lokaal geproduceerd en eventueel hergebruikt of verwerkt.

Minder vieze regels:

D66 wil ondernemers en burgers zoveel mogelijk helpen als ze hun huis, bedrijf of school willen verduurzamen. Soms blijken er echter regels te zijn die hen daarin belemmeren. Door een meldpunt voor vieze regels in te richten kan de gemeente ervoor zorgen dat deze regels in beeld komen om te zorgen dat ze daarna verdwijnen.

Natuur en landschap, een groene leefomgeving:

Voor D66 heeft natuur een intrinsieke waarde en mogen bestemmingsplannen deze in principe niet aantasten. Waar er toch natuur moet sneuvelen, wil D66 via een herplantplicht of natuurcompensatie elders in de gemeente dat er per saldo geen sprake is van afname van het oppervlakte groen en natuur binnen de gemeentegrenzen. D66 wil in iedere gemeente de komende vier jaar de tien meest grijze plekken vergroenen door op de kaalste pleinen en straten bomen, planten en miniparkjes in te richten. Ook worden particulieren gestimuleerd hun tuinen zo min mogelijk te verharderen. Dat is ook van belang voor de waterhuishouding/klimaatadaptatie. Door de klimaatverandering wordt het warmer en natter en als het regent, valt er veel meer regen in een keer. Wanneer al dat water via versteende oppervlakten wegloopt naar het riool dan raakt dat sneller overbelast, daarom is vergroening zo belangrijk. Een andere reden is dat een versteende locatie veel harder opwarmt (hittestress). Groene daken helpen tegen opwarming en houden water vast en zijn goed voor de biodiversiteit. Subsidie voor groene daken is een goed idee. Er wordt volop ruimte gemaakt voor o.a. bijen en vogels, ook in de bebouwde omgeving. D66 staat ook voor goed dierenwelzijnsbeleid op lokaal niveau. Zo krijgen circussen met wilde dieren in principe geen vergunning en wordt volop ruimte gemaakt voor bijen en vogels, ook in de gebouwde omgeving.

Bij de inrichting van het park Lingezegen moeten natuurontwikkeling en duurzaamheid de uitgangspunten zijn. Nieuwe woningbouwplannen passen daar niet in en commerciële activiteiten moeten zeer kritisch worden bekeken.

D66 wil het welzijn en de leefomgeving van mens en natuur verbeteren door 'lichtvervuiling', stank en geluidsoverlast zoveel mogelijk te voorkomen. Zo min mogelijke verstoring van de duisternis is goed voor de gezondheid van mens, dier en plant. Daarnaast moet de overlast van geluid -door de toename van verkeer en de veelheid van geluidsdragers- een punt van groeiende aandacht zijn om de leefbaarheid in de kernen op peil te houden.

Tijdens de nacht mag verlichting alleen voor noodzakelijke doelen (denk aan veiligheid) gebruikt worden. D66 wil de invloed van assimilatiebelichting en verlichting op de nachtelijke duisternis, omdat deze de biotoop van mens, dier en plant verstoort, beperken. Verantwoorde duisternis dient onderdeel te zijn van de nachtrust. D66 roept de gemeente in dat kader op mee te doen aan de 'Nacht van de Nacht'.

Klachten over stank die de leefomgeving verpest, dienen serieus te worden aangepakt. Veroorzakers dienen ook buiten de gemeente in regionaal verband te worden benaderd. Stankoverlast door en in de natuur dient in overleg met deskundigen en natuurorganisaties beperkt gehouden te worden. Geluidsoverlast neemt toe door intensivering en diversificatie van het verkeer, uitbreiding van de vervoersstructuren en de mogelijkheid om muziekdragers overal af te spelen. Veel gebieden in onze gemeente worden hierdoor op velerlei wijze geteisterd, terwijl de rust in het buitengebied ernstig wordt aangetast. D66 wil hier veel strenger dan voorheen op laten handhaven, zeker wanneer de overlast duidelijk vermijdbaar is.

Extra aandacht voor biodiversiteit

D66 pleit voor een grotere biodiversiteit, zowel binnen als buiten de bebouwde kom. Zij zet zich in voor vergroening van tuinen en erven met een diversiteit aan planten en voor bevordering van duurzaam grondgebruik, ook in de agrarische sector. Voorlichting van overheidswege over het belang van een gezonde, lees 'levendige' bodem – het begin van de voedselketen- is noodzakelijk, omdat een ecologische balans van levensbelang is voor mens en dier.

Natuureducatie

D66 zet zich in voor natuureducatie door natuurclubs, omdat een volgende generatie van jongs af aan zich bewust moet zijn van het belang van een groene leefomgeving. Natuureducatie zou kunnen plaatsvinden via een samenwerking met basisscholen, maar ook via BSO's die natuurlessen en recreatie kunnen combineren.

Speerpunten:

- D66 kiest voor duurzaamheid op de korte, maar vooral ook op de lange termijn en meent dat alle acties voor duurzaamheid meer dan ooit gerichte praktische stimulering vereisen.
- D66 vraagt bijzondere aandacht voor biodiversiteit op erven en tuinen.
- D66 zet zich in voor een duurzame grondpolitiek van haar gemeente.
- D66 vraagt, gezien de klimaat- en waterbeheersingsproblematiek, vergaande samenwerking tussen waterschap Rivierenland en gemeenten (inzet op natuurvriendelijke oevers en duurzame energie uit water opwekken, gevolgen warmtepompen).
- D66 wil werk maken van een energie neutrale gemeente.
- D66 wil sterk inzetten op energiebesparing in de bebouwde omgeving.
- D66 vindt dat de gemeente zelf voorop moet lopen bij opwekking en besparing van energie.
- D66 wil geen schone handen maar wil voor iedereen schone lucht.
- D66 wil dat bij inkopen zoveel mogelijk circulair gebeurt.
- D66 streeft naar een afvalvrije gemeente, circulair hergebruiken en niet langer verbranden van grondstoffen.
- D66 wil dat de gemeente een blijvend groene buffer is tussen Arnhem en Nijmegen.
- D66 wil een eind maken aan de oprukkende verstening van onze tuinen en dorpen en onder meer met 'Tegel eruit, plant erin' vergroening stimuleren bij bestaande bouw en voor nieuwbouw regels over het maximale percentage verstening van project en de tuinen.
- D66 wil een duurzaamheidsjaarverslag waarin politieke verantwoording wordt afgelegd over de toepassing van alle wettelijke regelingen en afspraken en wordt aangegeven in hoeverre invulling is gegeven aan de geplande duurzaamheidsmaatregelen, wat hiervan het resultaat is en wat er aan duurzaamheidsmaatregelen getroffen kan en moet worden om de doelstelling (energieneutraal in 2030) te halen.
- D66 wil regelmatig een duurzaamheidsmarkt organiseren
- D66 wil stimuleren dat huurwoningen verduurzamen en daarover afspraken maken met woningcorporaties
- D66 wil bloeiende bermen in het buitengebied
- D66 wil stimuleren dat meer percelen beplant worden met bomen. Daarmee wordt de CO2 opslagcapaciteit vergroot.
- D66 wil dat de ODRA ook gaat inzetten op meer adviserende rol naar bedrijven over verduurzaming
- D66 wil een plan met mijlpalen waaruit blijkt dat Overbetuwe in 2030 energieneutraal zal zijn
- D66 wil inwoners, wijk- en dorpsraden actief informeren over de mogelijkheden om het dorp en wijk te verduurzamen ('Watbeters', postcoderoos).
- D66 wil het welzijn en de leefomgeving van mens en natuur verbeteren door 'lichtvervuiling', stank en geluidsoverlast zoveel mogelijk te voorkomen. Zo min mogelijk verstoring van de duisternis is goed voor de gezondheid van mens, dier en plant. Daarnaast moet de overlast

van geluid -door de toename van verkeer en de veelheid van geluidsdragers- een punt van groeiende aandacht zijn om de leefbaarheid in de kernen op peil te houden.

7. Het sociale domein

Sociaal-liberale visie

D66 zet in op gelijke kansen om mee te doen in de samenleving, op basis van ieders talenten en mogelijkheden, zowel economisch als sociaal. In het sociaal domein stimuleren we actief zelfredzaamheid en samen redzaamheid van bewoners onderling. D66 verbindt bewoners en vrijwilligers onderling, ieder vanuit eigen toegevoegde waarde. D66 streeft naar de optimale samenleving, met oog voor alle generaties en groepen.

Voor D66 staat het vertrouwen op de eigen kracht van mensen centraal. Daarom investeren we in preventie en versterken we de eigen regie van inwoners. We steunen de beweging naar één gezin, één plan, één regisseur. Mensen zijn zoveel mogelijk betrokken bij hun eigen ondersteuningsplan en hebben bij voorkeur één aanspreekpunt.

Mensen hebben vaak goede ideeën over hoe hun ondersteuning en zorg in te richten. Ondersteuning en zorg is het prettigst met een grote rol voor mensen dichtbij. We bieden ondersteuning dichtbij de eigen dagelijkse leefomgeving van onze bewoners. Kernteams zijn hierbij een prima ondersteuningsvorm. Groot voordeel daarbij is dat kennis vanzelfsprekend gedeeld wordt.

D66 gaat uit van een brede benadering van gezondheid, waarbij actief zijn een belangrijke schakel is in ieders gezondheid. Dat vraagt iets van de manier waarop we als gemeente de zorg en ondersteuning organiseren. We willen telkens de beste oplossing vinden voor onze inwoners. Samen en maatwerk in een concept. Dat vraagt om slimme verbindingen, tussen bijvoorbeeld zorg, sport en onderwijs. D66 wil zorg en ondersteuning verbeteren door te innoveren. D66 realiseert laagdrempelige toegang tot algemene voorzieningen. We zijn aanspreekbaar en bereikbaar op gemeentelijk niveau, maar ook lokaal in dorpen of wijken. We zijn niet alleen toegankelijk voor vragen, meldingen of eventuele klachten, maar ook voor ideeën, initiatieven en het aanbieden van hulp.

D66 vertrouwt op de kracht van inwoners en professionals. We willen inwoners en professionals actief betrekken bij de inrichting van het sociaal domein. Inwoners die gebruik maken van zorg en ondersteuning zijn verenigd in cliëntenraden. Deze krijgen wat D66 betreft een grotere invloed op het beleid. De laatste jaren is ook veel ontwikkeld in nieuwe inspraakvormen van jongeren en ook deze wil D66 in de gemeente bevorderen en versterken.

D66 wil dat iedereen de kans heeft om lang en gezond te leven. Daarom vinden we het belangrijk om te investeren in preventie. D66 zet in op bewezen, effectieve preventie. We gaan 'van nazorg naar voorzorg', door de aandacht te verschuiven van het oplossen naar het voorkomen van problemen. Dit vraagt een brede verantwoordelijkheid van alle maatschappelijke (vrijwilligers)organisaties – ofwel een sterk voorliggend veld.

Standpunten

- Signalering is een brede verantwoordelijkheid en alle faciliteiten dragen bij aan preventie. We gaan van 'zorgen voor' naar 'zorgen dat', dus in plaats van bij de hand nemen, faciliteren we inwoners bij initiatieven en in hun ondersteuning.
- D66 wil dat de gemeente partijen die werken aan een betere volksgezondheid actief bij elkaar brengt en ondersteunt. Gemeente, werkgevers, welzijnsorganisaties, zorginstellingen,

onderwijs, sportorganisaties en de zorgverzekeraar werken samen in een integrale gezondheidsaanpak voor wijkbewoners.

- We blijven investeren in onze relatie met de GGD. We hebben hierbij specifiek aandacht voor overgewicht bij jongeren, al dan niet vanuit de jongeren op gezond gewicht (JOGG) aanpak.
- Richting jongeren heeft de gemeente een belangrijke taak in de voorlichting over ongezond en risicovol gedrag. Het gaat dan om seksualiteit, seksuele gezondheid, ongewenste zwangerschap en seksuele diversiteit, maar ook om alcohol en drugs. De voorlichting die op scholen plaatsvindt, willen we dan ook extra faciliteren en verbeteren.
- D66 investeert in sport en bewegen. We willen dat iedereen, jong en oud, kan werken aan zijn gezondheid en sociale contacten. Gezonde en actieve inwoners zijn minder snel aangewezen op zorg. Financiële drempels moeten bespreekbaar zijn en daarna zoeken naar oplossingen. Ieder kind verdient sport en bewegen.

Transformatie

D66 wil telkens de beste oplossing vinden voor onze inwoners. De manier waarop we het sociaal domein hebben georganiseerd, staat soms de beste oplossing in de weg. Dat gaan we veranderen. D66 wil een samenhangende aanpak voor het sociaal domein. We denken vanuit bewoners en niet vanuit beleidskokers. Snel schakelen en communiceren met betrekking tot WMO (Wet Maatschappelijke Ondersteuning) vragen van inwoners is hierbij een vereiste.

D66 wil actief zoeken naar innovatieve samenwerkingsvormen en financieringsvormen in het sociaal domein, provinciaal, landelijk en ook Europees.

D66 wil dat de gemeente, als belangrijkste opdrachtgever in het sociaal domein, streeft naar maatschappelijk effect. Niet aantallen en activiteiten, maar daadwerkelijke effecten op de gezondheid en het welzijn van inwoners staan centraal en de financiering wordt daarop gebaseerd.

Jeugd

Alle kinderen verdienen het om gezond en veilig op te groeien en hun talenten te ontwikkelen. Waar nodig bieden we zorg en ondersteuning dichtbij, waarbij we het hele gezin en netwerk van het kind actief een rol geven.

Jeugdzorg moet vooral gebruik maken van de eigen kracht van gezinnen. Door tijdige signalering, gemeenschappelijke inzet op preventie en effectieve gezinshulp moeten uithuisplaatsingen zo veel mogelijk voorkomen worden. Een alerte en snelle regievoering is de route die wij nastreven.

D66 wil dat hulp integraal is georganiseerd en daarvoor stuurt de gemeente actief op samenwerking. Voor die (specialistische) zorg die niet op gemeentelijk niveau kan worden geboden moet effectief worden samengewerkt met de regio. We organiseren de zorg voor het kind zoveel mogelijk in verbinding met de school en zorgen voor de mogelijkheid om hulpvragen te stellen op scholen.

Bij crisis wordt er snel ingegrepen, is de toegang helder en wordt er zo snel mogelijk een regisseur benoemt. We vinden goede begeleiding en nazorg die kinderen en ouders in staat stelt het normale leven zo goed mogelijk weer op te kunnen pakken van belang.

Zorg en welzijn

Voor mensen die zichzelf niet kunnen redden dragen we een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Wij willen dat de gemeente kiest voor lokale zorg en ondersteuning, die past bij de lokale context.

Kernteam en bijvoorbeeld een zorgloket zijn hierbij de geschikte manieren om snel en adequaat ondersteuning te bieden.

Standpunten

- Voor D66 is leidend dat de toegang laagdrempelig dient te zijn en dichtbij georganiseerd, met informatie over alle mogelijkheden en duidelijke aanspreekpunten. Bij signalering van vragen mogen professionals daar proactief op afgaan. We zetten in op goede gespreksvoering om de ondersteuningsvraag helder te krijgen en simpele indicatieprocedures.
- Zorg en ondersteuning organiseren we het liefst in de eigen omgeving. Dit vraagt zelfstandige professionals, die zelf aan zet zijn en goed zicht hebben op eventueel benodigde specialistische zorg. Bij het inrichten van die zorg stimuleert de gemeente (keten)samenwerking tussen zorg- en welzijnspartners, maar ook zorgverzekeraars en regionale ziekenhuizen.
- D66 vindt het van groot belang dat de gemeente de ondersteuning van vrijwilligers en mantelzorgers structureel verbetert. De meest 'comfortabele' zorg geven de mensen dichtbij de zorgbehoevende. De gemeente kan verdere initiatieven gericht op het langer thuis laten wonen van ouderen te stimuleren. Het komt het welzijn van ouderen ten goede als zij zo lang mogelijk thuis kunnen blijven wonen, onder meer door huishoudelijke ondersteuning.
- D66 staat voor het slim gebruiken van nieuwe technologie om mensen langer zelfstandigheid te bieden en het contact met hun netwerk en zorgverleners te verbeteren. Ook hier zal de gemeente een regierol moeten pakken om zulke initiatieven bij de start in gang te (laten) zetten.

Werk en inkomen

D66 biedt iedereen kansen om mee te doen. We willen dat zoveel mogelijk mensen participeren. Het ultieme doel is betaald werk, maar de weg daar naartoe loopt zeker langs scholing, vrijwilligerswerk en andere vormen van deelnemen aan de maatschappij. We dragen bij aan economische en sociale zelfstandigheid en ontwikkeling op een niveau dat passend is bij de talenten en mogelijkheden van bewoners. We gaan uit van de mens, en kijken naar wat hij/zij wél kan en wil, in plaats van geobsedeerd te raken door wat allemaal niet zou kunnen. We willen dat iedereen mee kan doen, ook mensen die langdurig werkeloos zijn en niet kunnen werken.

We zijn wel duidelijk wanneer iemand niet wil: overheidssteun is er niet voor niet-willers.

Standpunten

- D66 wil dat gemeente inwoners met een bijstandsuitkering helpt om een arbeidsritme op te bouwen, door ook parttime en tijdelijk werk te stimuleren en door (her)aanvraagprocedures te verkorten. Ook instrumenten als proefplaatsingen, sollicitatiecursussen en/of een vergoeding voor het behalen van certificaten, zoals een heftruckcertificaat, kunnen mensen uit de bijstand naar werk halen.
- D66 wil dat de gemeente experimenteert met de uitvoering van de bijstand, om de participatie en zelfredzaamheid van mensen te vergroten. Op dit moment zijn er veel situaties waarin iemand die gaat werken bruto minder overhoudt dan met een bijstandsuitkering. Dat stimuleert mensen niet. De gemeente moet deze armoedeval beperken, bijvoorbeeld door zelf ruimte te zoeken om te experimenteren met werken met behoud van uitkering voor een bepaalde periode. D66 wil ook dat de gemeente intensief samenwerkt met het UWV en

werkgeversservicepunt om te voorkomen dat mensen met een WW- uitkering in de bijstand raken.

- Jeugdwerkloosheid verdient speciale aandacht. D66 wil dat werkzoekenden meer regie geven over hun eigen re-integratietraject. We stimuleren daarbij wederkerigheid. D66 wil dat de gemeente werkzoekenden stimuleert en ondersteunt om initiatieven te ontplooiën of vrijwilligerswerk te doen, waarmee ze relevante ervaring opdoen en hun kans op werk vergroten.
- Dit vraagt aandacht voor het creëren van werkgelegenheid, een aantrekkelijke gemeente voor werkgevers en kansen voor ZZP'ers. De gemeente kan voorop lopen in het bieden van werkervaringsplaatsen, doorstroming van talent en het bieden van (ontwikkel)werk en kansen aan mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.
- We werken hiervoor actief samen met onderwijsinstellingen om de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt te verbeteren. Samen kunnen gemeente, bedrijven en andere partners zorgen voor een betere match tussen beschikbare banen en werkzoekenden.

Armoedebeleid

D66 wil dat mensen mee kunnen doen. Dat is het uitgangspunt van ons armoedebeleid. Daarom willen we dat de gemeente inwoners ondersteunt met het vinden van de juiste oplossing. Het armoedebeleid is wat D66 betreft specifiek bedoeld voor mensen die niet kunnen werken en die geen kansen hebben op de arbeidsmarkt. Het armoedebeleid moet als belangrijkste doel hebben om de basis op orde te krijgen en de oorzaken van armoede aan te pakken.

Standpunten

- D66 wil mensen perspectief bieden en blijvend – via bijvoorbeeld sport of vrijwilligerswerk - laten meedoen aan de maatschappij. Daarbij verdienen kinderen, ouderen en chronisch zieken speciale aandacht.
- D66 wil snelle hulp bij schuldproblematiek, zodat verslechtering van de situatie wordt voorkomen. Hierbij is herkenning door de wijkteams van belang omdat veel mensen uit gêne zichzelf niet melden met schulden. D66 volgt de aanbevelingen van de Nationale Ombudsman en andere deskundigen op. Wachtlijsten zijn wettelijk niet toegestaan en willen we kosten voorkomen, ook als dat onorthodoxe oplossingen vraagt, bijvoorbeeld in samenwerking met woningcorporaties. D66 wil meer experimenteerterruimte om mensen met schulden sneller te vinden en te helpen. Ook verwachten we dat de gemeente (scholings)activiteiten stimuleert om te voorkomen dat mensen in de schuldproblematiek belanden.
- We vinden het hierbij belangrijk oog te hebben voor verborgen armoede, bijvoorbeeld onder ZZP'ers en lokale gevestigde ondernemers. Gezinnen met kinderen die te maken hebben met armoede verdienen extra aandacht (bij multiproblematiek in samenhang met het gezinsplan). We willen doen wat bewezen werkt; de effectiviteit van de armoede-instrumenten moet leidend zijn.
- D66 wil dat kinderen die opgroeien in een gezin met een laag inkomen zonder meer dezelfde ontwikkelkansen krijgen als andere kinderen. De gemeente heeft hier nadrukkelijk een taak, bijvoorbeeld door er voor te zorgen dat deze kinderen mee kunnen doen aan sport, voorschoolse opvang en cultuur.

Speerpunten

- D66 ondersteunt het `sporten en bewegen` voor jong en oud in de vrije ruimte als onderdeel van het collectieve preventiemodel.
- D66 ziet het voorkomen van obesitas en alcoholgebruik bij jongeren als een belangrijk speerpunt.
- D66 vindt dat ouderen goed moeten worden ondersteund bij het langer zelfstandig thuis wonen. De blijvers lening en financiering van woningaanpassingen zijn daarvoor goede instrumenten, maar ook financiële ondersteuning bij huishoudelijke hulp en zorg.
- D66 wil meer aandacht voor de eenzaamheid (van onder meer ouderen) en voor het mijden van zorg door deze doelgroep
- D66 wil graag meer burgerinitiatieven stimuleren en wat betreft uitvoering ondersteunen. Het maatschappelijk aanbesteden van voorzieningen samen met inwoners zien we als een mogelijkheid om tot een goede lokale inkleuring van het voorzieningenaanbod te komen. De beschikbare innovatiemiddelen moeten daarvoor worden ingezet.
- D66 wil dat de gemeente als werkgever of als aanjager van het bedrijfsleven werkkansen biedt voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.
- D66 wil dat de gemeente een actief bemiddelende rol gaat spelen wat betreft participatie van vluchtelingen/nieuwkomers gericht op werkervaringsplaatsen en op de persoon gericht.
- D66 wil de komende jaren een goede evaluatie van de deelname aan het Arnhemse werkbedrijf. Dit omdat wij garanties en zekerheid willen voor de mensen die daar werken en vanwege de financiële gevolgen voor onze gemeente, nu en in de toekomst.
- D66 wil voorkomen dat mensen onnodig in de problemen komen door een proactieve en goede schuldhulpverlening. Huisuitzettingen moeten zoveel mogelijk worden voorkomen door vroegtijdig ingrijpen van woningcorporaties en gemeente. Bij armoedebestrijding moeten huishoudens met kinderen voorrang krijgen.
- D66 wil dat bij klachten en bezwaren in het sociaal domein de gemeente binnen twee werkdagen telefonisch contact opneemt met de inwoner.
- D66 wil de bekendheid en toegankelijkheid van de sociale kernteams vergroten en de werkwijze optimaliseren.
- D66 wil mantelzorgers en vrijwilligers meer faciliteren en beter laten ondersteunen door professionals.
- D66 wil de participatieraad blijven betrekken bij beleidsvorming en beoordeling van de uitvoering.
- D66 wil met de Gelrepas de deelname aan sport, cultuur en recreatie verder stimuleren.
- D66 wil de nadruk op de vroeg signalering van jeugdproblematiek ook om de kosten voor jeugdzorg te drukken.
- D66 wil specifieke aandacht voor dyslexie bij jongeren en optimalisering van het leerlingenvoer.
- D66 wil dat mensen met een chronische ziekte of handicap worden gecompenseerd voor het eigen risico van de zorgverzekering.
- D66 wil een proactieve en goede schuldhulpverlening waarbij huishoudens met kinderen voorrang krijgen.

8. Verkeer en mobiliteit

Sociaal-liberale visie

Zelf kunnen kiezen waar je heen gaat en daarbij de keuze hebben tussen verschillende vervoersmiddelen levert een belangrijke bijdrage aan onze individuele vrijheid. Hoe makkelijker en sneller we ons van huis naar werk, sport of familie kunnen verplaatsen, hoe groter de mogelijkheden om ons leven in te richten zoals we willen. Gemeentegrenzen moeten zo min mogelijk belemmeringen opwerpen als we ergens naartoe willen.

Sociaal-liberalen zijn zich echter tegelijkertijd bewust dat keuzes consequenties hebben voor andere mensen en onze leefomgeving. Veel rijdende auto's veroorzaken bijvoorbeeld geluidsoverlast of stoten fijnstof uit, terwijl op de plek van een geparkeerde auto's geen speelplek of boom kan staan. Ook draagt de verbranding van fossiele brandstoffen bij aan klimaatverandering en raken deze energiebronnen op. Die passen dan ook slecht in ons streven naar toekomst vast beleid en duurzame oplossingen. Daarom zien we een grote rol voor de overheid in het stimuleren van keuzes met zo min mogelijke negatieve neveneffecten zodat iedereen de kans krijgt zich makkelijk, snel, schoon en veilig te verplaatsen zonder onnodige overlast voor anderen. Bovendien kan de gemeente - als een regisseur - zorgen dat verschillende vormen van vervoer goed op elkaar aansluiten. Alleen op die manier blijft de gemeente bereikbaar, leefbaar, mooi en schoon.

Belangrijkste onderwerpen

Lopen

Lopen – de benenwagen - wordt meestal niet als serieus onderdeel van vervoersbeleid gezien. Toch is het misschien wel de meest voorkomende manier om ons voort te bewegen. Het is bovendien laagdrempelig en gezond (zie ook 'Sport'). De gemeente heeft niet zoveel beleidsinstrumenten om lopen te bevorderen, maar kan wel zorgen voor goed verlichte en obstakelvrije trottoirs en wandelpaden.

Fietsen:

De fiets wordt niet voor niets het meest democratische vervoersmiddel genoemd. Het is voor vrijwel iedereen beschikbaar en bruikbaar, goedkoop, snel en je kan tot pal voor je bestemming komen. Bovendien is fietsen schoon en gezond. Voor veel gemeentelijke verkeersuitdagingen is de fiets dan ook de beste oplossing. Daarom vindt D66 gemeenten zich moet inzetten voor degelijke, toegankelijke en veilige fietsstallingen. Ook het aanleggen van (rood)geasfalteerde, obstakelvrije en waar mogelijk vrij liggende fietspaden met doorlopende routes maakt gebruik van de fiets aantrekkelijker. Verder kan gedacht worden aan groene golven, slimme kruispunten en verkeerslichten die fietsers vaker groen geven als het regent. In sommige gemeenten zijn fietsen zo populair dat gestalde fietsen en fietswrakken – met name in centra van plaatsen, winkelstraten of bij stations – een grote druk leggen op de openbare ruimte. Daarom wil D66 graag gratis indoor- of ondergrondse stallingen en een duidelijk maar niet te rigide verwijderbeleid voor zogenoemde weesfietsen.

De elektrische fiets stelt meer mensen in staat om ook voor langere afstanden – tot ca. 20 kilometer - voor dit vervoermiddel te kiezen, waardoor het steeds vaker een vervanger voor de auto wordt. Hiervoor dient ook in voldoende oplaadpunten te zijn voorzien. Mensen kunnen dankzij de e-bike bovendien tot op latere leeftijd blijven fietsen. Ouderen zijn echter relatief kwetsbaar op

de fiets; daar moeten fietspaden dus op berekend zijn: breed, zonder opstaande randen of paaltjes. D66 zet zich in voor infrastructuur die geschikt is voor fietsen met trapondersteuning

Openbaar vervoer:

In (en tussen) veel steden is het openbaar vervoer een uitstekende manier van reizen. Het OV dient van hoge kwaliteit te zijn om mensen te verleiden voor de trein, tram, metro of bus te kiezen. Dit betekent OV met betrouwbare en frequente vertrek/aankomsttijden (ook 's avonds en 's winters), aangename toegankelijke voertuigen en haltes (veilig, schoon en prettig in het gebruik - óók voor ouderen en mensen met een fysieke beperking) en fijnmazig zodat de afstand tot een overstap of bestemming niet disproportioneel is. Soms moet een gemeente daarvoor zelf optreden door adequate infrastructuur aan te leggen of financieel bij te dragen aan extra conducteurs of beveiliging; in andere gevallen moeten zij vervoerders aanspreken op hun verantwoordelijkheid.

D66 voorziet grote veranderingen in het openbaar vervoer. In krimpgebied en gebieden met een lage bevolkingsdichtheid is 'normaal' openbaar vervoer soms financieel niet meer in stand te houden. In die gebieden kan meer vraag gestuurd openbaar vervoer een oplossing bieden. Gemeenten kunnen in krimpgebieden budgetten voor speciaal vervoer (zoals WMO of school) combineren om zo toch vervoer aan te kunnen blijven bieden.

D66 zet zich in voor een "vervoersmarkt" hierdoor kunnen we (maatwerk) vervoer beter inzetten.

Wij willen dat de gemeente als opdrachtgever zorgt dat OV ook goed is voor milieu en klimaat. En dus zo min mogelijk geluidsoverlast veroorzaakt, CO2 en fijn stof uitstoot. Dat kan bijvoorbeeld door in concessies eisen aan emissies te stellen.

(We volgen de ontwikkelingen van de hyperloop met belangstelling, maar zien daar voorlopig geen reële optie in.)

Auto's, bestelbusjes en vrachtwagens:

De auto is in veel opzichten een fantastische uitvinding die ons veel (bewegings-)vrijheid heeft opgeleverd. Helaas kleven er ook forse nadelen aan zowel de rijdende als de geparkeerde auto. Daarom willen we enerzijds alternatieven aanmoedigen en anderzijds die keerzijden compenseren.

Elektrische auto's zijn stiller en gebruiken geen fossiele brandstoffen. Gemeenten kunnen dit aanmoedigen met voldoende oplaadpunten, gereserveerde parkeerplaatsen of aanschafsubsidies. De meest vervuilende voertuigen weren we uit delen van onze gemeenten waar de luchtkwaliteit al slecht is door een gezondheidszone (formeel: milieuzone) in te richten. Wij bevorderen autodelen bijvoorbeeld door contact te zoeken met aanbieders als Greenwheels of stimuleren bewoners om coöperaties op te richten. Om zogenaamd zoekverkeer te vermijden of fout rijden binnen onze gemeente te verminderen, zorgen we voor duidelijke (en liefst op basis van real-time informatie aangepaste) bewegwijzering en geeft onze gemeente wijzigingen of werkzaamheden proactief door aan de kaartenmakers van navigatiesystemen zoals TomTom.

Op landelijk niveau willen we dat automobilisten gaan betalen voor gebruik in plaats van bezit, waardoor mensen bewuster kiezen voor de auto en files significant afnemen. Dat kan echter ook betekenen dat relatief meer auto's geparkeerd zullen worden. Daarom is het van belang goed na te denken over parkeerbeleid en –tarieven voor bewoners in gemeenten waar nu al een grote vraag is naar parkeerplekken. Een te hoge parkeerdruk gaat ten koste van veiligheid (bereikbaarheid hulpdiensten) en een verminderde leefbaarheid als dit ten koste gaat van groen en geblokkeerde trottoirs betekent.

Waar mogelijk is D66 voorstander van parkeeroplossingen die auto's van de openbare straat in onze wijken halen; ondergronds, op eigen terrein, binnen of buiten het centrum. Parkeertarieven voor bewoners en bezoekers zijn geen middel om de gemeentekas te vullen. Het is een middel om automobilisten te motiveren om verantwoord gebruik te maken van de schaarse openbare ruimte en om andere negatieve bijeffecten tegen te gaan.

Onderzoek naar de zelfrijdende auto vordert in hoog tempo. Als toekomstgerichte partij willen we dat gemeenten zich daar op voorbereiden en nadenken over de aanpassingen die hiervoor nodig zijn.

Overstappen

Een vervoersketen – bijvoorbeeld van deur tot deur – is zo zwak als de zwakste schakel. Voor veel mensen is de terugvaloptie dan om toch de auto te pakken of thuis te blijven. Daarom is het essentieel om goed na te denken over aansluitingen tussen verschillende vormen van vervoer. Door een goede aansluiting van fietsverkeer op bus- en treinstations kan het openbaar vervoer een aantrekkelijke optie worden voor inwoners die binnen 0 en 7,5 km van de stations wonen. Op eenzelfde manier kunnen de auto, bus en tram een verlengstuk zijn van de trein. De verschillende vormen van vervoer lopen lang niet altijd vloeiend in elkaar over. D66 wil het gebruik van treinverkeer stimuleren en vindt daarom dat belemmeringen voor reizigers bij overstappunten moeten worden weggenomen. Denk aan park&rides (P&R) of transferia waar je je auto kan laten staan en de tram of een OV-fiets kan nemen.

Veiligheid in het verkeer:

De gemeente kan de veiligheid in het verkeer bevorderen. Zo wil D66 meer ruimte voor fietsers en voetgangers want in sommige gemeenten zijn de fiets- en voetpaden nog smal (zeker voor de elektrische fiets) of staat de straat vol met auto's, scooters en fout geparkeerde fietsen. Verder willen we die ruimte creëren door verbreding van de stoep, het centrum meer autoluw maken, beter gebruik te maken van eenrichtingsverkeer, 30km zones in te richten of gebieden als 'shared space' in te richten. Daarnaast maakt de gemeente duidelijk aan bewoners hoe zij gevaarlijke (verkeers-)situaties kunnen melden en hoe de gemeente hiermee omgaat.

Speerpunten

- D66 wil frequent HOV met Arnhem en Nijmegen en OV naar behoefte tussen de kernen. In krimpgebieden dient vraag gestuurd OV te zorgen voor maatwerk.
- D66 wil de voetganger en fietser als verkeersdeelnemer centraal stellen
- D66 wil bovengronds parkeren waar mogelijk terugdringen of stabiliseren; ondergronds parkeren en parkeren op eigen terrein dient leidend te worden bij alle nieuwbouw.
- D66 wil dat de veiligheid op straat wordt vergroot door inrichting van 30-km. zones in woon- en verblijfsgebieden; verlichting buiten de bebouwde kom moet maatwerk worden middels sensorverlichting.
- D66 wil in de diverse kernen een verkeerscirculatieplan waarin verkeersveiligheid, doorstroming en parkeermogelijkheden –in overleg met de inwoners en bedrijven- gedetailleerd worden geregeld.
- D66 wil een jaarlijkse inventarisatie van de top 5 van verkeersincidenten en hierop gericht beleid voeren.
- D66 wil het aantal laadpalen voor elektrische auto's uitbreiden.
- D66 wil een structurele beleidsontwikkeling voor mobiliteit en jaarlijkse evaluatie van dit beleid

- D66 blijft kritisch op nut en noodzaak van investeringen in viaducten en tunnels
- D66 wil betere treinverbindingen met het westen
- D66 wil een veilige en efficiënte verbinding tussen parkeergarage en perron 2 van het station en het centrum
- D66 wil dat er zo spoedig als mogelijk is een fietsveilige verbinding gerealiseerd wordt over de A325 bij het Katteleger richting Bommel.

9. Ruimte om te wonen, werken en leven

Sociaal-liberale visie

Bij ruimtelijke ontwikkeling horen keuzes. We willen dat iedereen ruimte heeft om te wonen, werken en leven. We willen duurzaam bouwen. We willen dat er ruimte is voor natuur en aandacht voor het milieu, want een prettig leefklimaat is ook gezond en groen. De politieke afwegingen die we maken voor de inrichting van de ruimte beïnvloeden bovendien niet alleen het leven van huidige inwoners, maar ook dat van hun kinderen en kleinkinderen.

Dit vraagt er om dat we in de keuzes die we maken voor de inrichting van ruimte nadenken over wat voor soort samenleving we willen. We willen op de eerste plaats dat keuzes ‘toekomstvast’ zijn. Dat wil bijvoorbeeld zeggen: nieuwe gebouwen zijn duurzaam en bij voorkeur energieneutraal, bestaande gebouwen willen we verduurzamen. We willen een sociale, ongedeelde samenleving, waarin mensen onderling met elkaar verbonden zijn; we gaan daarom tweedeling in de samenleving tegen, ook in de ruimtelijke keuzes die we maken. D66 vindt bovendien dat iedereen recht heeft op een veilige en een gezonde leefomgeving.

Tot slot hebben we vertrouwen in de creativiteit en vindingrijkheid van professionals en inwoners. We willen dat ondernemers en bewoners ruimte krijgen om invloed te hebben op de keuzes die we maken.

Belangrijkste onderwerpen

Wonen

Iedereen heeft wensen en eisen voor zijn woonomgeving. D66 wil dat gemeente ruimte biedt aan inwoners, zodat we gebruik maken van hun creativiteit en vindingrijkheid. Dat wil niet zeggen dat de gemeente zich afzijdig moet houden. Ons doel is dat iedereen in iedere levensfase een passende woning kan vinden, óók toekomstige inwoners. Bovendien willen we een ongedeelde samenleving. En we willen de (gebouwde) omgeving verduurzamen en waar nodig vergroenen. Dit vraagt telkens om duidelijke kaders voor ruimtelijke keuzes; waarin kwaliteit leidend is. Die kaders geven bewoners niet minder, maar juist meer vrijheid om invloed te hebben op de uiteindelijke keuzes in de inrichting van onze ruimte, zodat er bijvoorbeeld ruimte kan zijn voor zogenaamde tiny houses of andere woonvormen.

Standpunten:

- D66 wil toekomstbestendig bouwen. Dat betekent dat we in de politieke afwegingen die we maken, ook de belangen van toekomstige bewoners en van huidige bewoners in de toekomst mee moeten nemen. Dat betekent ook dat we in die keuzes rekening houden met demografische ontwikkelingen, zoals krimp en vergrijzing. Wij zijn ons ervan bewust dat ook een kleinere kern –om leefbaar te blijven –nieuwe aanwas nodig heeft. Dit vraagt er op de eerste plaats om dat we als gemeente onze kaders vastleggen in een woonvisie. Op die manier bieden we duidelijkheid aan woningcorporaties en projectontwikkelaars. Dit vraagt bovendien om regionale afstemming met omliggende gemeenten, als mensen regionaal zoeken naar een nieuwe woning. Tot slot vraagt dit er ook om dat we op een slimme manier nieuwe woningen bouwen en bestaande transformeren, bijvoorbeeld door levensloopbestendig te bouwen.

- D66 wil dat de gemeente ook naar de toekomst zorgt voor voldoende geschikte woningen voor specifieke doelgroepen, zoals ouderen, alleenstaanden, mensen met een lichamelijke of geestelijke beperking, studenten en zeker ook statushouders. Geïntegreerd in de woonwijk, maar ook bijvoorbeeld door het transformeren van leegstaande kantoorpanden tot kleinschalige wooneenheden en door bij nieuwbouw in de ontwerpkeuzes er meer rekening mee te houden dat de bestemming van een gebouw kan veranderen. D66 pleit voor onderzoek naar woningsplitsing onder voorwaarden.
- D66 streeft naar gemengde buurten, want we vinden het belangrijk dat mensen met verschillende achtergronden en leeftijden elkaar ontmoeten. Hiervoor kan meer diversiteit nodig zijn in koop- en huurwoningen in verschillende segmenten. Daarom wil D66 dat de gemeente ook over de diversiteit van de woningvoorraad afspraken maakt met woningcorporaties en projectontwikkelaars, als buurten te eentonig (dreigen te) worden. Daarnaast wil D66 investeren in de openbare ruimte in populaire wijken (zie onder).
- D66 wil dat de gemeente zorgt voor een toename van woningen in het middensegment. Door de tekorten in dit segment, ontstaat er een bottleneck en kunnen veel mensen geen wooncarrière maken (doorstroming). Gemeenten kunnen met ontwikkelaars en investeerders afspraken maken over een percentage midden huur, net zoals dat nu al gebeurt voor sociale huur. Daarnaast kan een gemeente in het bestemmingsplan een stuk grond de bestemming 'geliberaliseerde woning voor midden huur' geven.
- De kerntaak van woningcorporaties is het bouwen en onderhouden van woningen voor mensen met een laag inkomen. D66 vindt daarnaast dat zij een taak hebben in het verduurzamen van de woningvoorraad en het verbeteren van de leefbaarheid, bijvoorbeeld met maatschappelijk vastgoed. Op deze prioriteiten zullen we aansturen in de prestatieafspraken met woningcorporaties. Commerciële investeringen zijn wat ons betreft alleen toegestaan als er sprake is van markt falen én een publiek belang. D66 wil tot slot de huurdersmedezeggenschap versterken en professionaliseren.
- D66 wil dat nieuwbouw duurzaam is en dat de bestaande woningvoorraad wordt verduurzaamd. Daarom wil D66 dat de gemeente inwoners stimuleert en ondersteunt om hun (particuliere) woning duurzamer te maken, zeker als investeringen een korte terugverdientijd hebben. In verschillende gemeenten werken we bijvoorbeeld met subsidies voor het aanleggen van zonnepanelen, worden duurzame corporaties ondersteund met kennis en zorgen we op andere manieren dat inwoners zelf kiezen voor duurzame investeringen.
- Om in te spelen op veranderende omstandigheden en wensen van inwoners, geeft D66 de voorkeur aan kortlopende, dynamische bouwprojecten. D66 steunt alternatieve vormen van bouwen, zoals collectief particulier opdrachtgeverschap, want dit geeft mensen ruimte om creatief en participatief invulling te geven aan de inrichting van ruimte. D66 steunt ook initiatieven voor het zelfvoorzienend wonen. Voor D66 staat altijd kwaliteit, dus niet omvang in kubieke meters, centraal.
- D66 geeft de voorkeur aan de transformatie van leegstaande (kantoor)gebouwen boven nieuwbouw. Leegstaande kantoren tasten de leefbaarheid in de buurt aan. Bovendien is transformatie van bestaande gebouwen vaak een duurzamere oplossing. Ook de voorzieningen zijn al aanwezig en hoeven dus niet aangelegd te worden. En niet te vergeten: we ontzien op die manier het buitengebied. Daarom wil D66 dat de gemeente actief zoekt naar nieuwe bestemmingen voor leegstaande gebouwen en flexibel omgaat met de bestemming.

Openbare ruimte

D66 vindt dat iedereen recht heeft op een veilige, groene en gezonde leefomgeving, die jong en oud uitnodigt te bewegen, ontspannen en elkaar te ontmoeten. We willen inwoners bovendien meer mogelijkheden geven om mee te beslissen over keuzes die invloed hebben op hun leefomgeving. Dit vraagt om een gemeente die regie neemt en flexibel is. D66 wil daarbij altijd rekening houden met de landschappelijke identiteit van het woon- en leefgebied.

Standpunten:

- Inwoners moeten zich veilig voelen in de openbare ruimte. Schone straten die voldoende zijn verlicht met straatmeubilair dat in goede staat verkeert voorkomen overlast en criminaliteit. Het is de taak van de overheid om de openbare ruimte netjes te houden en inwoners hierin te betrekken.
- D66 wil stenen wijken groener maken. Groen in de wijk zorgt ervoor dat mensen, in het bijzonder ouderen, meer bewegen. Bovendien stimuleert groen dat mensen elkaar ontmoeten. Andersom kan het in stenen wijken in de zomer erg warm worden. Deze 'hitte-eilanden' zijn niet alleen onprettig, maar leveren ook gezondheidsrisico's op voor kwetsbare inwoners. Daarnaast heeft groen in de gemeente een belangrijke functie in het verbinden van natuurgebieden en is het onmisbaar voor de biodiversiteit. Ook voor het milieu is het belangrijk dat er voldoende groen is in de wijken. Regenwater wordt bijvoorbeeld niet goed afgevoerd in wijken die sterk verstedend zijn.
- D66 wil dat de openbare ruimte inwoners uitnodigt om te sporten en bewegen. Hiervoor zijn onder meer goede wandel- en fietspaden nodig. De gemeente maakt afspraken over een groene en 'beweegvriendelijke' omgeving als er overeenkomsten worden afgesloten met woningbouwcorporaties en projectontwikkelaars; een verhouding van 60% steen en 40% groen lijkt ons zeer aan te bevelen. Kinderen moeten bovendien volop vrij kunnen spelen in hun woonomgeving.
- D66 wil flexibel omgaan met de vele regels die we als overheid hebben opgesteld voor ondernemers. We willen dat zij bijvoorbeeld meer ruimte krijgen voor functievermenging (blurring). Dit verhoogt de levendigheid van winkel- en uitgaansgebieden. We willen ook flexibel omgaan met bestemmingen van panden, zodat leegstaande kantoren een andere functie kunnen krijgen. Ook dit is goed voor de leefbaarheid.
- Aan historisch of architectonisch bijzondere gebouwen en beschermde stadsgezichten ontnemen we onze identiteit. D66 wil dat die gebouwen ook volgende generaties inspireren. Daarom hebben we in de monumentenverordening regels vastgelegd voor ruimtelijke aanpassingen. Tegelijkertijd wil D66 niet dat de bescherming van deze gebieden in de weg staat van bijvoorbeeld het aanleggen van groene daken of zonnepanelen, als dit uit het zicht gebeurt.
- D66 wil dat inwoners meer te zeggen krijgen over hoe het budget voor hun wijk wordt besteed. Het is een taak voor de gemeente om ervoor te zorgen dat veel wijkbewoners van deze inspraakmogelijkheid gebruik maken.

Ruimtelijke ontwikkeling

Door de nieuwe omgevingswet kunnen gemeenten meer dan voorheen keuzes voor ruimtelijke ontwikkeling integraal afwegen. Dat biedt kansen om samen te werken aan een betere ruimtelijke kwaliteit voor huidige en toekomstige inwoners en over gemeentegrenzen heen. D66 wil dat inwoners en ondernemers meer ruimte krijgen om hun ideeën in te brengen en te realiseren. De

gemeente ziet integraal toe op de eenheid en kwaliteit van ruimtelijke ontwikkelingen. Dit vraagt om een heldere omgevingsvisie en om samenwerking, want kwaliteit ontstaat door samenwerking.

Standpunten:

- D66 wil in een vroeg stadium van de ontwikkeling van de omgevingsvisie vastleggen welke ruimtelijke ontwikkelingen en welke gebiedswaarden aansluiten bij de manier waarop we in de gemeente met elkaar willen samenleven. Dat geeft een duidelijk kader waarmee we ontwikkelaars kunnen begeleiden met het verbeteren van de kwaliteit van hun plannen. Op die manier kunnen we initiatieven toetsen aan wenselijkheid, in plaats van aan regels.
- D66 verwacht van ontwikkelaars dat zij zich inspinnen om omwonenden en andere betrokkenen invloed te laten uitoefenen op hun plannen. Op die manier ontstaat er een gedragen voorstel. Dit betekent dat de gemeente duidelijke kwaliteitseisen moet gaan ontwikkelen voor het inspraakproces. De gemeente toetst vervolgens of aan de wettelijke eisen is voldaan en maakt tot slot een integrale waardenafweging met de ruimtelijke kwaliteit als maatstaf op basis van de omgevingsvisie.
- Dit vraagt om een fundamenteel andere werkwijze. We geven meer ruimte aan ontwikkelaars, inwoners en andere betrokkenen. Ambtenaren toetsen niet langer voorstellen aan bestemmingsplannen, maar ondersteunen ontwikkelaars om de kwaliteit van hun voorstellen te verbeteren. Zij gaan dus in gesprek met, coachen en begeleiden betrokkenen.
- Als het aan D66 ligt, ontwikkelen we de omgevingsvisie altijd in samenspraak met buurgemeenten en de provincie. Kwaliteit ontstaat door samenwerking. Dat geldt uiteraard ook voor gebieden waar de bevolking krimpt. Dit kan de gemeente voor moeilijke keuzes stellen, maar als we met de rug tegen elkaar gaan staan, gaat dat altijd ten koste van de kwaliteit van onze leefomgeving. Juist door samen te werken en niet bang te zijn voor verruiming van de regels, kunnen we toegankelijke (vitale) voorzieningen van hoge kwaliteit in stand houden voor onze inwoners.

Speerpunten

- D66 wil betaalbaar bouwen voor alle leeftijden en doelgroepen, en zeker ook voor jongeren en statushouders.
- D66 wil meer sociale huurwoningen en daarom in alle nieuwe woningbouwplannen een verplicht percentage sociale huurwoningen.
- D66 stimuleert een ruimtelijke ontwikkeling waarbij een groene leefomgeving uitgangspunt is en waarbij er volop ruimte is om te spelen en te bewegen.
- D66 geeft ruimte aan woningexperimenten, zoals woningsplitsing, autarkisch wonen en het plaatsen van 'tiny houses'.
- D66 wil voorafgaand aan de Omgevingswet proactief en toekomstgericht stevige ankers slaan op het punt van duurzaamheid.
- D66 wil dat bij nieuwe ontwikkelingen wordt gekeken naar energieneutraal en gasloos bouwen. In de prestatieafspraken met woningcorporaties moeten afspraken worden opgenomen over voldoende nieuwbouw, de betaalbaarheid en over de energetische verbetering van huurwoningen.
- D66 wil dat inwoners van alle kernen zoveel als mogelijk in hun eigen kern een passende woning kunnen vinden.
- D66 wil de nieuwbouw die nodig is om aan de regionale woningvraag te voldoen opvangen in de kern Elst

- D66 wil meer aandacht voor middeldure huur in de bouwprogramma's voor jonge huishoudens en ouderen.
- D66 wil dat particuliere huishoudens worden gefaciliteerd bij het duurzaam en meer energiezuinig maken van hun woningen.

10. Sport en bewegen

Sociaal-liberale visie

D66 wil dat mensen zich kunnen ontwikkelen. Als individu, maar ook als onderdeel van de samenleving. Daarom vinden we het belangrijk dat iedereen goed onderwijs krijgt en kans maakt op een goede baan. Mensen ontwikkelen zich ook na school- of werktijd. Eén van de manieren waarop de gemeente daar een positieve bijdrage aan kan leveren is door ervoor te zorgen dat iedereen kan sporten en bewegen. Sporten en bewegen is goed voor mensen. Het is gezond: het voorkomt dat mensen ziek worden en verhoogt hun welzijn. Daarbij geldt: jong geleerd is oud gedaan. Bovendien komen mensen met verschillende achtergronden en van alle leeftijden met elkaar in contact op het sportveld en in het park. Sport en bewegen voorkomt tweedeling; het brengt mensen samen, het bevordert integratie én zorgt voor gelijke (ontwikkel)kansen. Daarnaast biedt het mensen een sociaal netwerk.

Uitgangspunt van D66 is dat altijd gestreefd wordt naar zelfredzaamheid van verenigingen en andere sportaanbieders. Waar nodig dient de gemeente verenigingen te ondersteunen om de zelfredzaamheid te vergroten. Gemeentes hebben een verantwoordelijkheid in het inrichten van de openbare ruimte, in het bevorderen van sporten en bewegen op school, in het stimuleren van minder actieve groepen in de samenleving en, uiteraard, in het faciliteren van (on)georganiseerde en commerciële sport. Ook voor de gemeente is het gezond om te investeren in sport en bewegen, want gezonde inwoners met veel contacten hebben minder zorg nodig. We investeren hiermee ook in gezond blijven naast investeren in de zorg (weer gezond worden).

Het budget voor sport en bewegen zal minder gericht zijn op het bijspringen van noodlijdende verenigingen en meer op het stimuleren van verenigingen om zelfredzaam te zijn en hun bijdrage aan het doel om mensen –met name uit de doelgroep- structureel te stimuleren om te gaan en te blijven sporten en bewegen.

Belangrijkste onderwerpen

Sport en bewegen in en rondom de school: de brede vakdocent

D66 stimuleert sportdeelname en voldoende (dagelijks) bewegen voor alle kinderen gekoppeld aan het onderwijs waardoor geborgd wordt dat alle kinderen worden bereikt. Zowel binnen het lesprogramma als aansluitend op de lessen en (continu)roosters, buiten schooltijd.

Standpunten

- D66 wil voor hoogwaardig bewegingsonderwijs in het primair onderwijs breed opgeleide vakleerkrachten. Bewegingsonderwijs moet duurzaam en structureel worden ingezet.
- Dit wil zeggen dat deze docent bij voorkeur in dienst is van de school, maar zowel binnen als buiten het lesrooster wordt ingezet in de omgeving van de school met als kernopgave om leerlingen goed en plezierig te leren bewegen en succesvol te geleiden naar een structurele deelname aan sport en bewegen nu en later op een bij hen passende wijze.
- De focus en verantwoordelijkheid voor deze professional ligt wat betreft de activiteiten en interventies buiten de lessen, vooral bij inactieve kinderen en kinderen die dreigen af te haken.
- Is een vakdocent niet beschikbaar, dan wil D66 dat slim oplossen door een gecombineerde inzet van stagiaires of gediplomeerde trainers en vrijwilligers van sportverenigingen uit de gemeente

- D66 stimuleert de organisatie van 'summerschools' waar ook aandacht wordt besteed aan sport en bewegen

Sport en bewegen dragen bij aan een gezonde bevolking

D66 is van mening dat sport en bewegen onontbeerlijk zijn voor een gezonde en vitale bevolking. Nog niet voor iedereen is het echter gewoon om te gaan sporten en dat een leven lang te blijven doen. Kinderen uit een gezin met een laag inkomen sporten minder dan kinderen met rijkere ouders. Voor D66 is dit niet acceptabel, want alle kinderen verdienen gelijke (ontwikkel)kansen. Daarom staat D66, ook als het om sport en bewegen gaat, voor een inclusieve aanpak, ook buiten schooltijd.

Standpunten

- Overbetuwe Beweegt speelt hierin een belangrijke, stimulerende rol. D66 wil dat het werk van Overbetuwe Beweegt wordt voortgezet en uitgebreid in wijken waar de sportparticipatie laag is en het vermogen tot zelforganisatie (aanvankelijk) beperkt is. D66 wil het doel en effectiviteit van de Overbetuwe Beweegt eenmaal per twee jaar evalueren.
- Tevens vinden wij dat de gemeente effectief gebleken interventies, die volwassen inactieve Nederlanders hebben geholpen om (uiteindelijk) op eigen kracht structureel in beweging te komen en te blijven, moet ondersteunen. Gemeenten spelen een vitale rol in enerzijds het aanstellen van buurtsportcoaches en anderzijds de keuze om inactieven aan het bewegen te krijgen.
- D66 wil dat alle kinderen kunnen sporten. Daarom nemen we de vergoeding van sportactiviteiten op in de kindpakketten die de gemeente aanbiedt.
- D66 wil dat de gemeente zich inspant om mensen met een beperking te laten deelnemen aan sport en bewegen. We willen dat kinderen met een beperking samen met andere kinderen opgroeien, óók op sportverenigingen.
- D66 ziet sport en bewegen als preventie. Gezonde inwoners met veel contacten hebben minder zorg nodig. Dit bespaart geld. Daarom wil D66 meer budget voor sport en bewegen.

Sport en bewegen in de openbare ruimte

D66 wil dat de gemeente inspeelt op de veranderende vraag van inwoners naar een goed ingerichte openbare ruimte die voorziet in de mogelijkheden om zelfstandig of onder begeleiding op een sportieve manier van de openbare ruimte gebruik te maken.

Standpunten

- Daarom wil D66 aandacht voor voorzieningen als fiets-, wandel-, skeeler- en ruitersporen, maar ook skateplekken, basketbalpleintjes, playgrounds en vooral aan voldoende veilige, schone groene parken waarin op uiteenlopende wijze gespeeld en gesport kan worden.
- D66 ziet het gebruik van parken door sportprofessionals om met activiteiten als bootcamps en looptrainingen inwoners te begeleiden als wenselijke vormen van nieuw ondernemerschap, dat aansluit op de veranderende sportbehoefte van veel Nederlanders.
- D66 wil sporten en bewegen in de openbare ruimte stimuleren voor iedereen in de gemeente; bewoners, werknemers, bezoekers, etc. Speciale aandacht dient uit te gaan naar het creëren van aantrekkelijke plekken voor kinderen om veilig buiten te kunnen spelen en veilige, groene plekken voor ouderen om te kunnen bewegen. De gemeente maakt in beleid, programma's en bij het sluiten van overeenkomsten met projectontwikkelaars, woningbouwcoöperaties en

andere actoren bij nieuwbouw en ruimtelijke inrichting, afspraken die bijdragen aan een 'groene en beweegvriendelijke omgeving die uitnodigt tot actief bewegen' en zal overige organisaties zo veel mogelijk stimuleren om te investeren in sport en bewegen. Daarnaast zal D66 bij de ontwikkeling van nieuwe wijken letten op de mogelijkheden voor sport en bewegen, aansluiting op bestaande fiets en wandelpaden en ruimte voor alle leeftijden en doelgroepen om dicht bij huis te bewegen.

Sport en Bewegen en lokaal sportaccommodatiebeleid

D66 vindt dat de gemeente een regiefunctie heeft in het sportaccommodatiebeleid, maar is terughoudend op het gebied van grond, opstallen, vervanging, groot onderhoud en beheer en exploitatie.

Standpunten

- D66 stimuleert bij nieuwbouw multifunctionele en energie neutrale accommodaties. Dat sluit aan bij het doel van duurzaamheid en het integrale denken in functies en doelgroepen, waardoor blijvend op de (veranderende) vraag van de bewoners kan worden ingespeeld. Hiertoe hoort uitdrukkelijk ook het optimaal benutten van sportaccommodaties door daluren op te vullen. Hiervoor kan samenwerking worden gezocht met zorg- en welzijnsorganisaties en vindt D66 dat soepeler omgegaan moet worden met de bestemming om deze multifunctionaliteit mogelijk te maken.
- D66 wil dat sportaccommodaties waar de gemeente aan heeft bijgedragen ook onder voorwaarden openbaar toegankelijk zijn voor ongeorganiseerde sporten.
- Verder stimuleert D66 samenwerking over de gemeentegrenzen heen. Zeker voor kleine en krimp gemeentes zal (regionale) samenwerking in de toekomst steeds belangrijker worden. D66 stimuleert deze samenwerking.
- Duurzaamheid is daarbij een randvoorwaarde evenals toegankelijkheid voor alle inwoners. D66 vindt dat gemeenten moeten investeren in het verduurzamen van sportaccommodaties. D66 vindt dat iedere vereniging binnen de gemeente recht heeft op een gratis energiescan.

Sport en Bewegen: georganiseerd

Nederland heeft een rijk verenigingsleven. Het georganiseerde verband waarin enorm veel vrijwilligers mogelijk maken dat er in verenigingsverband kan worden gesport, beschouwen wij als waardevol en uniek. Uit de georganiseerde sport komen onze topsporters voort. Zij inspireren anderen om te gaan sporten. Bovendien is de sportvereniging een ontmoetingsplaats voor jong en oud en voor mensen met een verschillende achtergrond.

Standpunten

- Sport wordt door sportverenigingen in de regel op diverse niveaus aangeboden en zowel competitief als meer recreatief georganiseerd voor leden. D66 is voorstander van het faciliteren van de georganiseerde sport. Vrijwilligers zijn voor deze verenigingen onmisbaar. D66 wil dat de gemeente dit erkent en vrijwilligers op gepaste wijze ondersteunt.
- D66 wil dat de verenigingen zelf zoveel mogelijk initiatief en ondernemendheid laten zien, ook om nieuwe of andere doelgroepen, zoals kinderen met een beperking, aan te spreken. Ook dit kan er om vragen dat vrijwilligers goed worden ondersteund door de gemeente. Naast ondersteuning wil D66 ondernemendheid ook stimuleren door de hoogte van subsidie te laten

afhangen van de mate waarin de verenigingen zelfredzaam zijn en de doelgroepen van de gemeente structureel stimuleren tot deelname aan sport.

- Tevens vragen wij verenigingen een open en inclusief karakter te hebben voor alle groepen in onze samenleving.

Sport en Bewegen: ongeorganiseerd en commercieel georganiseerd

D66 ziet een verandering in de behoefte van veel, met name volwassen Nederlanders om buiten verenigingsverband te sporten en actief te bewegen. Alleen of met anderen en op een tijdstip dat het haar of hem uitkomt. D66 wil dat de gemeente hier actief op inspelt.

Standpunten

- D66 wil dat de gemeente de ongeorganiseerde sport en de commercieel georganiseerde sport, net als de meer traditioneel georganiseerde sport, betreft bij overleg en raadpleging over op te stellen lokaal sportbeleid. In het huidige sportbeleid en overlegstructuren is de focus vaak nog te veel gericht op de traditioneel georganiseerde sport.
- D66 ziet graag dat sportondernemers door de overheid worden erkend in de belangrijke rol en hun succes als het gaat om het in beweging zetten van grote groepen Nederlanders. De meerderheid van de volwassen Nederlanders sport in zelf- of commercieel georganiseerd verband.

Grootschalige sportevenementen

Grootschalige (top)sportevenementen motiveren inwoners om meer te sporten en bewegen, brengen inwoners bij elkaar en maken toeristen bekend met de gemeente of regio.

Standpunten

- Deze evenementen worden georganiseerd indien gegarandeerd kan worden dat deze volledig voldoen aan de normen en waarden die wij koesteren. We willen dat evenementen voor iedereen toegankelijk zijn en hoge eisen stellen aan duurzaamheid.
- We willen evenementen tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten organiseren in samenwerkingsverbanden tussen publieke en private actoren, die bereid zijn op maatschappelijk verantwoorde wijze bij te dragen aan de realisatie van dergelijke evenementen.
- Grote (top)sportevenementen kunnen, mits goed georganiseerd, resulteren in sociaaleconomische spin-off en grote promotionele effecten.

Speerpunten

- D66 wil dat het budget voor sport en bewegen wordt verdeeld naar de manier waarop een sportaanbieder actief bijdraagt aan het doel van het sportbeleid van de gemeente.
- D66 wil een sportbeleid dat samen met aanbieders van sport (zowel georganiseerd als ongeorganiseerd) wordt opgesteld en dat aandacht heeft voor alle doelgroepen.
- D66 wil de inzet van Overbetuwe Beweegt evalueren en verbeteren.
- D66 wil dat sport op school zoveel mogelijk door een vakdocent wordt gegeven of dat in overleg met sportaanbieders en scholen slimme alternatieven worden bedacht om goed en stimulerend sport- en bewegingsonderwijs te geven (stagiaires, vrijwilligers en trainers van sportclubs of zelfstandigen). We willen daarmee ook de doorstroom van scholieren naar structureel sporten stimuleren.

- D66 wil de deelname van jeugd en kwetsbare inwoners aan sport vergroten door nadrukkelijk sportclubs, welzijnsorganisaties en scholen samen te laten optrekken. Iedereen, ongeacht leeftijd, gezondheid, geloof of inkomen moet kunnen sporten en bewegen.
- D66 wil sportaccommodaties een gratis energiescan aanbieden en stimuleren dat sportaccommodaties ook voor andere welzijnsdoelen kunnen worden gebruikt, waardoor de bezettingsgraad en betaalbaarheid verbetert. Sportruimte wordt zoveel mogelijk openbaar gemaakt.
- D66 wil in nieuwe wijken en bij herstructurering van wijken sport en bewegen standaard in de plannen opnemen en de ruimtes voor bewegen afstemmen op de bestaande structuur (ommetjes en fietspaden die aansluiten op andere wijken).
- D66 wil een betere en meer weloverwogen verdeling van de middelen aan sportverenigingen en andere organisaties die bewegen stimuleren en oog hebben voor alle andere voordelen van bewegen en hun maatschappelijke taak (voorkomen van eenzaamheid en gezondheidsklachten, ontwikkeling van juist gedrag etc.).
- D66 wil een sportraad instellen die zorgt voor een toekomstbestendig en fair sportbeleid en een goede structurele samenwerking tussen sportclubs en gemeente.
- D66 wil sportbeleid dat is afgestemd op het accommodatiebeleid van de gemeente en dat willekeur in het verdelen van middelen voorkomt.
- D66 wil bij het bevorderen van de deelname van jeugd aan sport naast de Gelrepas ook de stichting Leergeld Oost Betuwe, de scholen en de sportverenigingen betrekken.
- D66 wil de 'good practices' van Lingewaard overnemen (onder meer de sportkaart, sportraad).
- D66 wil dat de gemeente er alles aan gaat doen om in de wijk Westeraam in Elst bij voorkeur op het centraal gelegen Romeinse veld een Cruyff Court te realiseren.
- D66 wil dat sportverenigingen die op basis van de richtlijnen van VNG en de sportbonden - of gebaseerd op een structurele gemeentelijke beleidsvisie met betrekking tot dit onderwerp - aanspraak kunnen maken op een kunstgrasveld.

11. Kunst en cultuur

Sociaal-liberale visie

Sociaal-liberalen vinden het belangrijk dat mensen zich kunnen ontwikkelen: niet alleen als individu, maar ook als onderdeel van de samenleving. Kunst en cultuur bepalen het gezicht van een gemeente. Ze hebben niet alleen invloed op hoe mensen in de gemeente met elkaar omgaan, maar maken de gemeente ook aantrekkelijk om in te wonen, werken en ondernemen of als toerist te bezoeken. In onbruik geraakte panden en industrieterreinen veranderen in broedplaatsen voor creatief talent, bibliotheken zijn tegenwoordig culturele ontmoetingsplaatsen. Historische binnensteden trekken vaak van ver mensen aan.

Evenementen en festivals geven de sfeer in een gemeente weer of genieten zelfs landelijke bekendheid. Door het cultuurbeleid gericht in te zetten, creëren gemeenten een eigen cultureel profiel: het «uithangbord» van de gemeente.

Cultuurbeleid is ook een investering in mensen. Kunst en cultuur voeden maatschappelijk debat, maken de ontwikkeling van gedeelde waarden mogelijk én creëren ruimte voor (menings)verschil. Cultuur spreekt tot de verbeelding en prikkelt mensen om kritisch na te denken. Zo komen mensen met elkaar in contact en voelen zij zich verbonden met hun gemeente of regio. D66 maakt daarom een vuist voor een sterk cultuurbeleid, dat iedereen toegang geeft tot verschillende vormen van cultuur en bijdraagt aan een open samenleving met gelijke kansen.

Gemeenten spelen een belangrijke rol in het cultuurbeleid: gezamenlijk geven zij het meest uit aan kunst en cultuur. Bovendien zijn zij vrij hun cultuurbeleid zelf in te vullen. D66 pleit ervoor dat gemeenten gebruik maken van hun mogelijkheden, maar ook over hun grenzen heen kijken door met bijvoorbeeld de provincie of buurgemeenten samen te werken.

Belangrijkste onderwerpen

Nieuwe doelgroepen

Cultuurbeleid dient zich nadrukkelijk te richten op mensen die niet vanzelfsprekend in aanraking komen met kunst en cultuur, zoals jongeren, lager opgeleiden of nieuwkomers. We willen professionals de ruimte geven om dit te bereiken. D66 wil dat ieder kind kennismakend met cultuur.

Standpunten

- Om nieuwe doelgroepen te bereiken, is nieuw initiatief nodig. D66 vindt dat de beste plannen uit de maatschappij zelf komen. Gemeenten moeten de culturele sector daarin steunen. Dat kan door een cultureel klimaat te stimuleren, goede plannen te financieren en kunstenaars en instellingen te helpen om een breed netwerk op te bouwen.
- In de afgelopen jaren hebben musea, theaters, bibliotheken en andere culturele instellingen in het hele land nieuwe manieren gevonden om een groter of meer divers publiek aan te spreken. Ze geven bepaalde doelgroepen bijvoorbeeld inspraak in hun programmering of betrekken hen via speciale acties of projecten. D66 moedigt zulke initiatieven aan, ook voor lokale en regionale media (zie Bestuur en burger voor meer standpunten over media).
- Bovendien zijn kunst en cultuur vaak aan andere domeinen verbonden, zoals onderwijs of ouderenzorg. Het cultuurbeleid werkt hier aanvullend: kunst en cultuur dragen bij aan de ontwikkeling van kinderen of het welzijn van ouderen.

- D66 wil niet dat gemeenten kunstenaars voorschrijven welke kunst zij maken. Wel kunnen gemeenten helpen door - samen met bedrijven en instellingen - een sterk cultureel klimaat te creëren en kunstenaars een platform te geven.
- Cultuuronderwijs is een belangrijk instrument. Gemeenten kunnen op allerlei manieren meewerken aan meer culturele vorming op scholen. Om scholen te ontlasten, moeten gemeenten volgens D66 ook kijken naar mogelijkheden om de culturele sector een bijdrage aan het onderwijs te laten leveren.
- Een initiatief dat in een aantal gemeenten bijvoorbeeld helpt om jongeren met cultuur in aanraking te laten komen, is de cultuurcoach. Dat is een professional (in dienst van de gemeente, een culturele instelling of een school) met kennis van de lokale culturele sector én de leefwereld van jongeren. Zulke professionals kunnen een brug slaan tussen de sector en het onderwijs.

Aantrekkelijk cultuuraanbod

D66 pleit voor een kwalitatief en divers cultureel aanbod, waarin het culturele profiel van de gemeente duidelijk naar voren komt. Door te kiezen voor een specifiek, hoogwaardig aanbod, of juist voor een evenwichtige spreiding van voorzieningen over de dorpskernen. Centraal staat voor D66 dat de gemeente keuzes moet maken. Wat we doen, doen we goed. Waar we door samenwerking in de regio ons cultuuraanbod kunnen versterken, doen we dat. We stimuleren cultureel ondernemerschap.

Standpunten

- Voor sociaal-liberalen houdt de wereld niet op bij de (gemeente)grens. Door samen te werken, kunnen gemeenten en andere overheden hun cultuurbeleid op elkaar afstemmen en elkaar aanvullen. Op die manier versterken geldstromen elkaar en kan het aanbod beter aansluiten op de vraag van de inwoners en inspelen op de identiteit van de regio. Daarom willen we dat gemeenten en de provincie gezamenlijk een voorstel indienen voor de culturele instellingen in de regio die volgens hen in aanmerking komen voor landelijke subsidies.
- Dat pakt ook voor de culturele sector goed uit. Het maakt een divers aanbod en grootschaligere projecten mogelijk, zoals gezamenlijke gebouwen (denk aan museumdepots), die op lange termijn voordeliger en duurzamer zijn voor culturele instellingen.
- D66 wil ondersteunend beleid ontwikkelen voor internationale cultuuruitwisseling.
- Steeds meer instellingen maken gebruik van 'cross-overconcepten'. Mensen bezoeken een filmhuis bijvoorbeeld niet meer alleen om naar een film te kijken, maar ook om wat te eten of drinken in het restaurant of aan de bar. Sommige filmhuizen organiseren af en toe concerten. Dit is goed voor de toegankelijkheid van het cultuuraanbod en de diversiteit van het publiek.
- D66 ondersteunt cultureel ondernemerschap. Zo trekken instellingen een groter en meer divers publiek van binnen en buiten de gemeente aan. De extra inkomsten geven hen bovendien meer financiële armslag. Gemeenten moeten ervoor zorgen dat regels die bijvoorbeeld cross-overconcepten onnodig in de weg staan, verdwijnen.
- Culturele instellingen moeten de kans krijgen hun mogelijkheden te verkennen, zonder dat dit onmiddellijk gevolgen heeft voor hun subsidie. Wel stelt D66 als voorwaarde dat instellingen hun culturele doel altijd voorop blijven stellen en geen oneigenlijke concurrentie aangaan met andere ondernemers.

Cultureel erfgoed

Erfgoed maakt mensen trots op hun omgeving en historie. Zo wonen en werken zij graag in een gemeente met een historisch centrum. D66 vindt dat gemeenten daarom zorgvuldig met hun monumenten moeten omgaan. Het loont om te investeren in bijzondere gebouwen of objecten. Dat betekent niet dat een binnenstad een openluchtmuseum moet worden. Waar mogelijk moeten bewoners en gebruikers de vrijheid hebben om hun panden aan te passen aan de eisen van nu.

Ruimte voor festivals

Steeds meer mensen beleven kunst en cultuur via festivals. Zowel jongeren als ouderen voelen zich aangesproken door de sfeer en het aanbod van bijvoorbeeld muziek of toneel. Niet voor niets sprak de Raad voor cultuur over de 'festivallisering' van de maatschappij. Voor veel kunstenaars zijn festivals een kans om hun werk aan een groot en divers publiek te laten zien. Voor dat publiek zijn festivals een laagdrempelige manier om kennis te maken met kunst en cultuur. D66 vindt het daarom belangrijk dat festivals de ruimte krijgen. Een evenement waar zoveel mensen samenkomen, is goed voor een gemeente, voor kunstenaars én voor de inwoners. Dat wil natuurlijk niet zeggen dat de gemeente geen voorwaarden moet stellen. Festivals leggen tenslotte ook beslag op publieke ruimten (met name parken) en brengen overlast met zich voor omwonenden. Goede afspraken hierover geven ondernemers duidelijkheid en zorgen voor meer draagvlak in de gemeente. Om tot een goede afweging te komen, is het ook belangrijk om onderscheid te maken tussen openbaar toegankelijke festivals en evenementen die uitsluitend tegen betaling kunnen worden bezocht.

Kansen voor economie en ondernemerschap

Een sterk cultuurbeleid biedt ook economische kansen voor de gemeente, niet in de laatste plaats door de bedrijvigheid die cultuur met zich brengt. Kunst en cultuur maken een gemeente aantrekkelijk om te wonen, recreëren, werken en ondernemen. Bovendien neemt het belang van de creatieve economie (naast kunsten en erfgoed ook bijvoorbeeld media en entertainment, creatieve zakelijke dienstverlening, mode en design en evenementenhallen) toe.

Standpunten

- D66 pleit ervoor om te investeren in kunstenaars en creatieve ondernemers, bijvoorbeeld door leegstaande panden ter beschikking te stellen. Zo krijgt de omgeving een impuls en stimuleert de gemeente de lokale economie.
- D66 wil dat de Gemeente duidelijk is over verwachtingen van gesubsidieerde instellingen. Culturele instellingen zijn soms commercieel succesvol, of ze genieten belangstelling van particuliere gevers. Niet alle instellingen bevinden zich echter in die positie. D66 verwacht van gesubsidieerde instellingen dat zij hun culturele doel zo bewust en professioneel mogelijk nastreven, maar niet dat zij voldoen aan voor hen onrealistische begrotingseisen.
- D66 wil dat gesubsidieerde instellingen cultureel ondernemerschap ontwikkelen. Dat betekent niet dat alle instellingen per se commercieel succesvol moeten zijn. Als een instelling er bijvoorbeeld naar streeft om een moeilijker bereikbare doelgroep te benaderen en daardoor minder inkomsten verwacht, dan moeten de financiële verwachtingen op die situatie worden toegespitst. Datzelfde geldt als de gemeente verwachtingen stelt aan culturele instellingen,

bijvoorbeeld over talentontwikkeling, die de financiële verwachtingen in de weg kunnen zitten. Zo krijgen culturele instellingen ruim baan om hun eigen culturele doel te bereiken.

- In heel Nederland is de arbeidsmarkt- en inkomenspositie van kunstenaars en mensen in de culturele sector zorgwekkend. D66 vindt dat gemeenten hieraan aandacht moeten besteden in het cultuurbeleid. Met beroepskrachten gaan kennis en vaardigheden verloren die we nodig hebben om onze kunst en cultuur door te geven aan de volgende generatie.
- Vrijwilligers zetten zich vaak met hart en ziel in en zijn van onschatbare waarde. Toch wil D66 niet dat zij, als verkapte bezuinigingsmaatregel, beroepskrachten verdringen. In de eerste plaats omdat mensen die in de sector werken hierdoor hun baan verliezen, maar in de tweede plaats ook omdat de continuïteit van een instelling daardoor wordt bedreigd. Ook omdat van vrijwilligers niet hetzelfde kan worden gevraagd als van beroepskrachten.

Speerpunten

- D66 wil de identiteit bepalende en verbindende werking van cultuur meer aandacht geven. De vraag “Wat voor gemeente willen we zijn?” dient ook –in nauw overleg met de bevolking- beantwoord te worden door middel van een cultureel profiel van de gemeente.
- D66 wil de culturele infrastructuur van de gemeente ondersteunen door stimuleringsubsidies om het culturele klimaat van de gemeenschap te behouden en versterken.
- D66 wil een actief monumentenbeleid waaruit leningen verstrekt worden voor de restauratie van monumenten. D66 wil een revolverend fonds waaruit leningen verstrekt worden voor de restauratie van monumenten.
- D66 wil intensivering van de samenwerking in de regio om het gemeenschappelijk verleden (Romeinse tijd en WO II) inzichtelijk te maken. Daarmee bevorderen we ook het cultuurtoerisme (Limesroute, Exodusroute etc.).
- D66 wil in de strijd tegen de laaggeletterdheid in het basisonderwijs op alle scholen een Bibliotheek op School (BOS) invoeren waar nog geen bibliotheek is.
- D66 wil cultuureducatie door inzet van cultuurcoaches in het onderwijs meer aandacht geven. Speciale aandachtspunten zijn kennis en inzicht in de lokale geschiedenis en muziekonderwijs.
- D66 wil een gemeentelijk cultuurfonds dat wordt opgezet samen met fondsen en particuliere stichtingen dat periodiek aanvragen voor culturele initiatieven op het gebied van erfgoed, restauratie, beeldende kunst, kunstroutes, podiumkunst, festivals en folklore beoordeelt en bij voldoende kwaliteit financieel ondersteunt.
- D66 wil dat de gemeente met de diverse historische verenigingen het erfgoed en de archieven (bijv. voor genealogisch onderzoek) digitaal toegankelijk maakt.
- D66 wil dat cultuur meer aandacht krijgt door uitvoering van het onlangs vastgestelde cultuurbeleid.

12. Financiën

Sociaal-liberale visie

Als sociaal-liberalen gaan wij behoedzaam om met de financiële huishouding van de gemeente. Wij zijn zuinig met belastinggeld, omdat wij ons realiseren dat mensen daar hard voor gewerkt hebben (= zelfbeschikking). En dat voor elke euro die de overheid uitgeeft, geldt dat mensen niet zelf kunnen kiezen hoe ze die besteden. Om die reden vinden wij het ook belangrijk dat de gemeente zo transparant mogelijk is over inkomsten en uitgaven, en daar ook verantwoording over aflegt. De toelichting op begroting en jaarstukken moet dan ook in duidelijke taal gebracht worden, en zo breed mogelijk toegankelijk zijn voor de burger.

Een sociaal-liberale begroting is bovendien toekomst vast: wij willen geen schuld doorschuiven naar onze kinderen en kleinkinderen. Vanuit diezelfde waarde erkennen we echter ook het belang van sommige publieke investeringen – bijvoorbeeld in goed onderwijs en schone energie – die juist op de lange termijn profijt opleveren. Daarom zijn lage lokale lasten voor ons belangrijk, maar niet het enige criterium bij het opstellen en beoordelen van een gemeentebegroting. Wij streven ernaar om de financiële middelen gericht in te zetten om allerlei doelen te bereiken, en daarbij de juiste prikkels in te bouwen zodat die middelen ook tot een optimaal resultaat zullen leiden.

Belangrijkste onderwerpen

Eenvoudig en eerlijk

D66 wil dat de gemeente open en duidelijk is richting de gemeenteraad en haar inwoners over haar financiën. Dat begint met een heldere en toegankelijke presentatie van voornemens en resultaten: een begrijpelijke begroting en een leesbaar jaarverslag. Maar als democraten die transparantie belangrijk vinden om het bestuur controleerbaar en afrekenbaar te maken, willen wij verder gaan.

Daarom doen wij voorstellen voor het verspreiden van ‘burgervriendelijke’ begrotingen (zonder jargon, met overzichtelijke bedragen), een openbaar subsidieregister of het rapporteren over uitgaven via ‘open data’ of ‘open spending’. Deze moeten ook beschikbaar zijn via een website of mobiele applicatie.

Bovendien wil D66 gemeentelijke belastingen zo eenvoudig mogelijk inrichten, zodat iedere inwoner en ondernemer begrijpt wat hij om welke reden aan belasting moet afdragen. Dat is nu vaak onduidelijk. De gemeente zal inwoners daarnaast meer moeten betrekken bij de vaststelling van de waarde (WOZ) van hun huis. Het is voor hen belangrijk als grondslag voor de OZB (Onroerende Zaak Belasting).

Het systeem is nu zo ingericht dat belastingen en premies hoofdzakelijk door het Rijk wordt geïnd en via ministeries doorgesluisd naar gemeenten. Gemeenten leggen vervolgens verantwoording af aan het Rijk – en niet aan bewoners of ondernemers in hun gemeente – over de besteding daarvan. Daarom stelt D66 in het Tweede Kamerverkiezingsprogramma 2017 voor het lokaal belastinggebied te vergroten, en de inkomstenbelasting tegelijkertijd te verlagen (waardoor werken ook relatief aantrekkelijker wordt).

Daarnaast willen wij dat lasten eerlijk verdeeld zijn. Dat betekent bijvoorbeeld geen onevenredige hoge afvalstoffenheffing voor alleenstaanden/eenpersoonshuishoudens.

Voor veel gemeentelijke heffingen (leges, belastingen of heffingen) geldt verder dat deze kostendekkend moeten zijn. D66 vindt het belangrijk om inzichtelijk te maken welke kosten precies worden 'toegerekend'. De hoogte van gemeentelijke leges of retributies zoals die voor bouwvergunningen of trouwen moeten in verhouding staan tot de daadwerkelijk gemaakte kosten. We moeten niet de suggestie wekken dat die diensten gratis zijn, maar de gemeente hoeft ook niet te verdienen op deze diensten.

Die kosten bieden bovendien een goede stimulans en helder criterium om zo efficiënt mogelijk te functioneren en zo de kosten voor inwoners te beperken. Dat streven hebben wij niet alleen voor zogenaamde 'doelheffingen', maar ook bij de onroerendezaakbelasting (OZB) die door huiseigenaren wordt betaald.

Bij tekorten op de begroting zoeken wij dan ook in eerste instantie naar bezuinigingen of mogelijkheden taken efficiënter en goedkoper uit te voeren, voordat een stijging van de lasten aan de orde komt. Eventuele bezuinigingen ontzien zoveel mogelijk de kerntaken van de gemeente. Waar mogelijk worden inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties bij (het invullen van) bezuinigingen betrokken.

D66 wil dat schoon gedrag loont. Bij de afvalstoffenheffing, rioolheffing en hondenbelasting geldt daarom voor zover wettelijk toegestaan het principe: 'de vervuiler betaalt'. Dat is niet alleen eerlijker, maar ook beter voor het milieu omdat het mensen bewust maakt van de echte kosten van hun gedrag. Overigens geldt ook dat hoe beter afval wordt gescheiden, hoe lager de kosten voor verwerking zijn (en dus hoe lager de afvalstoffenheffing).

Gemeenten mogen van de wet geen inkomensbeleid voeren via belastingen, maar mogen wel bepaalde belastingen kwijtschelden. Een nadeel hiervan is dat dit mensen het gevoel geeft dat bepaalde gemeentelijke voorzieningen 'gratis' zijn. D66 ziet liever gericht beleid voor armoedebestrijding. Dat kan bovendien specifiek en activerender worden ingezet.

Invloed voor mensen

Mensen goed informeren over de inkomsten en uitgaven van de gemeente is slechts het begin. Wij willen de invloed van mensen bij de totstandkoming ook vergroten. Dat kan door invoering van een systeem van 'participatief begroten' of een 'burgerbegroting' waarbij bedrijven en bewoners zeggenschap/invloed krijgen aan welke prioriteiten de gemeente geld besteedt.

Houdbare financiën

De gemeente moet ieder jaar een duurzame begroting inleveren. Dat betekent dat er op lange termijn niet meer wordt uitgegeven dan er binnen komt en tekorten dus niet structureel worden aangevuld vanuit de gemeentelijke reserves. Anders zijn die reserves op een gegeven moment op en kunnen onvoorziene tegenvallers niet meer worden opgevangen.

De gemeente zal voor dit soort gevallen voldoende geld achter de hand moeten hebben. Waar nodig zullen gemeentelijke reserves daarom aangevuld of aangelegd moeten worden. Maar het is zonde onnodig veel geld op de plank te laten liggen, terwijl er allerlei zinvolle investeringen in de

stad te doen zijn. Om te bepalen hoe hoog die reserves moeten, kan gebruik worden gemaakt van het risico- cumulatiemodel, waar wel een buffer beschikbaar is als het tegenzit.

Aan speculeren met het aan- en verkopen van grond moet een einde komen. Toekomstige opbrengsten zijn in het verleden vaak te rooskleuring voorgesteld en gemeenten hebben daardoor te grote risico's genomen. Grondpolitiek draait om regie over waar die grond voor gebruikt wordt en niet om het maken van winst.

Betere democratische controle

De controle van de gemeenteraad op besteding van belastinggeld kan vaak beter. Dit begint met investeren in de kennis en kunde van raadsleden en hun ondersteuning door fractiemedewerkers en de griffie. Daarnaast hebben zij baat bij een actieve gemeentelijke rekenkamer. Met name binnen gemeentelijke samenwerkingsverbanden. De verantwoording over zowel de besteding van geld als de hoogte en verdeling van risico's binnen deze verbanden moet transparant, tijdig en volledig zijn.

De gemeente verstrekt subsidies om inwoners, verenigingen en stichtingen tijdelijk een duwtje in de rug te geven of startende initiatieven te ondersteunen. Daarna zou een initiatief op eigen kracht verder moeten kunnen. Subsidies zijn daarom bij voorkeur tijdelijk en worden periodiek geëvalueerd op het bereikte effect.

Speerpunten

- Overbetuwe is erin geslaagd om voor burgers en bedrijven een relatief goedkope gemeente te zijn. Dat maakt de gemeente aantrekkelijk om je te vestigen. Daarbij moeten de noodzakelijke investeringen in maatschappelijke voorzieningen goed bewaakt worden, goedkoop moet geen duurkoop worden wanneer gemeentelijke taken slecht worden ingevuld en uitgevoerd.
- Overbetuwe heeft de afgelopen periode haar financiën opgeschoond en daarmee veel risico's weggewerkt. Het streven naar een algemene reserve van 10 miljoen gevoed door een structureel jaarlijks overschot van 1 miljoen ondersteunen wij dan ook van harte. De logica en robuustheid van deze getallen zouden wij graag nader onderbouwd zien.

13. Bijlage: Samenvatting van de speerpunten

Onderwijs

- D66 wil dat de gemeente nieuwe schoolgebouwen duurzaam en multifunctioneel bouwt. Bestaande schoolgebouwen moeten zoveel mogelijk duurzaam worden gemaakt.
- D66 wil conciërges op alle scholen en bij multifunctioneel gebruik van het schoolgebouw een beheerder om deze extra taken uit te voeren. Multifunctioneel gebruik van het schoolgebouw mag niet op het onderwijs rusten.
- D66 wil brede scholen en waar mogelijk (Integrale Kind Centra) IKC's in elke kern. De openbare ruimte rondom scholen wordt kindvriendelijk ingericht.
- D66 wil dat de gemeente structureel verbinding legt tussen onderwijs, jeugdzorg en culturele instellingen zoals de bibliotheek. D66 wil zodoende dat problemen zoals taalachterstand, dyslexie, schoolverzuim en pesten in samenhang worden aangepakt. Hierbij dient nadrukkelijk aandacht te zijn voor een continue lijn van school naar jeugdzorg
- D66 stelt voor om structureel overleg tussen onderwijsveld en de gemeente vorm te geven. Bijvoorbeeld elk jaar minimaal een samenbindende en initiërende onderwijsdag binnen de gemeente. Waarbij de gemeente en onderwijs is vertegenwoordigd en samenwerkt aan een ambitieuze onderwijsagenda.
- D66 wil via een ambitieuze onderwijsagenda een actieve rol van de gemeente binnen het onderwijs in de gemeente. De gemeente moet in overleg zijn met het werkveld en in samenwerking plannen verwezenlijken.
- D66 wil een jaarlijkse rapportage inzake passend onderwijs en speciaal onderwijs binnen de gemeente en stimulerende maatregelen van de gemeente op dit gebied.
- D66 wil extra aandacht om laaggeletterden te bereiken en onderwijs te bieden.
- D66 wil aan bijzondere doelgroepen de mogelijkheid bieden om (school)zwemlessen te krijgen als onderdeel van de lichamelijke opvoeding
- D66 wil in de kernen waar geen bibliotheek is een B.O.S. (Bibliotheek Op School)
- D66 wil de inzet van het regionaal bureau leerlingzaken, dat jongeren tot 23 jaar zonder startkwalificatie begeleidt, intensiveren.
- D66 wil het leren van elkaar voor basisscholen stimuleren door middel van een onderwijsconferentie. Zo hoopt D66 onder meer onderwijs op basis van IPC (International Primary Curriculum) op basisscholen bevorderen.
- D66 wil dat elke (basis)school minstens 1 rustlokaal heeft, met bijvoorbeeld pedagogiek stagiaires of klasse-assistent.
- D66 wil een huisvestingsfonds voor onderwijshuisvesting gerealiseerd zien"
- D66 wil voor Brede Scholen een beheerder die extra- en multifunctioneel gebruik van Brede Scholen bevordert en mogelijk maakt.
- D66 wil dat docenten/leerkrachten concreet ondersteuning geboden wordt om werkdruk vroegtijdig bespreekbaar te maken en op te lossen.
- D66 wil ouders die laaggeletterd zijn kosteloos taalcurstussen aanbieden
- D66 wil dat de toekomstige wethouder onderwijs de hoogste prioriteit geeft aan de onderlinge samenwerking met en tussen schoolbesturen.
- D66 wil dat de gemeente jaarlijks een 'Onderwijs Ouders Activiteit' aanbiedt waar alle ouders van schoolgaande kinderen hun uitdagingen, belemmeringen en ideeën over opvoeding en onderwijs kunnen delen en voorstellen kunnen vormgeven om het op te (laten) pakken.

- D66 is van mening dat vluchtelingen op een goede en humane manier opgevangen moeten worden. D66 zal zich actief inzetten om minimaal de taakstelling zoals afgesproken in de Huisvestingswet na te leven. Daarbij staat D66 - indien de situatie daarom vraagt - open voor het realiseren van crisisopvang binnen onze gemeente.

Ondernemerschap, innovatie en werkgelegenheid

- D66 wil dat de gemeente ruimte geeft aan particulier initiatief en ondernemerschap
- D66 wil naar meer servicegerichtheid voor ondernemers en wil het bedrijvenloket graag verder ontwikkelen en blijven zoeken naar minder regels, eenvoudige procedures door digitalisering van aanvragen en een klachtenbord.
- D66 wil dat er meer aandacht is voor startende en kleine ondernemers door lastenverlichting en tariefdifferentiatie voor startende ondernemers en bedrijfsruimtes beschikbaar stellen waar starters zich kunnen vestigen.
- D66 wil dat de gemeente onderwijsinstellingen, bedrijven en maatschappelijke organisaties samenbrengt en stimuleert om samen en vanuit hun respectievelijke achtergronden innovaties te ontwikkelen voor maatschappelijke uitdagingen (de zogenaamde 'kennis driehoek' of 'triple helix').
- D66 heeft drie prioriteiten voor het toetsen van de wenselijkheid van landbouwactiviteiten: duurzaamheid, volksgezondheid en diervriendelijkheid en stimuleert agrarische ondernemers om hun kennis over voedsel en natuur te delen via scholen, stadboerderijen en pluktuinen (al of niet in eigen beheer) en op deze manier bij te dragen aan de kennis van milieu en gezonde voeding.
- D66 wil een betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt, door in te zetten op voorlichting, studiebegeleiding en het aanbieden van stageplaatsen, betere samenwerking met andere gemeenten en ondernemers in de grensgebieden.
- D66 wil mensen met een uitkering helpen om zo snel mogelijk weer betaald werk te vinden. Daarom is goede samenwerking tussen en met het UWV, sociale werkplaatsen, uitzendbureaus en bedrijven belangrijk.
- D66 wil voldoende stage- en leerwerkplaatsen voor jongeren, arbeidsgehandicapten en mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.
- D66 wil dat mensen met een bijstandsuitkering de kans krijgen om een opleiding te volgen of een onderneming op te zetten, zonder dat dit direct invloed heeft op de hoogte van de uitkering.
- D66 wil dat ook leerlingen die geen diploma hebben maar wel heel kundig zijn, begeleid worden naar een baan of een onderneming. Begeleiding moet niet alleen voor jongeren met een 'rugzakje' zijn.
- D66 wil dat de gemeente Overbetuwe in samenwerking met onder meer het Centrum Management Elst een ondernemersfonds/revolving fund opstart van 3 jaar met een jaarlijkse gemeentelijke inleg. Doel is om met die gelden (en onder voorwaarde van een gelijkwaardige cofinanciering van ondernemers) structureel marketingactiviteiten te verzorgen voor de ondernemers (in het centrum van Elst). Hierbij staat het aantrekken van extra bezoekers centraal. Hoofddoel van de gemeente is om op deze manier de marketingactiviteiten eventueel ook voor alle andere kernen aan te bieden.
- D66 wil ruimte voor het parkeren van vrachtwagens op industrieterreinen.
- D66 wil ruimte voor duurzaam proeven, voelen en ruiken door ondernemers met streekproducten alle ruimte te geven.

- D66 wil faciliteiten voor inwoners en de aantrekkelijkheid van onze gemeente voor toeristen verbeteren door onder meer in te zetten op promotie van onze winkelkernen, parken, de vele mooie pleisterplaatsen, fietsroutes, evenementen en het plaatsen van openbare, genderneutrale toiletten op strategische plekken

Bestuur en burger

- D66 wil beleids- en budgetvrijheid voor wijk- en dorpsraden. De raad stelt vooraf kaders qua procedure en hoogte van het bedrag.
- D66 wil dat de gemeentelijke organisatiecultuur probleemoplossend is, met doorpak vermogen en oog voor integraliteit en kruisbestuiving tussen de verschillende thema's.
- D66 wil volop ruimte voor inwoners initiatieven.
- D66 wil de klantgerichtheid van de gemeente verbeteren door onafhankelijke periodieke tevredenheidsonderzoeken onder inwoners en een onafhankelijke lokale ombudsman.
- D66 wil een positief bestuurlijk klimaat creëren zodat we als gemeente continu in de lerende/verbeterende modus werken.
- D66 wil dat de gemeente een (digitaal) burgerpanel realiseert.
- D66 wil dat de gemeentelijke toegankelijke en gebruiksvriendelijke website een nog positiever en actiever contact kanaal gaat worden. Blijvend optimaliseren als doel in het directe belang van de inwoners.
- D66 wil informatie sneller, compacter en dichter bij de inwoners brengen door het bevorderen en steunen van lokale media en een maandelijks (digitale) persconferentie door B&W.
- D66 wil dat de mogelijkheid en meerwaarde van verdere samenwerking met een buurgemeente onderzocht wordt, mits de afstand tussen bestuur en burger niet groter, maar liever kleiner wordt
- D66 wil voorkomen dat in de kernen waar geen of weinig participatie is van bewoners de leefbaarheid onder druk komt te staan. D66 wil daarom extra inzetten op het activeren van bewoners in die kernen en wijken. Niet iedere groep burgers is immers even goed in staat om mee te denken en te doen.
- D66 wil dat de folder bewonersparticipatie in makkelijke taal wordt uitgelegd. De huidige werkwijze is klantvriendelijk. D66 pleit voor meer eenvoud in proces en uitleg ervan aan inwoners.
- D66 wil vaker regietafels en workshops voor inwoners en organisaties organiseren. Daardoor kan meer gebruik worden gemaakt van kennis, ervaringen en ideeën van onze eigen inwoners.
- In de omgevingswet komen geheel nieuwe manieren van inspraak en medezeggenschap van betrokkenen bij nieuwe plannen. D66 wil dat de gemeente zo snel mogelijk voorbereidingen treft om vooruitlopend op de invoering van de wet, de uitgebreide inspraak te organiseren.
- D66 wil dat de drempel verlaagd wordt en de mogelijkheden om als inwoner je te abonneren op adres specifieke informatie wordt uitgebreid.
- D66 wil een basisnetwerk opzetten voor organisaties met een maatschappelijke doelstelling.

Heteren

- D66 steunt de plannen in het DOP van Heteren: 'Centrum aan de rivier' Wensbeeld, een wandelbruggetje vanaf de kop Flessestraat richting winterdijk met balkon met uitzicht over het rivierenland. (Nb eigenaar en pachter zijn bereid tot samenwerking met Dorpsraad en Gemeente)
- D66 wil een 'Dorps rivieren ommetje', (DOP brochure blz.26).

- D66 wil herinrichting van de Kastanjelaan, zo complementeren ommetje wandelpad uiterwaardeplan. (Nb Een bewonerswerkgroep-Kastanjelaan wil samenwerken met Dorpsraad en Gemeente);
- D66 wil verrijking dorpsvoorzieningenstraat met maatschappelijke functies
- D66 wil planontwikkeling op 'Inbrei-woonlocatie' Flessestraat West/terrein Gerritsen', opname ruimtelijke programma voor inpassing maatschappelijke functies (Nb De Brede-school vertegenwoordiging en Dorpsraad willen samenwerken met de Woningbouw stichting Heteren en de Gemeente Overbetuwe) ;
- D66 onderschrijft de Gebiedsvisie Landschap woonzone Heteren zuid/westrand Wensbeeld, 'Heteren Zuidrand' (DOP brochure blz. 56), deze visie doorzetten voor het te herontwikkeling NOI terrein (eigenaar universiteit Wageningen). (Nb Wens in samenwerking opstellen, dorpsbewoners, Dorpsraad en Gemeente);
- D66 wil de fietsroutes-Heteren zoals in het DOP genoemd verbinden en een eenzijdig-tweerichtingsfietspad langs Achterstraat en Polderstraat realiseren. Wensbeeld, complementeren veilige fietspadroutes scholieren-voortgezet onderwijs naar overzijde Neder-Rijn en sporters-SDOO naar Bretagne sportpark;
- D66 steunt het vormgeven van het Dorpshuis (coöperatie/stichting). Wensbeeld, Dorpshuisfunctie creëren in De Bongerd, i.s.m. gemeente en Dorpsraad.

Oosterhout:

- D66 steunt de plannen voor het realiseren van het Dorpshart Oosterhout met herbestemming Kerk voor dorpshuis met gymzaal en woonkamer voor ouderen, stimuleert het samengaan van de horeca en realisatie woningen voor ouderen, een park, een plein en reservering voor toekomstig integraal kind centrum (IKC) op het terrein.
- D66 steunt de plannen voor de bouw van 4 windmolens op Park 15, mits Oosterhout kan deelnemen in het omgevingsfonds.
- D66 stimuleert het inrichten van ommetjes in het dorp die verbinden met omgeving (Uiterwaarden, Park Danenburg, Park 15 en Nijmegen)
- D66 wil een veilige ruimte voor bewoners en recreanten op de dijk
- D66 wil een goede en veilige verbinding tussen het dorp, Elst en stad als alternatief voor het wegvallen buslijn 3
- De leefbaarheid van Oosterhout staat onder druk door alle ontwikkelingen rondom het dorp. D66 wil samen met bewoners van Oosterhout een nieuwe toekomstvisie ontwikkelen waarin verbinding en verhouding met stad, industrie en groen aandacht krijgt.
- D66 wil activiteiten voor ouderen en door jongeren, ook in samenwerking met Nijmegen blijven stimuleren
- D66 wil een goede verkeersdoorstroming en veilige en snelle verbinding voor fietsers van Elst en Oosterhout naar Nijmegen en vice versa, ook in de toekomst.

Slijk Ewijk:

- D66 wil een integrale realisatie van park Danenburg, dus niet alleen stenen, maar vooral ook groen en fietsverbindingen
- D66 wil onderzoeken of het mogelijk is om flexibele vervoersvorm tussen Slijk Ewijk en Oosterhout, Valburg en Park 15 te realiseren

Elst :

- D66 wil een nieuw multifunctioneel sport- en recreatiecentrum op de plek van De Helster
- D66 wil een onderzoek naar behoefte mfc's/ontmoetingscentra/jeugdopvang
- D66 wil dat parkeren in het centrum van Elst gratis blijft
- D66 wil geen toeristenbelasting invoeren
- D66 wil een integrale ontwikkeling Land van Tap in overleg met omwonenden en ondernemers
- D66 wil in overleg met omwonenden en de wijkraad het Galemпарк her ontwikkelen
- D66 wil speelvoorzieningen in Westeraam-Oost versneld aanleggen
- D66 wil recreatieve routes voor voetgangers en fietsers tot een netwerk maken en aankleden met bankjes
- D66 wil een aantrekkelijke en veilige verbinding maken voor (winkelende) bezoekers van Elst tussen Station (perron 2) en Parkeergarage en de horeca en winkels van Elst

Reeth:

- D66 wil goed overleg over passende compensatie of alternatieven bewoners Reeth indien het RTG door gaat
- D66 wil een goede ontsluiting en doorstroming voor de bewoners als het RTG doorgaat
- D66 wil de cumulatieve effecten van overlast van een RTG beperken voor alle omwonenden
- D66 wil dat bewoners worden meegenomen in planontwikkeling
- D66 wil dat Reeth kan participeren in een omgevingsfonds van de nieuwe windmolens op Park 15.

Driel:

- D66 wil meer woningen voor ouderen in Driel
- D66 wil betere vervoersmogelijkheden vanuit Driel naar Elst en Arnhem
- D66 wil discussie over de 'witte vlekken' in de participatie van inwoners. De Dorpsraad in Driel is niet actief. Dat zou betekenen dat kansen voor een betere leefbaarheid in Driel blijven liggen. D66 wil bewoners activeren om met initiatieven te komen.

Zetten:

- D66 wil verbreding van de Stationsstraat (tussen de Wageningsestraat en de Veldse Hofstede) met 40 cm voordat Zetten-Zuid wordt ontwikkeld
- D66 wil Zetten-Zuid versneld ontwikkelen in combinatie met verkabeling van de hoogspanningsleidingen
- D66 stimuleert de ontwikkeling van een sportcampus bij het HPC
- D66 wil de ontwikkeling maatschappelijk vastgoed (toekomst Wanmolen, mfc) stimuleren
- D66 wil op de Veldstraat in Zetten een kleinschalige duurzaamheidswijk voor eigen behoefte van de Zettenaren laten realiseren van rond de 50 woningen met een unieke combinatie van Tiny Houses, seniorenwoningen en sociale woningbouw.

Herveld/Andelst:

- D66 Overbetuwe vindt het belangrijk dat in Herveld-Andelst ondanks de recente uitbreidingen het dorpse karakter blijft behouden. Het verenigingsleven en de lokale initiatieven in Herveld-Andelst zorgen ervoor dat het dorpse karakter blijft bestaan en zorgen voor eenheid binnen dorp. D66 Overbetuwe vindt het belangrijk dat deze initiatieven blijven bestaan en dat de

gemeente ervoor waakt dat deze niet verloren gaan door het beschikbaar stellen van de bij de dorpse cultuur passende ruimte.

- D66 Overbetuwe vindt het belangrijk dat de bewoners van Herveld-Andelst na het verdwijnen van het Hofplein op de Hoge Hof een plek houden waar men elkaar kan ontmoeten op een laagdrempelige manier. Het nieuwe multifunctioneel centrum zou hier een uitgewezen plek voor zijn. D66 Overbetuwe wil ervoor waken dat dit een plek wordt waar faciliteiten voor jong en oud zijn, er mogelijkheid is tot het nuttigen van simpele warme middagmaaltijd en er een huiskamergevoel heerst. Aansluitend is het belangrijk dat het multifunctioneel centrum goed bereikbaar is voor de minder mobiele mensen in het dorp.
- D66 Overbetuwe vindt het belangrijk dat er voor jongeren en minder vermogende de kans bestaat om in het eigen dorp te (blijven) wonen. D66 Overbetuwe wil duurzame huurwoningen in Herveld-Andelst stimuleren en wil invloed uitoefenen op het realiseren van huurwoningen voor jongeren en ouderen op de plek waar de Hoge Hof nu staat.

Nog toe te voegen: kernen Valburg, Randwijk, Hemmen en Homoet?!

Veiligheid

- D66 wil criminaliteit en radicalisering voorkomen, bijvoorbeeld door te investeren in onderwijs en het voorkomen van vroegtijdig schoolverlaten. Goede samenwerking tussen gemeentelijke diensten, scholen, zorg en welzijnsinstellingen, andere private initiatieven en de politie is hierbij belangrijk.
- D66 wil dat inwoners door goede voorlichting weerbaar worden gemaakt tegen allerlei vormen van criminaliteit en overlast, en dat de openbare ruimte moet goed onderhouden worden om verloedering te voorkomen.
- D66 wil dat kinderen zich veilig voelen op school. Op elke school moet een pestprotocol zijn. Ook het binnenklimaat op school moet gezond zijn. D66 wil dat in elk lokaal een CO2 meter geïnstalleerd wordt. Kinderen moeten ook veilig naar school kunnen.
- D66 wil dat gevaarlijke oversteeksituaties en andere risicopunten worden aangepakt. Voetpaden, fietspaden en de weg moeten goed begaanbaar zijn. D66 wil een grote jaarlijkse actie waarin politie, de fietsenbranche en scholen meedoen en fietsen gecontroleerd worden op hun technische staat en kinderen bewust gemaakt worden van onveilig gedrag op de fiets.
- D66 wil actief voorlichting over preventie van criminaliteit aanbieden en de vorming van whatsapp groepen binnen wijken en buurten stimuleren of deelname aan '1dag niet'
- D66 wil uitbreiding van het aantal jeugd- en jongerenwerkers om preventief overlast door jongeren te beperken.
- D66 wil dat de aanrijtijden van hulpdiensten blijven voldoen aan de norm. Dit moet goed gemonitord worden.
- D66 wil regelmatig controleren bij bedrijven, ook boerenbedrijven of zij voldoen aan alle milieueisen.
- D66 wil dat bij veiligheidsmaatregelen altijd rekening wordt gehouden met de invloed die deze maatregelen hebben op de privacy van inwoners.
- D66 streeft naar een effectief lokaal veiligheidsbeleid. Dit vraagt om continue samenwerking binnen de veiligheidsregio.
- D66 wil dat gezocht wordt naar een structurele oplossing voor de bezetting van de vrijwillige brandweerposten in Overbetuwe.

Duurzaamheid, natuur en milieu

- D66 kiest voor duurzaamheid op de korte, maar vooral ook op de lange termijn en meent dat alle acties voor duurzaamheid meer dan ooit gerichte praktische stimulering vereisen.
- D66 vraagt bijzondere aandacht voor biodiversiteit op erven en tuinen.
- D66 zet zich in voor een duurzame grondpolitiek van haar gemeente.
- D66 vraagt, gezien de klimaat- en waterbeheersingsproblematiek, vergaande samenwerking tussen waterschap Rivierenland en gemeenten (inzet op natuurvriendelijke oevers en duurzame energie uit water opwekken, gevolgen warmtepompen).
- D66 wil werk maken van een energie neutrale gemeente.
- D66 wil sterk inzetten op energiebesparing in de bebouwde omgeving.
- D66 vindt dat de gemeente zelf voorop moet lopen bij opwekking en besparing van energie.
- D66 wil geen schone handen maar wil voor iedereen schone lucht.
- D66 wil dat bij inkopen zoveel mogelijk circulair gebeurt.
- D66 streeft naar een afvalvrije gemeente, circulair hergebruiken en niet langer verbranden van grondstoffen.
- D66 wil dat de gemeente een blijvend groene buffer is tussen Arnhem en Nijmegen.
- D66 wil een eind maken aan de oprukkende verstening van onze tuinen en dorpen en onder meer met 'Tegel eruit, plant erin' stimuleren bij bestaande bouw en voor nieuwbouw regels over het maximale percentage verstening van project en de tuinen.
- D66 wil een duurzaamheidsjaarverslag waarin politieke verantwoording wordt afgelegd over de toepassing van alle wettelijke regelingen en afspraken en wordt aangegeven in hoeverre invulling is gegeven aan de geplande duurzaamheidsmaatregelen, wat hiervan het resultaat is en wat er aan duurzaamheidsmaatregelen getroffen kan en moet worden om de doelstelling (energie neutraal in 2030) te halen.
- D66 wil regelmatig een duurzaamheidsmarkt organiseren
- D66 wil stimuleren dat huurwoningen verduurzamen en daarover afspraken maken met woningcorporaties
- D66 wil bloeiende bermen in het buitengebied
- D66 wil stimuleren dat meer percelen beplant worden met bomen. Daarmee wordt de CO2 opslagcapaciteit vergroot.
- D66 wil dat de ODRA ook gaat inzetten op meer adviserende rol naar bedrijven over verduurzaming
- D66 wil een plan met mijlpalen waaruit blijkt dat Overbetuwe in 2030 energieneutraal zal zijn
- D66 wil inwoners, wijk- en dorpsraden actief informeren over de mogelijkheden om het dorp en wijk te verduurzamen ('Watbeters', postcoderoos).
- D66 wil het welzijn en de leefomgeving van mens en natuur verbeteren door 'lichtvervuiling, stank en geluidsoverlast zoveel mogelijk te voorkomen. Zo min mogelijke verstoring van de duisternis is goed voor de gezondheid van mens, dier en plan. Daarnaast moet de overlast van geluid- door de toename van verkeer en de veelheid van geluidsdragers- een punt van groeiende aandacht zijn om de leefbaarheid in de kernen op peil te houden.

Het sociale domein

- D66 ondersteunt het 'sporten en bewegen' voor jong en oud in de vrije ruimte als onderdeel van het collectieve preventiemodel.

- D66 ziet het voorkomen van obesitas en alcoholgebruik bij jongeren als een belangrijk speerpunt.
- D66 vindt dat ouderen goed moeten worden ondersteund bij het langer zelfstandig thuis wonen. De blijvers lening en financiering van woningaanpassingen zijn daarvoor goede instrumenten, maar ook financiële ondersteuning bij huishoudelijke hulp en zorg.
- D66 wil meer aandacht voor de eenzaamheid (van onder meer ouderen) en voor het mijden van zorg door deze doelgroep
- D66 wil graag meer burgerinitiatieven stimuleren en wat betreft uitvoering ondersteunen. Het maatschappelijk aanbesteden van voorzieningen samen met inwoners zien we als een mogelijkheid om tot een goede lokale inkleuring van het voorzieningenaanbod te komen. De beschikbare innovatiemiddelen moeten daarvoor worden ingezet.
- D66 wil dat de gemeente als werkgever of als aanjager van het bedrijfsleven werkkansen biedt voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt .
- D66 wil dat de gemeente en actief bemiddelende rol gaat spelen wat betreft participatie van vluchtelingen/nieuwkomers gericht op werkervaringsplaatsen en op de persoon gericht.
- D66 wil de komende jaren een goede evaluatie van de deelname aan het Arnhemse werkbedrijf. Dit omdat wij garanties en zekerheid willen voor de mensen die daar werken en vanwege de financiële gevolgen voor onze gemeente, nu en in de toekomst.
- D66 wil voorkomen dat mensen onnodig in de problemen komen door een proactieve en goede schuldhulpverlening. Huisuitzettingen moeten zoveel mogelijk worden voorkomen door vroegtijdig ingrijpen van woningcorporaties en gemeente. Bij armoedebestrijding moeten huishoudens met kinderen voorrang krijgen.
- D66 wil dat bij klachten en bezwaren in het sociaal domein de gemeente binnen twee werkdagen telefonisch contact opneemt met de inwoner.
- D66 wil de bekendheid en toegankelijkheid van de sociale kernteams vergroten en de werkwijze optimaliseren
- D66 wil mantelzorgers en vrijwilligers meer faciliteren en beter laten ondersteunen door professionals
- D66 wil de participatieraad blijven betrekken bij beleidsvorming en beoordeling van de uitvoering
- D66 wil met de Gelrepas de deelname aan sport, cultuur en recreatie verder stimuleren
- D66 wil de nadruk op de vroeg signalering van jeugdproblematiek ook om de kosten voor jeugdzorg te drukken
- D66 wil specifieke aandacht voor dyslexie bij jongeren en optimalisering van het leerlingenvervoer.
- D66 wil dat mensen met een chronische ziekte of handicap worden gecompenseerd voor het eigen risico van de zorgverzekering.
- D66 wil een proactieve en goede schuldhulpverlening waarbij huishoudens met kinderen voorrang krijgen.

Verkeer en mobiliteit

- D66 wil frequent HOV met Arnhem en Nijmegen en OV naar behoefte tussen de kernen. In krimpgebieden dient vraag gestuurd OV te zorgen voor maatwerk.
- D66 wil de voetganger en fietser als verkeersdeelnemer centraal stellen

- D66 wil bovengronds parkeren waar mogelijk terugdringen of stabiliseren; ondergronds parkeren en parkeren op eigen terrein dient leidend te worden bij alle nieuwbouw.
- D66 wil dat de veiligheid op straat wordt vergroot door inrichting van 30-km. zones in woon- en verblijfsgebieden; verlichting buiten de bebouwde kom moet maatwerk worden middels sensorverlichting.
- D66 wil in de diverse kernen een verkeerscirculatieplan waarin verkeersveiligheid, doorstroming en parkeermogelijkheden –in overleg met de inwoners en bedrijven– gedetailleerd worden geregeld.
- D66 wil een jaarlijkse inventarisatie van de top 5 van verkeersincidenten en hierop gericht beleid voeren.
- D66 wil het aantal laadpalen voor elektrische auto's uitbreiden.
- D66 wil een structurele beleidsontwikkeling voor mobiliteit en jaarlijkse evaluatie van dit beleid.
- D66 blijft kritisch op nut en noodzaak van investeringen in viaducten en tunnels.
- D66 wil betere treinverbindingen met het westen.
- D66 wil een veilige en efficiënte verbinding tussen parkeergarage en perron 2 van het station en het centrum.
- D66 wil dat er zo spoedig als mogelijk is een fietsveilige verbinding gerealiseerd wordt over de A325 bij het Katteleger richting Bommel.

Ruimte om te wonen, werken en leven

- D66 wil betaalbaar bouwen voor alle leeftijden en doelgroepen, en zeker ook voor jongeren en statushouders
- D66 wil meer sociale huurwoningen en daarom in alle nieuwe woningbouwplannen een verplicht percentage sociale huurwoningen
- D66 stimuleert een ruimtelijke ontwikkeling waarbij een groene leefomgeving uitgangspunt is en waarbij er volop ruimte is om te spelen en te bewegen
- D66 geeft ruimte aan woningexperimenten, zoals woningsplitsing, autarkisch wonen en het plaatsen van 'tiny houses'
- D66 wil voorafgaand aan de Omgevingswet proactief en toekomstgericht stevige ankers slaan op het punt van duurzaamheid
- D66 wil dat bij nieuwe ontwikkelingen wordt gekeken naar energieneutraal en gasloos bouwen. In de prestatieafspraken met woningcorporaties moeten afspraken worden opgenomen over voldoende nieuwbouw, de betaalbaarheid en over de energetische verbetering van huurwoningen
- D66 wil dat inwoners van alle kernen zoveel als mogelijk in hun eigen kern een passende woning kunnen vinden.
- D66 wil de nieuwbouw die nodig is om aan de regionale woningvraag te voldoen opvangen in de kern Elst
- D66 wil meer aandacht voor middeldure huur in de bouwprogramma's voor jonge huishoudens en ouderen
- D66 wil dat particuliere huishoudens worden gefaciliteerd bij het duurzaam en meer energiezuinig maken van hun woningen

Sport en bewegen

- D66 wil dat het budget voor sport en bewegen wordt verdeeld naar de manier waarop een sportaanbieder actief bijdraagt aan het doel van het sportbeleid van de gemeente.
- D66 wil een sportbeleid dat samen met aanbieders van sport (zowel georganiseerd als ongeorganiseerd) wordt opgesteld en dat aandacht heeft voor alle doelgroepen.
- D66 wil de inzet van Overbetuwe Beweegt evalueren en verbeteren.
- D66 wil dat sport op school zoveel mogelijk door een vakdocent wordt gegeven of dat in overleg met sportaanbieders en scholen slimme alternatieven worden bedacht om goed en stimulerend sport- en bewegingsonderwijs te geven (stagiaires, vrijwilligers en trainers van sportclubs of zelfstandigen). We willen daarmee ook de doorstroom van scholieren naar structureel sporten stimuleren.
- D66 wil de deelname van jeugd en kwetsbare inwoners aan sport vergroten door nadrukkelijk sportclubs, welzijnsorganisaties en scholen samen te laten optrekken. Iedereen, ongeacht leeftijd, gezondheid, geloof of inkomen moet kunnen sporten en bewegen.
- D66 wil sportaccommodaties een gratis energiescan aanbieden en stimuleren dat sportaccommodaties ook voor andere welzijnsdoelen kunnen worden gebruikt, waardoor de bezettingsgraad en betaalbaarheid verbetert. Sportruimte wordt zoveel mogelijk openbaar gemaakt.
- D66 wil in nieuwe wijken en bij herstructurering van wijken sport en bewegen standaard in de plannen opnemen en de ruimtes voor bewegen afstemmen op de bestaande structuur (ommetjes en fietspaden die aansluiten op andere wijken).
- D66 wil een betere en meer weloverwogen verdeling van de middelen aan sportverenigingen en andere organisaties die bewegen stimuleren en oog hebben voor alle andere voordelen van bewegen en hun maatschappelijke taak (voorkomen van eenzaamheid en gezondheidsklachten, ontwikkeling van juist gedrag etc.).
- D66 wil een sportraad instellen die zorgt voor een toekomstbestendig en fair sportbeleid en een goede structurele samenwerking tussen sportclubs en gemeente.
- D66 wil sportbeleid dat is afgestemd op het accommodatiebeleid van de gemeente en dat willekeur in het verdelen van middelen voorkomt.
- D66 wil bij het bevorderen van de deelname van jeugd aan sport naast de Gelrepas ook de stichting Leergeld Oost Betuwe, de scholen en de sportverenigingen betrekken.
- D66 wil de 'good practices' van Lingewaard overnemen (onder meer de sportkaart, sportraad).
- D66 wil dat de gemeente er alles aan gaat doen om in de wijk Westeraam in Elst bij voorkeur op het centraal gelegen Romeinse veld een Cruyff Court te realiseren.
- D66 wil dat sportverenigingen die op basis van de richtlijnen van VNG en de sportbonden - of gebaseerd op een structurele gemeentelijke beleidsvisie met betrekking tot dit onderwerp - aanspraak kunnen maken op een kunstgrasveld.

Kunst en cultuur

- D66 wil de identiteit bepalende en verbindende werking van cultuur meer aandacht geven. De vraag "Wat voor gemeente willen we zijn?" dient ook –in nauw overleg met de bevolking- beantwoord te worden door middel van een cultureel profiel van de gemeente.
- D66 wil de culturele infrastructuur van de gemeente ondersteunen door stimuleringsubsidies om het culturele klimaat van de gemeenschap te behouden en versterken.

- D66 wil een actief monumentenbeleid waaruit leningen verstrekt worden voor de restauratie van monumenten. D66 wil een revolverend fonds waaruit leningen verstrekt worden voor de restauratie van monumenten.
- D66 wil intensivering van de samenwerking in de regio om het gemeenschappelijk verleden (Romeinse tijd en WO II) inzichtelijk te maken. Daarmee bevorderen we ook het cultuurtoerisme (Limesroute, Exodusroute etc.)
- D66 wil in de strijd tegen de laaggeletterdheid in het basisonderwijs op alle scholen een Bibliotheek op School (BOS) invoeren waar nog geen bibliotheek is.
- D66 wil cultuureducatie door inzet van cultuurcoaches in het onderwijs meer aandacht geven. Speciale aandachtspunten zijn kennis en inzicht in de lokale geschiedenis en muziekonderwijs.
- D66 wil een gemeentelijk cultuurfonds dat wordt opgezet samen met fondsen en particuliere stichtingen dat periodiek aanvragen voor culturele initiatieven op het gebied van erfgoed, restauratie, beeldende kunst, kunstroutes, podiumkunst, festivals en folklore beoordeelt en bij voldoende kwaliteit financieel ondersteunt.
- D66 wil dat de gemeente met de diverse historische verenigingen het erfgoed en de archieven (bijv. voor genealogisch onderzoek) digitaal toegankelijk maakt.
- D66 wil dat cultuur meer aandacht krijgt door uitvoering van het onlangs vastgestelde cultuurbeleid.

Financiën

- Overbetuwe is erin geslaagd om voor burgers en bedrijven een relatief goedkope gemeente te zijn. Dat maakt de gemeente aantrekkelijk om je te vestigen. Daarbij moeten de noodzakelijke investeringen in maatschappelijke voorzieningen goed bewaakt worden, goedkoop moet geen duurkoop worden wanneer gemeentelijke taken slecht worden ingevuld en uitgevoerd.
- Overbetuwe heeft de afgelopen periode haar financiën opgeschoond en daarmee veel risico's weggewerkt. Het streven naar een algemene reserve van 10 miljoen gevoed door een structureel jaarlijks overschot van 1 miljoen ondersteunen wij dan ook van harte. De logica en robuustheid van deze getallen zouden wij graag nader onderbouwd zien.